

Лекція №14

Фітозасоби в комплексному лікуванні та реабілітації хворих

План:

1. Фітозасоби, що впливають на травну систему й метаболізм. Засоби, що застосовують у стоматології. Засоби, що застосовують при захворюваннях печінки та жовчовивідних шляхів. Послаблюючі та антидіарейні засоби. Засоби, що застосовують для лікування інфекційно-запальних захворювань кишечника. Антидіабетичні препарати. Тонізуючі засоби. Засоби, що підвищують апетит.
2. Фітозасоби, що впливають на систему крові та гемопоез: антитромботичні, антигеморагічні, антианемічні.
3. Фітозасоби, що впливають на серцево-судинну систему. Кардіологічні препарати. Гіпотензивні засоби. Гіполіпідемічні засоби.
4. Дерматологічні засоби.
5. Засоби, що впливають на сечостатеву систему та статеві гормони. Протимікробні та антисептичні засоби, що застосовують у гінекології. Засоби, що застосовуються в урології.
6. Антинеопластичні та імуномодуючі засоби.
7. Фітозасоби, що впливають на опорно-руховий апарат. Протизапальні та протиревматичні засоби. Засоби, що застосовуються при подагрі.
8. Засоби, що впливають на нервову систему. Анальгетики. Психолептичні засоби. Снодійні та седативні препарати. Психоаналептики. Інші засоби, що впливають на нервову систему.
9. Протипаразитарні, інсектицидні фітозасоби. Антипротозойні засоби. Протималярійні препарати. Протигельмінтні засоби. Засоби, що впливають на ектопаразитів.
10. Фітозасоби, що впливають на респіраторну систему. Засоби, що застосовують при захворюваннях порожнини носа. Засоби, що застосовують при захворюваннях горла. Засоби, що застосовують при обструктивних захворюваннях дихальних шляхів. Засоби, що застосовуються при кашлі та застуді.
11. Засоби, що впливають на органи відчуттів. Засоби, що застосовують в офтальмології. Засоби, що застосовують в отології.

Література:

1. Сучасна фітотерапія : навч. посіб. / С. В. Гарна, І. М. Владимірова, Н. Б. Бурд та ін. Харків : «Друкарня Мадрид», 2016. 580 с. <https://dspace.nuph.edu.ua/handle/123456789/12221>
2. Лікарські рослини в таблицях та схемах: Навчальний посібник. / Укладачі: Аннамухаммедова, А. О. Аннамухаммедов. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2016. 187 с. http://eprints.zu.edu.ua/20374/1/%D0%9B%D1%96%D0%BA%D0%B0%D1%80%D1%81%D1%8C%D0%BA%D1%96%D0%BE%D1%81%D0%BB%D0%B8%D0%BD%D0%B8%D0%B2%D1%82%D0%B0%D0%B1%D0%BB%D0%B8%D1%86%D1%8F%D1%85%D1%82%D0%B0%D0%B1%D1%85%D0%B5%D0%BC%D0%B0%D1%85_copy.pdf
3. <https://umj.com.ua/uk/publikatsia-249269-suchasni-likarski-zasobi-dlya-fitoterapiyi-poglyad-likarya-ta-farmatsevt>
4. <https://health-ua.com/article/32017-ftoterapiya-pri-grz--nespetcifchnih-zahvoryuvannyah-organv-dihannya>
5. <https://repository.pdmu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/66a34eeb-0251-4e77-94b8-f841c02c2fa4/content>
6. <https://health-ua.com/article/30941-ftoterapiya-vkompleksnomu-lkuvann-tamedichnj-reabltac-hvorih-zpatologyu-ser>

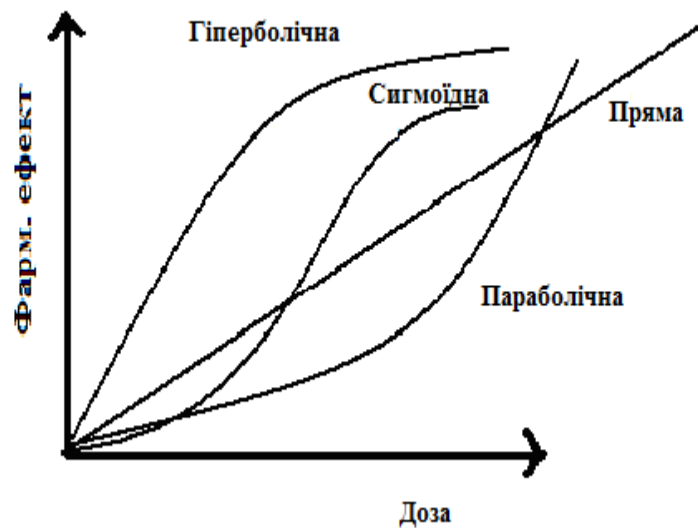
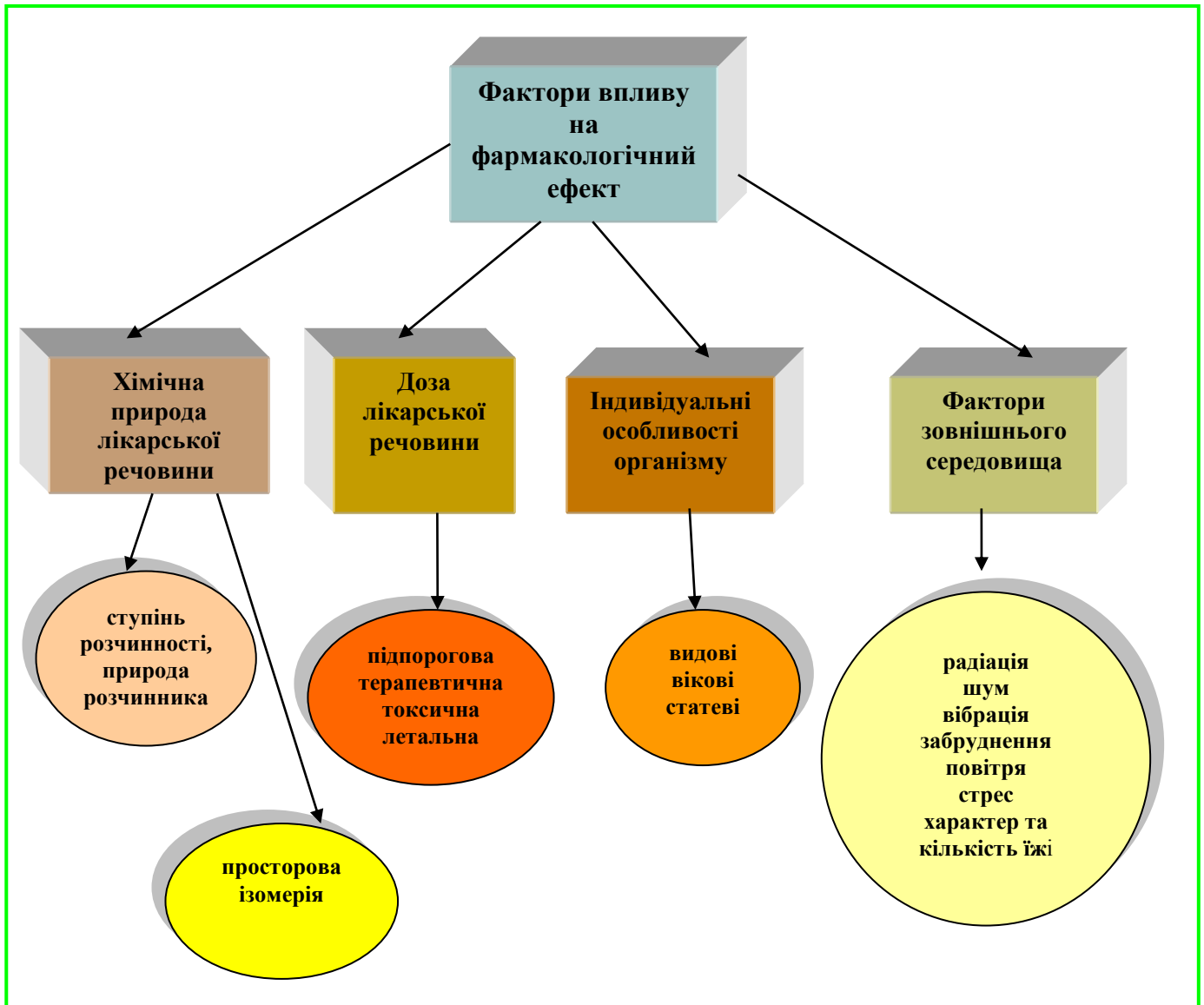
Фактори впливу на фармакологічний ефект

Таблиця 9

Формування фармакологічного ефекту

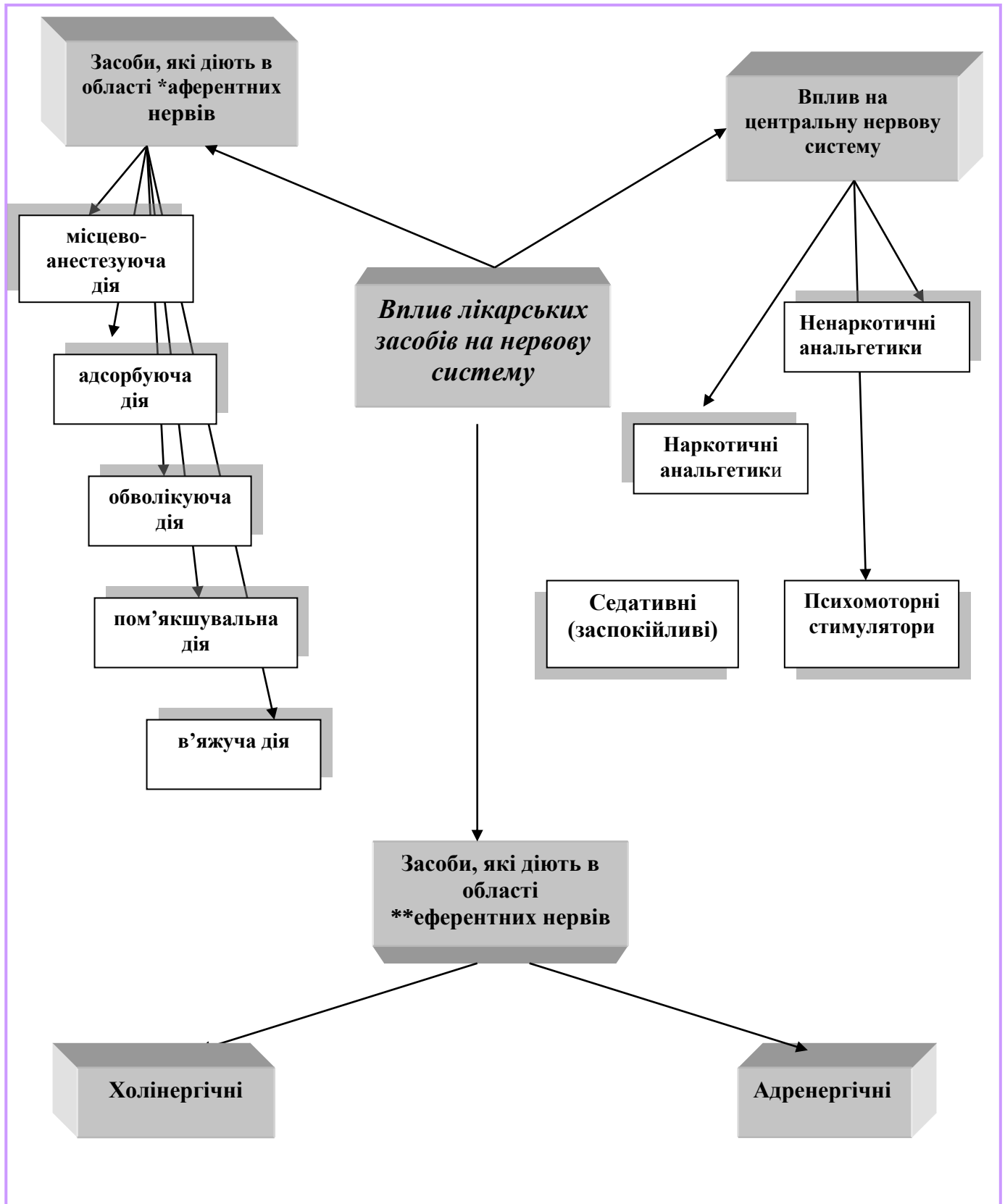
№ п/п	Фактори впливу на фармакологічний ефект	Характеристика впливу
1	Хімічна природа лікарської речовини	Лікарські речовини можуть проявляти свою біологічну активність тільки у розчиненому стані. Відомо, що один із важливих факторів розчинності, крім хімічної будови розчиненої речовини, є природа розчинника. Фармакологічна активність полярних і неполярних сполук різна. Хімічна будова лікарської речовини, а саме послідовність атомів у молекулі та їх просторове розміщення, безпосередньо впливають на фармакологічну активність. Наприклад, із збільшенням вуглеводного ланцюга, при змиканні його у цикл, при збільшенні кратних зв'язків у молекулі збільшується ступінь пригнічування дії речовини на центральну нервову систему. Цю залежність з успіхом використовують при одержанні синтетичних аналогів природних лікарських речовин, а саме, при синтезі наркотичних анальгетиків кокаїну (новокаїн). Структурні аналоги метаболітів можуть мати подібний фармакологічний ефект. Це так звані <i>міметики</i>, <i>агоністи</i>. Але частіше, вони є антагоністами, наприклад антивітаміни. За цим принципом діють адреноблокатори, протигістамінні речовини. В залежності від просторової ізомерії (оптичної, геометричної, конформаційної) змінюється і фармакологічний ефект. Наприклад, вправообертаючий ізомер норадреналіну у 4 рази слабше звужує просвіт судин і у 15 раз слабше знижує тонус судин, ніж влівообертаючий. Накінець, фармакологічна активність наркотичних снодійних речовин пов'язана не з їх хімічною будовою, а із ступенем насиченості ними цитоплазми клітин, яка, в свою чергу, пов'язана із наявністю певних фізіологічних властивостей, зокрема, розчинністю у системі олія-вода (співвідношення гідрофільних і гідрофобних груп).
2	Доза лікарської речовини	Від дози залежить концентрація лікарської речовини у крові і міжклітинному просторі. Вірогідність взаємодії молекул лікарської речовини із циторецепторами тим більша, чим вища її концентрація на поверхні або всередині клітин. Це залежить від багатьох факторів: всмоктування, швидкості знешкодження і виведення з організму. Тому не завжди фармакологічний ефект залежить від дози, така пряма залежність існує тільки для деяких речовин. Частіше спостерігається гіпер-, пара-та сигмоїдна залежність. Це говорить про те, що із зміною дози можливі не тільки кількісні, але і якісні зміни фармакологічного ефекту. Наприклад, деякі снодійні в певному діапазоні дози діють снодійно, а із збільшенням її викликають наркоз, перевищення цього діапазону є смертельним. Деякі відхаркуючі ліки викликають нудоту. Виділяють дози терапевтичні, токсичні, летальні.

№ п/п	Фактори впливу на фармакологічний ефект	Характеристика впливу
3	Лікарська форма і шляхи введення ліків	Від них залежить біодоступність лікарського засобу. Біодоступність забезпечується створенням дієвої концентрації в зонах відповідних рецепторів на мембранах клітин (органів, тканин, які потребують лікування).
4	Індивідуальні особливості організму	Фармакологічний ефект залежить від стану середовища засвоєння з урахуванням спадковості, рівнем розвитку, функціональним станом організму в даний момент. <i>Видові, вікові, статеві</i> особливості організму зумовлені функціональною настройкою центральної і периферичної нервової системи, рівнем розвитку. Наприклад, коні, свині, кішки після введення морфіну приходять у стан збудження; собаки, кролі, пацюки заспокоюються. Людина реагує на морфін загальним заспокоєнням. Введення морфіну цуценятам двотижневого віку із незрілою корою головного мозку супроводжується пригніченням біоелектричної активності. Вже у тримісячних і дорослих собак морфін викликає різке збільшення амплітуди коливань біопотенціалів кори великих півкуль. Така ж закономірність спостерігається і у людини. У дітей раннього віку спостерігається підвищена чутливість до морфіну, тому дітям до 1 року він не призначається. Але, до препаратів алкалоїдів беладони діти більш стійкі ніж дорослі, тому отруєння беладаною у дорослих протікає важче. По відношенню до багатьох ліків діти і люди похилого віку менш витривалі, ніж дорослі. <i>Статеві відмінності.</i> Відомо, що жінки більш чутливі до нікотину, стрихніну, снодійним засобам, але більш стійкі до морфіну, кокаїну і алкоголю.
4	Вплив зовнішнього середовища	<i>Негативний вплив радіації, шумів, вібрації, забруднення повітря, іншого характеру забруднювачі, а також емоційні перевантаження, умови хронічного стресу</i> впливають на фармакологічну реакцію. Тільки такий негативний фактор, як вібрація, яка впливає на функціональний стан кори великих півкуль головного мозку, різко змінює відношення до наркозу. Своєрідний вплив на дію ліків має іонізуюче опромінювання. Часто після курсу рентгенотерапії у хворих кофеїн викликає збочену реакцію. <i>Біологічні ритми.</i> Серцеві гліюкозиди, сечогінні, снодійні засоби на ніч діють сильніше, ніж ранком. <i>Метеорологічні фактори</i> також впливають на дію ліків. Зокрема, призначення атропіну в жарку літню пору може призвести до перегрівання організму, оскільки препарат блокує потовиділення. В холодну вітряну погоду зменшується активність антиангінальних засобів, тому що такі метеоумови сприяють виникненню нападів стенокардії. Дуже важливим фактором у формуванні реакції організму на чужорідні речовини є <i>характер та кількість їжі</i>. Голодування призводить до пригнічення біотрансформації лікарських речовин. При голодуванні прискорюється всмоктування лікарських речовин, менше проявляється їх токсична дія (а, інсулін – навпаки, при голодуванні проявляє токсичну дію, призводить до коми).

Залежність фармакологічного ефекту від дози лікарської речовини

Фізіологічна дія лікарських рослин на системи організму. Вплив на нервову систему

* - нервові закінчення, по яким інформація у вигляді сигналів рухається до нервових центрів ЦНС, називаються *аферентними*;

** - від нервових центрів до виконуючих органів (скорочення м'язів, виділення секрету) - *еферентними*.

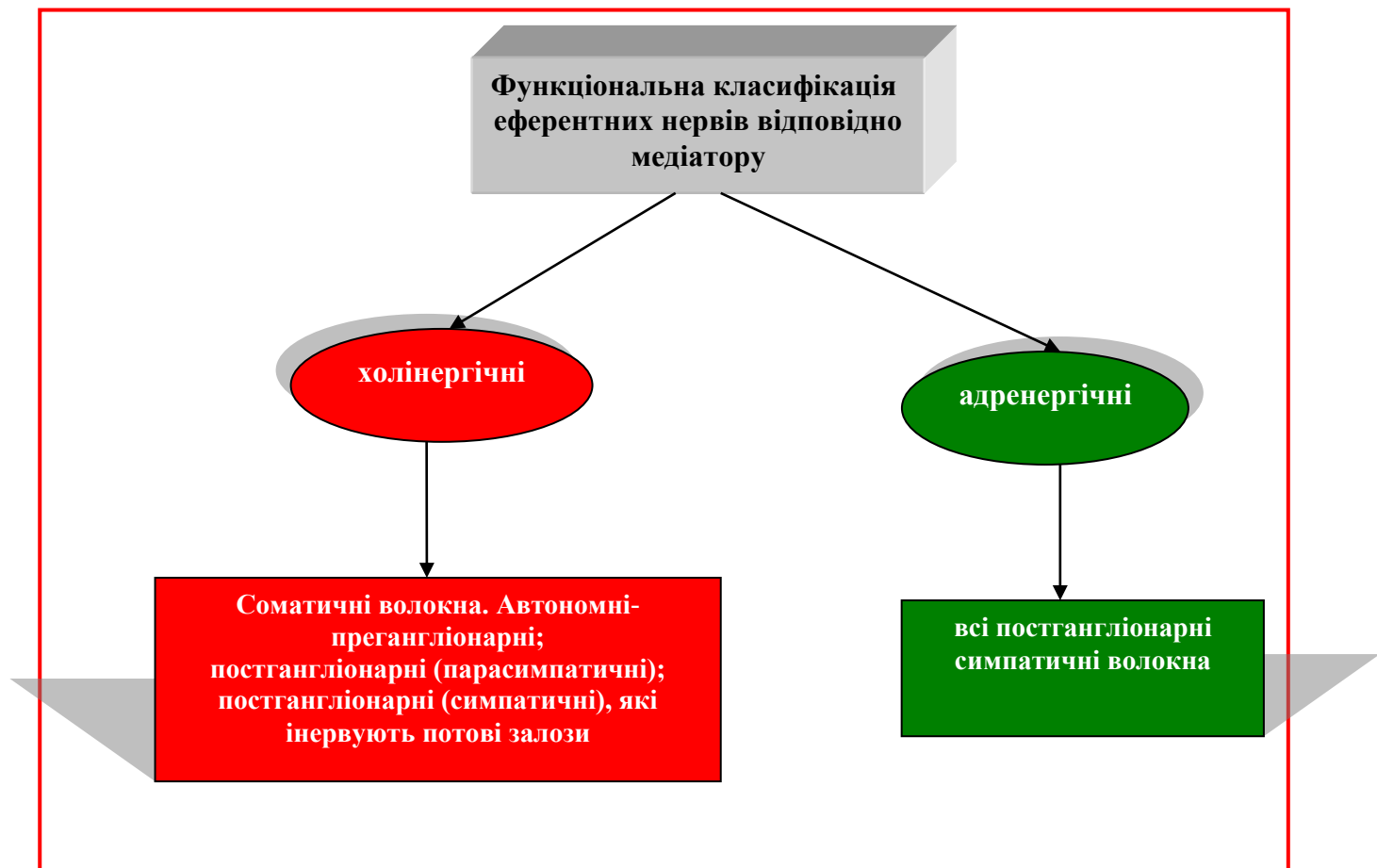
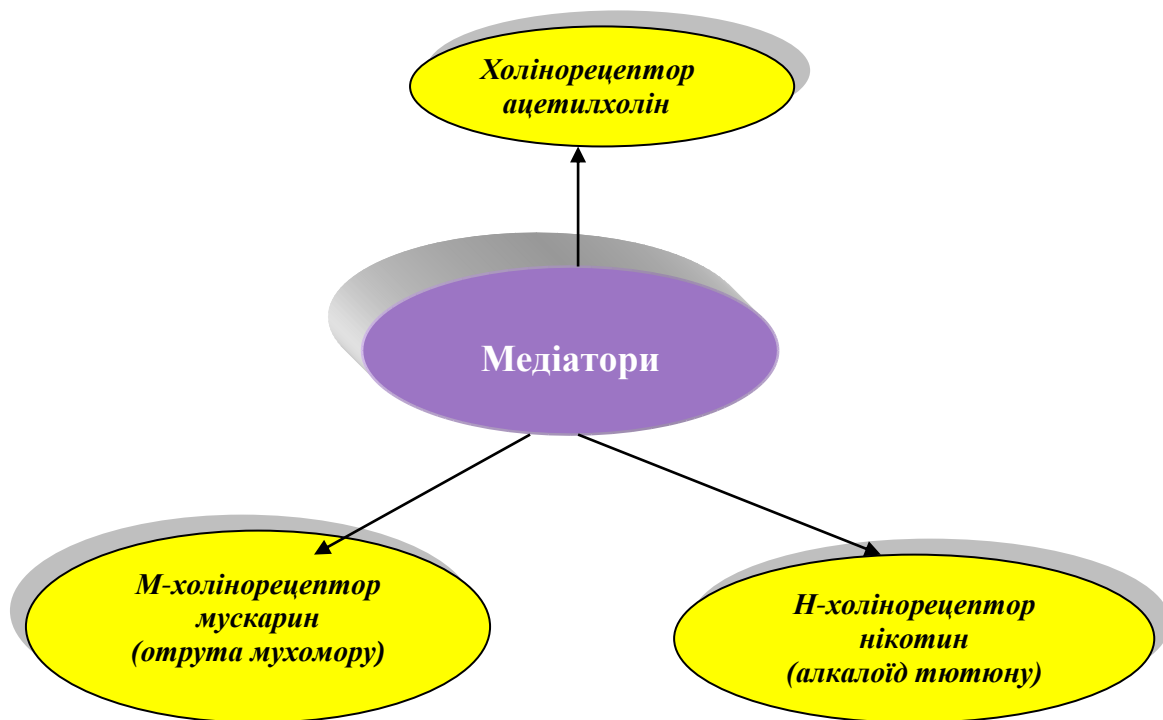
Функцією нервової клітини є генерація потенціалу дії, проведення збудження по нервовим волокнам і передача його на іншу нервову клітину.

Збудження нервової клітини, яке виникає внаслідок впливу електричних, хімічних збудників знижує електричний потенціал клітин, викликає розвиток потенціалу дії.

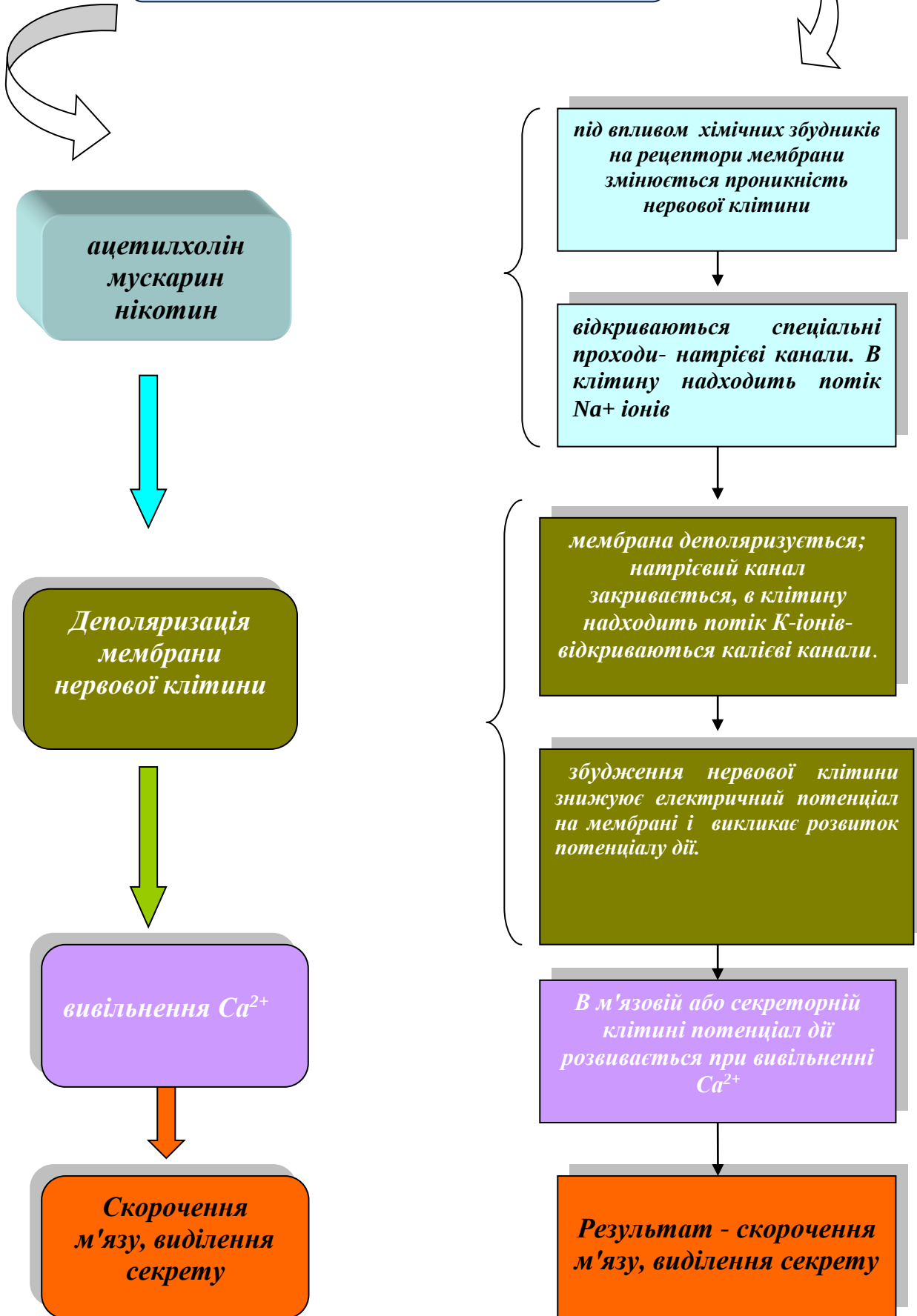
Речовини, які змінюють електричний потенціал мембрани нервової клітини (змінюється її проникність), називаються медіатори. Рецептори мембрани різних клітин холінорецептори в деяких органах активуються не тільки ацетилхоліном, а й отрутою гриба мухомору – мускарином. В інших органах – малими дозами алкалоїду тютюну – нікотинном.

Нервові закінчення, по яким інформація у вигляді сигналів рухається до нервових центрів, називаються аферентними; від нервових центрів до виконуючих органів – еферентними.

Місцевоанестезуючі засоби - це група речовин, які знижують чутливість нервових закінчень при прямому контакті із ними. Наприклад, кокаїн та його хімічний аналог-новокаїн.

Принцип дії холінергічних синапсів

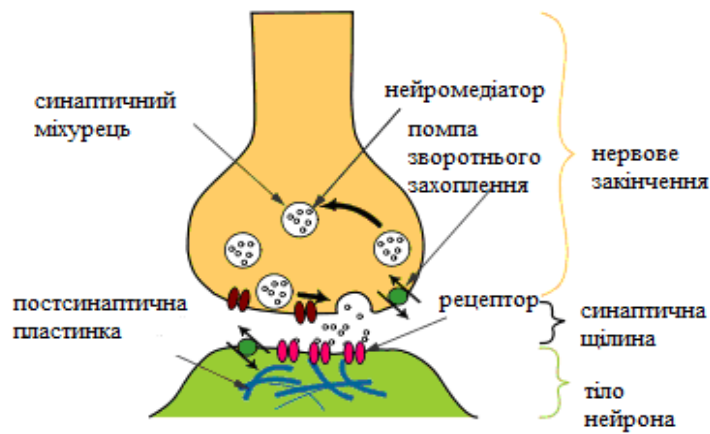
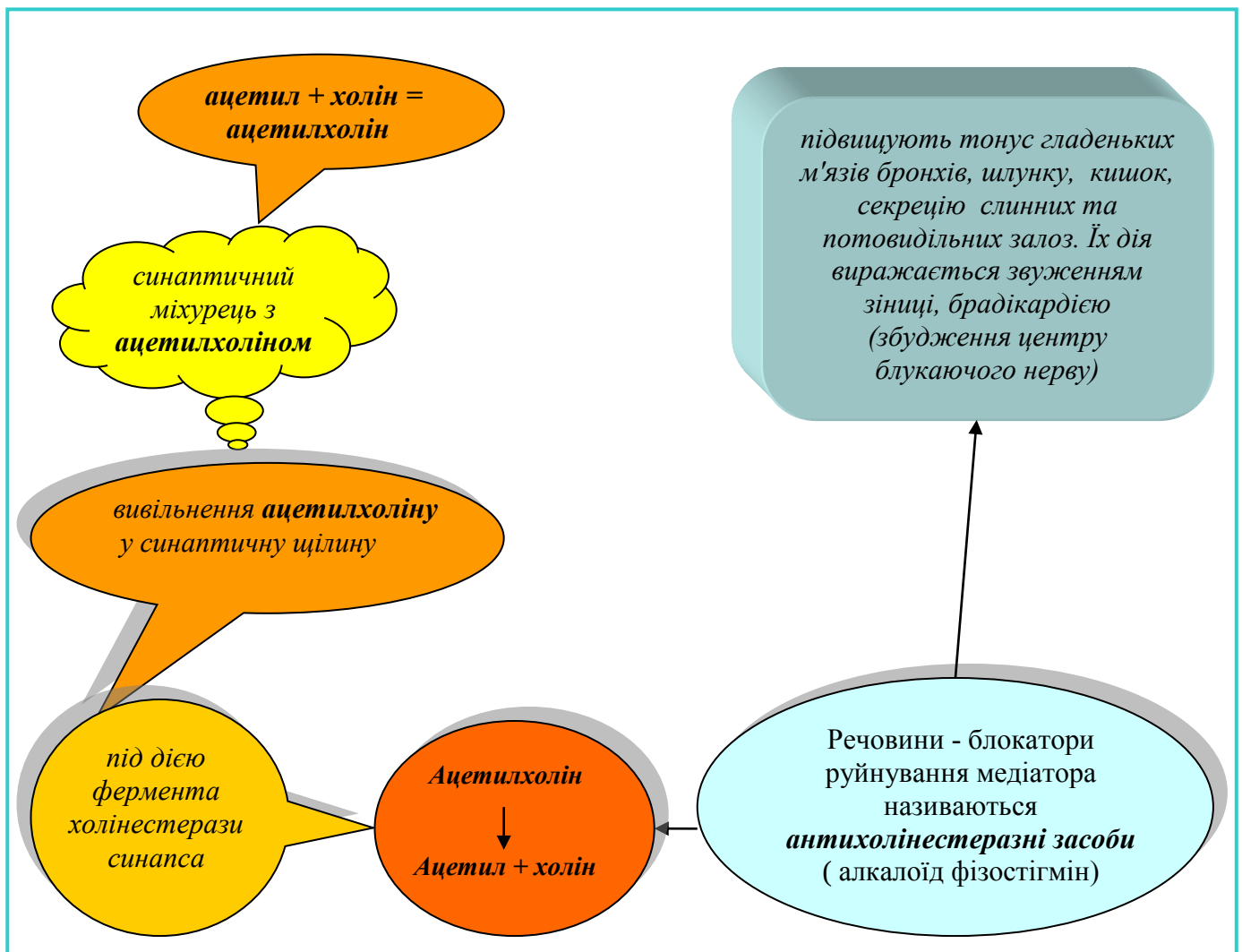
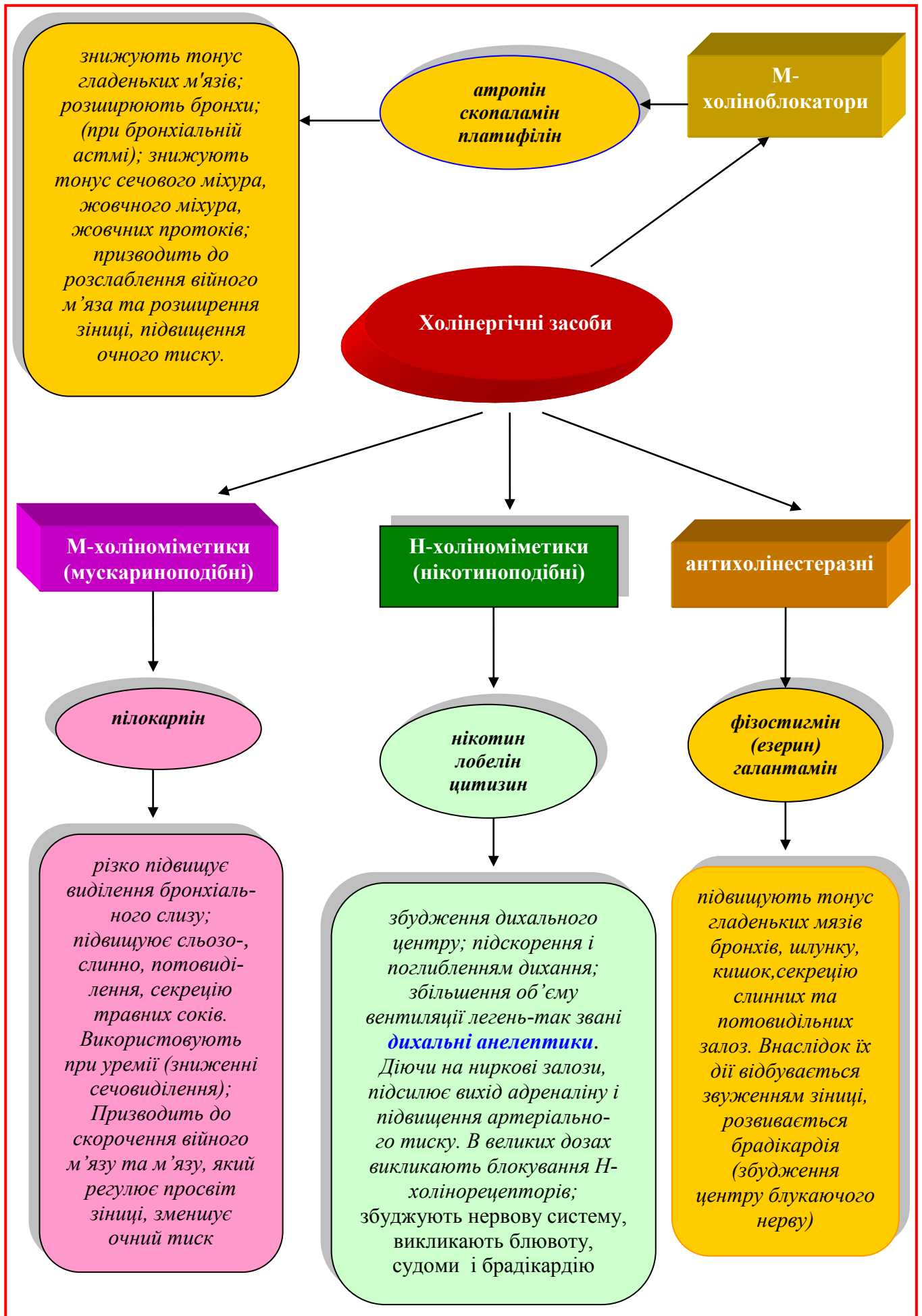
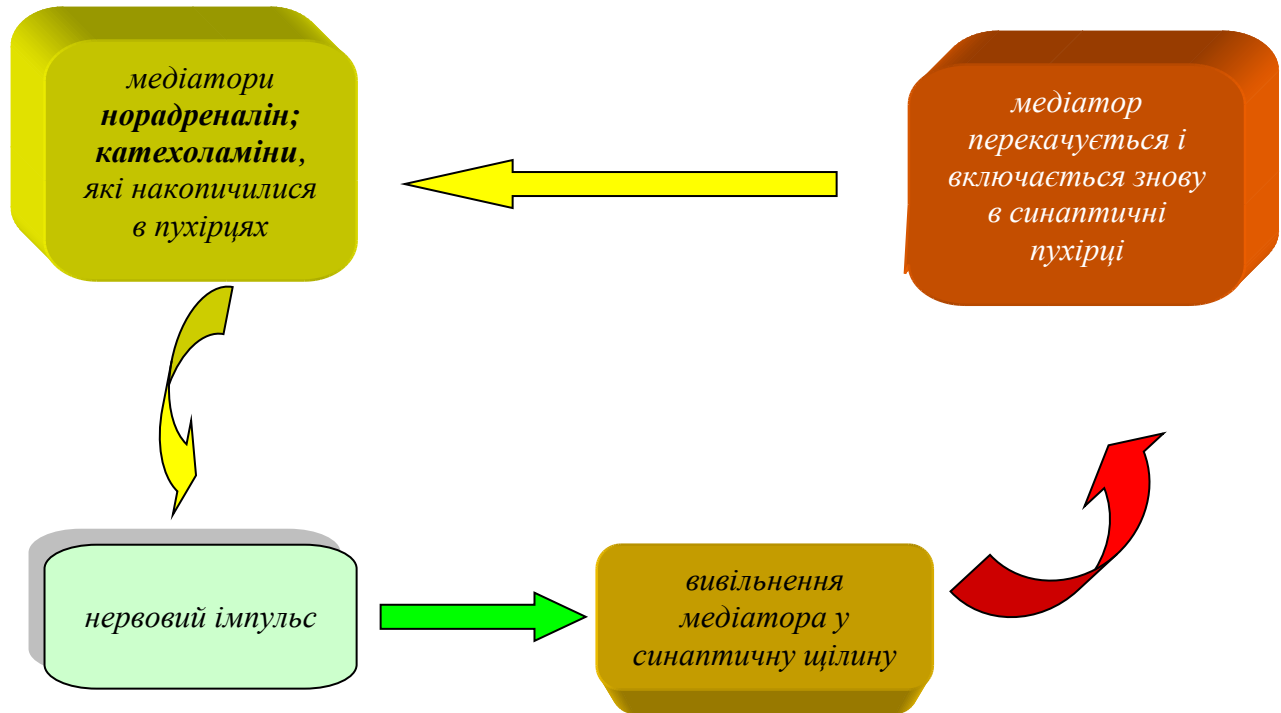

Схема передачі нервового сигналу в хімічному синапсі

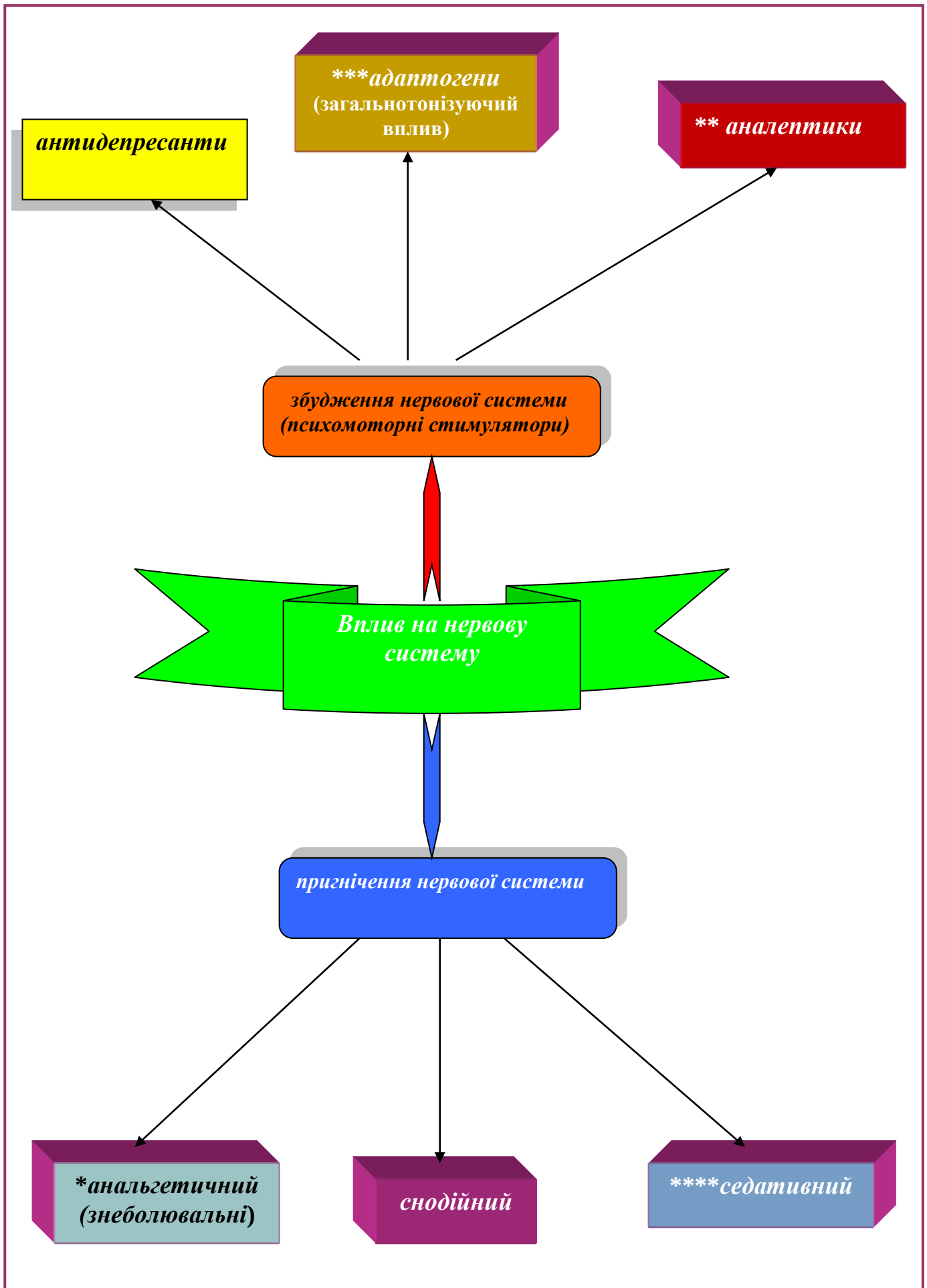

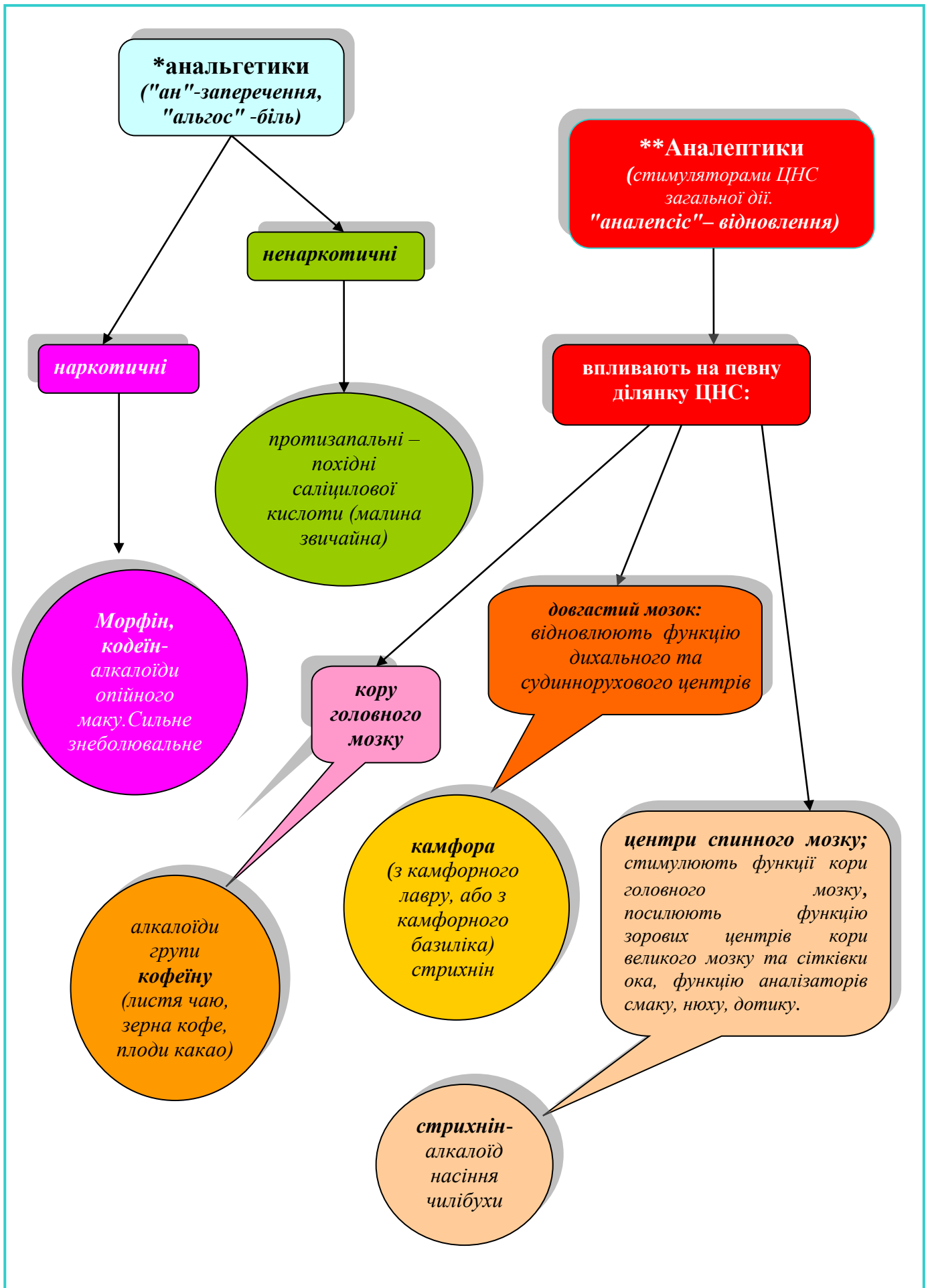
Принцип дії адренергічних синапсів

Речовини, які блокують адренорецептори та порушують утворення, накопичення і виділення норадреналіну, називаються антиадренергічні засоби, антиадреноблокатори

алкалоїд споринні або маточні ріжки (ерготомін), редернін – алкалоїд із раувальфії змієвидної.
Алкалоїди призводять до зниження запасів медіатора в пухірцях, тому що порушується проникність їх мембран для його попередника – дофаміну.

*****Адаптогени-засоби загальнотонізуючої дії**

Підвищення фізичної і розумової працездатності, зменшення втоми, порушень апетиту; підвищення стійкості організму до впливу шкідливих чинників; підвищення імунітету; поліпшення кровообігу, дихання, зору і слуху,

лимонник, женьшень, заманіха висока, родіола рожева (маньчжурська), елеутерокок, левзея, ехінацея пурпурова

******Седативні засоби пригнічують центральну нервову систему ("седатум"-заспокоювати)**

Посилюючи процес гальмування або пригнічуючи збудження, препарати цієї групи мають регулюючий вплив на функції центральної нервової системи .

зменшують збудливість ЦНС, посилюють ефект снодійних, мають спазмолітичну дію. їх застосовують як заспокійливі засоби при нервовому збудженні, порушенні сну, неврозах серцево-судинної системи, спастичних станах травного каналу, спазмі судин головного мозку

препарати валеріани лікарської, кропиви собачої, або пустирника, синюхи блакитної, пасифлори, півонії вузьколистої

*Механізм виникнення
наркотичної залежності*

*Наркотична
речовина (морфін,
кодеїн та ін.)*

*зв'язування із опіатними
рецепторами ЦНС, зокрема, з
їх **лігандами*** - пептидами
мозку – енкефалінами і
ендорфінами
(невропептидами;
природними анальгетиками)*

*через хімічну
подібність
морфіну та
енкефаліну
природні
анальгетики
поступово
витісняються
із синаптичної
цілини*

*при систематичному
введенні морфіну виникає
зниження чутливості -
толерантність, що вимагає
постійного підвищення дози
наркотичної речовини*

*при відміні
морфіну в ЦНС
виникає дефіцит
власного
анальгетика*

*виникає
наркотична
залежність
(хвороба-
***морфінізм)*

*Симптоми
зникають після
відтворення
природного
медіатора*

Дія наркотичних анальгетиків

спочатку виникає
ейфорія ("eu"-хороший,
"ферія"- відчуття)
підвищується настрій,
з'являється відчуття
комfortу, спокою,
позитивних емоцій,
втоми підвищується
розумова
діяльність. Змінюється
характер оцінки болю-
"я відчуваю біль, але не
звертаю на неї уваги".

при систематичному
вживанні після ейфорії
настає фаза **абстиненції.
Крім впливу на вищі відділи
ЦНС, морфін діє також на
ряд підкоркових утворень і
центрів довгастого мозку;
знижує температуру тіла;
збуджує центри очно-
рухового нерва, що
призводить до звуження
зіниці ока; пригнічує
дихальний центр, внаслідок
чого частота і глибина
дихання зменшуються;
пригнічує кашльовий центр,
викликає підвищення тону
сладенької мускулатури
внутрішніх органів.

в терапевтичних дозах знімають
або зменшують відчуття болю,
викликане
больовим подразненням. Під
впливом
анальгетиків вибірково
пригнічуються
больові реакції при
збереженні функції
органів чуття, свідомості і
координації
рухової діяльності ЦНС.

У молекулі будь-якої комплексної сполуки, якою є неuropeптиди, один з позитивно заряджених іонів займає центральне місце і називається комплексоутворювачем.

У безпосередній близькості навколо цього іона розміщене певне число протилежно заряджених іонів або електронейтральних молекул, що називаються ***лігандами**, які утворюють внутрішню координаційну сферу сполуки.

*****Морфінізм** - хронічне отруєння-хвороба, яка призводить до тяжких порушень психічного стану, руйнування особистості. Розвиваються вегетативні розлади.

Знижується рефлексорна збудливість: хода стає млявою, розвивається безсоння, імпотенція, тяжке виснаження.

***Кома** (від грец. "кота"- глибокий сон, дрімота), коматозний стан, загрозовий життю стан, який супроводжується втратою свідомості, різким послабленням або відсутністю реакції на зовнішні роздратування, згасанням рефлексів до повного їх зникнення, порушенням глибини і частоти дихання, зміною судинного тону, почастишанням або уповільненням пульсу, порушенням температурної регуляції.

стан ****абстиненції** (синдром утримання) виникає після спроби відмовитися від введення морфіну або обмежити його кількість. З'являється серцебиття, пітливість, чхання, Порушується апетит, з'являються блювання, пронос, біль у животі. Хворий худне, стає неспокійним, кричить, стогне, бігає по кімнаті, благає ввести йому наркотик. стан стає загрозовим може закінчитись летально.

Розвивається потяг до введення лікарських засобів, з'являється агресивність.

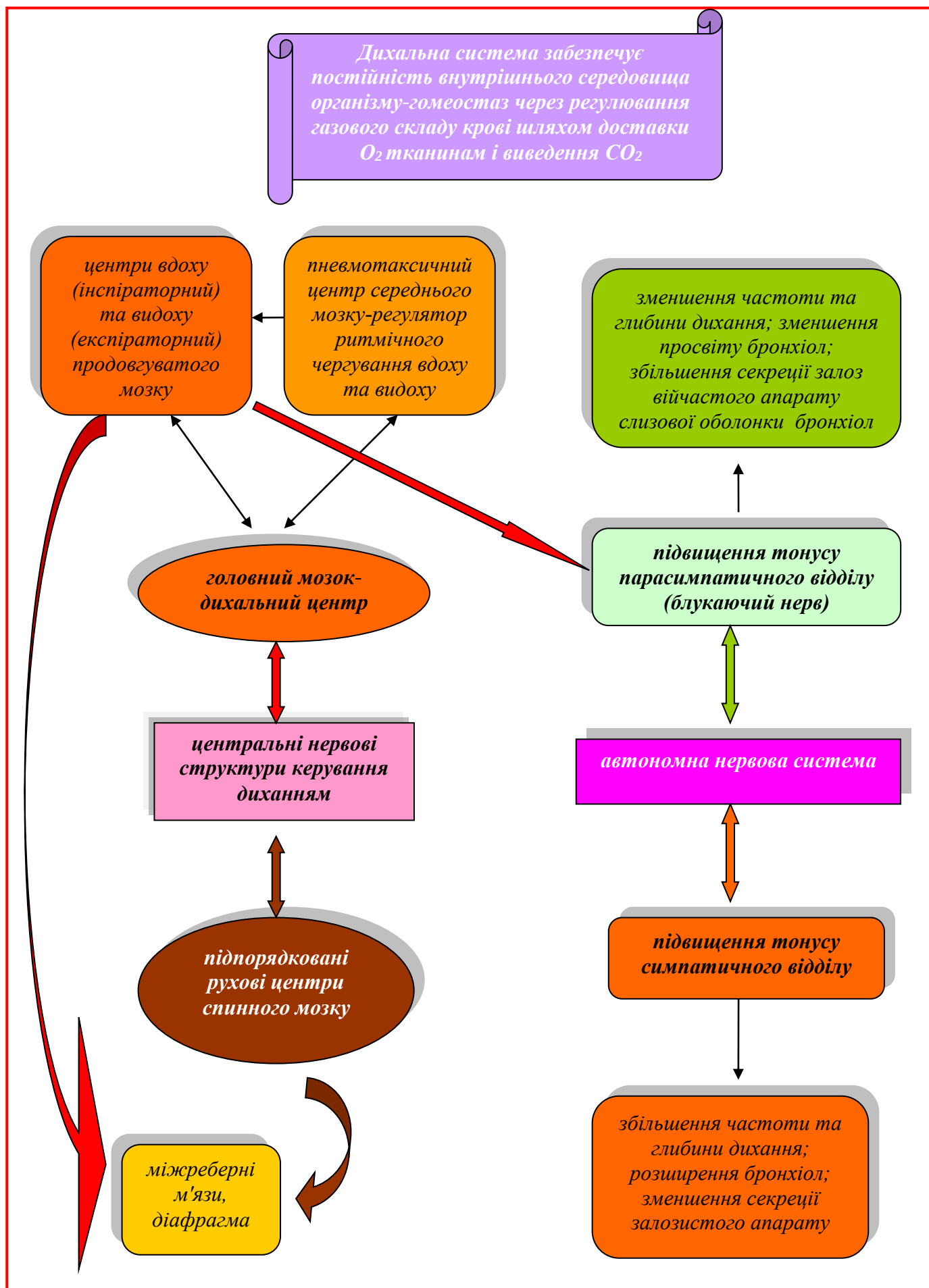
Гостре отруєння морфіном проявляється наростаючим пригніченням дихання, ціанозом. Швидко розвивається ***коматозний стан**. Смерть настає від паралічу дихального центру. **Перша допомога:** промивання шлунку 0,05 % КМnO₄ (окислює морфін). Застосування засобів, які збуджують дихальний центр (інгаляція кисню, штучна вентиляція легень. Розтирання, холодні обливання діють як рефлексорні подразники.

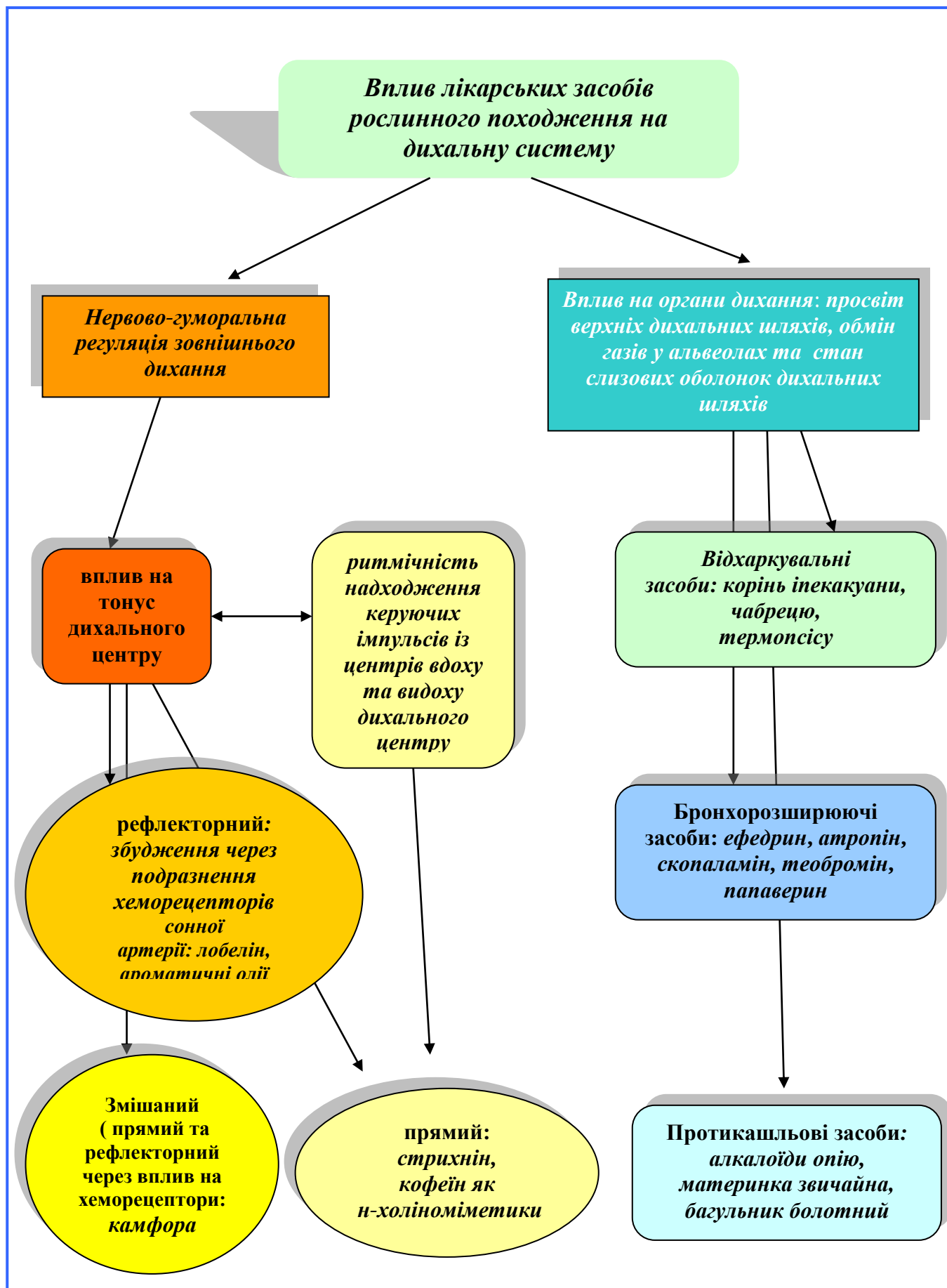
Лікарські рослини та їх застосування для покращення функціонування та лікування нервової системи

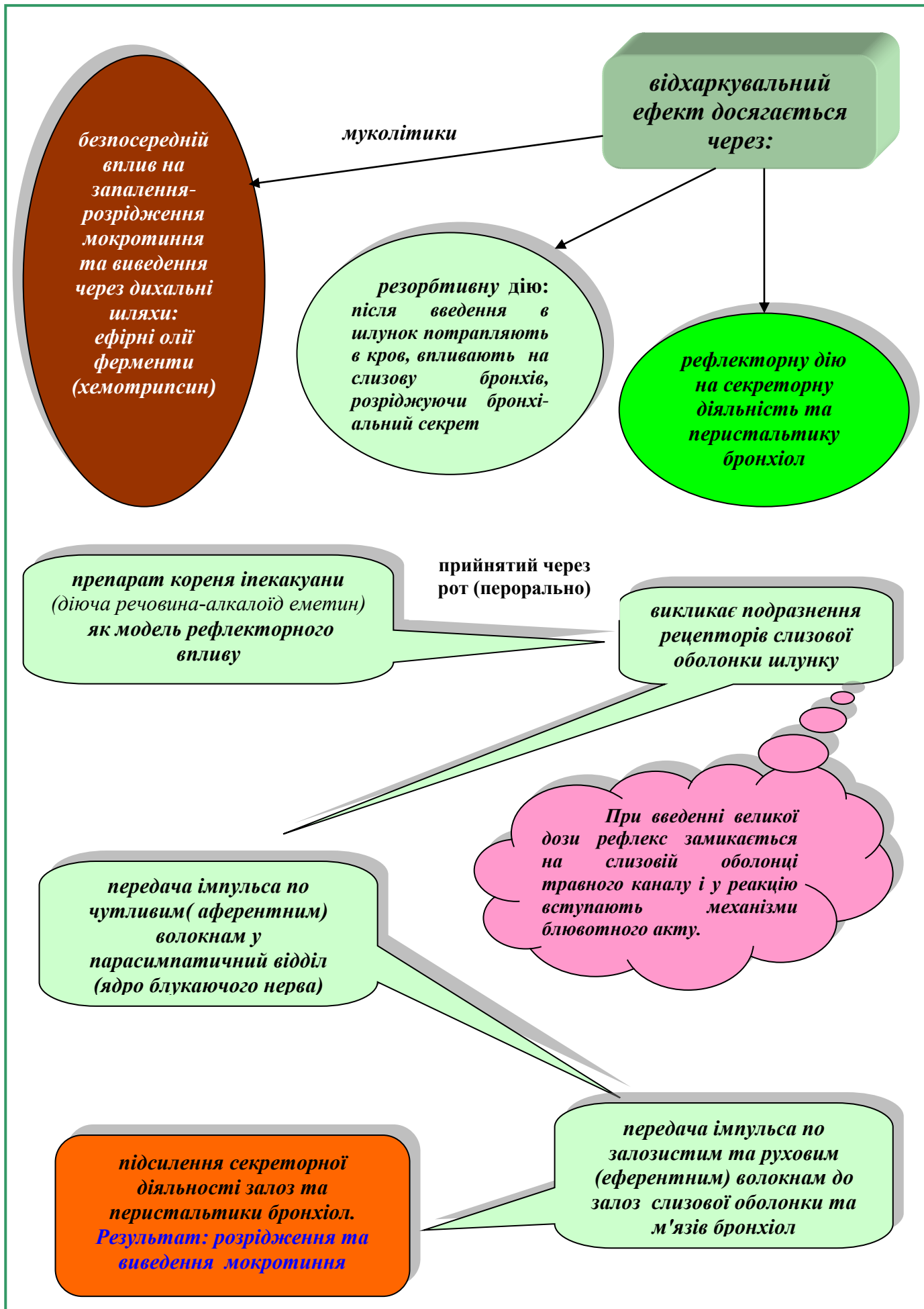
Назва рослини 1	Родина 2	Лікарська форма 3	Діючі речовини 4	Фармакологічний ефект 5	Показання до застосування 6
Арніка гірська (<i>Arnica Montana</i>)	Айстрових (<i>Asteraceae</i>)	Чай з квіток (суцвіття)	Каротиноїди, алкалоїд арніцин, флавоноїди, органічні кислоти, віт. С	Засіб стимуляції ЦНС, при збільшених дозах діє як седативне	При нервовому збудженні
Великоголовник сафлоровидний (<i>Rhaponticum carthamoides</i>) (<i>Leuzea carthamoides</i>)	Айстрових (<i>Asteraceae</i>)	Екстракт рідкий, настій кореневищ і кореня	Алкалоїди, інулін, ефірна олія, смоли, дубильні речовини, ретинол, солі фосфору	Тонізують і стимулюють ЦНС, підвищують загальну працездатність	Підвищена втомлюваність, дратівливість, поганий сон, настрій, головний біль
Глід криваво-червоний (<i>Crataegus sanguinea</i>)	Розових (<i>Rosaceae</i>)	Настойка, настій, екстракт плодів	Вітаміни С і К, кумарин, стерини, феноли, пектинові речовини	Седативний, десенсибілізуючий (від лат. "de - усунення, "sensibilis" - чутливий) засіб	Нервово-психічне збудження
Кропива собача, пустирник (<i>Leonurus cardiaca</i>)	Губоцвітих (<i>Lamiaceae</i>)	Настій, настойка трави, заспокійливий чай	Алкалоїди, віт. А, С, Е, кислоти: яблучна, лимонна, урсолова	Седативний, гіпотензивний вплив	Підвищена нервова збудливість, безсоння, депресія
Жабник польвий (<i>Filago arvensis</i>)	Айстрових (<i>Asteraceae</i>)	Відвар, трави, настій	Сліди алкалоїдів, сапоніни	Заспокійливі властивості	Підвищена нервова збудливість
Женьшень (<i>Panax ginseng</i>)	Родина Аралієвих (<i>Araliaceae</i>)	Настойка кореня	Ефірна олія (0,05—0,25 %), віт. С, В ₁ , В ₂ , пектини жирні кислоти, сполуки Fe, P, S, Mn, Al, Si	Стимулює, регулює роботу мозку, тонізує	Розумова перевтома, сонливість, депресія
Латук посівний (<i>Lactuca sativa</i>)	Айстрових (<i>Asteraceae</i>)	Настій трави	Вітамін С, В ₁ , В ₂ , В ₆ , В _с РР, мін. сполуки	Заспокійливий, сонливий ефект	При безсонні, неврозах
Лимонник китайський (<i>Schisandra chinensis</i>)	Лимонникових (<i>Schisandra -ceae</i>)	Настойка плодів, екстракт насіння	Орг. кислоти, флавоноїди, пектини, вітамін С речовини	Загально-тонізуючий, стимулює ЦНС	Розумова перевтома, сонливість, депресія,

1	2	3	4	5	6
Липа серце-листа (<i>Tilia cordata</i>)	Липових (<i>Tiliaceae</i>)	Настій суцвіття	Ефірна олія, флавоноїди, каротин, цукри	М'який заспокійливий засіб	Нервові збудження
Лобода біла (<i>Chenopodium album</i>)	Лободових (<i>Chenopodiaceae</i>)	Настій трави	Алконоїди, стероїди, вітаміни <u>B₁</u> , <u>B₂</u>	Седативний ефект, знеболювальне	Неврастенія, мігрень, параліч
Майоран садовий (<i>Majorana hortensis</i>)	Губоцвітих (<i>Lamiaceae</i>)	Настій плодів	Ефірна олія, дубильні речо- вини, віт. С, Р, каротин	Заспокоює ЦНС	Неврози, мігрень, нервові безсоння
Материнка звичайна (<i>Origanum vulgare</i>)	Губоцвітих (<i>Lamiaceae</i>)	Настій, відвар трави	Ефірні олії, дубильні речовини, гіркоти, тімол, віт. С	Заспокоює ЦНС	Безсоння, пригнічення настрою
Меліса лікарська (<i>Melissa officinalis</i>)	Губоцвітих (<i>Lamiaceae</i>)	Настій листіків, відвар трави	Складна ефірна олія, гіркоти, дубильні речовини, цукри	Ефективний седативний засіб, особливо для людей по хилого віку,	При нервовому збудженні, безсонні, вегетативних неврозах
Мигдаль звичайний (<i>Amygdalus communis</i>)	Розових (<i>Rosaceae</i>)	Настій плодів	Білок, ферменти, вітаміни <u>B₁</u> , <u>B₂</u> , РР, С, холін, мікроеле-менти	Седативний, протисудомний ефект	Нервові збудження, пригнічення настрою
М'ята перцева (<i>Menta piperita</i>)	Губоцвітих (<i>Lamiaceae</i>)	Настій трави	Каротин, віт.С, дубильні речовини	Седативний ефект, місцевоанастезую- ча дія	Нервові збудження, безсоння, неврози
Овес посівний (<i>Avena sativa</i>)	Злакових (<i>Gramina- ceae</i>)	Відвар плодів	Ефірна олія, крохмаль, кумарин	Заспокійливий і сонливий засоби	Захворювання нервової системи
Півонія незвичайна (<i>Paeonia anomala</i>)	Півонієвих (<i>Paeonia- ceae</i>)	Настійка коренів і трави, настій коренів	Ефірна олія, глікозид саліцин, дубильні речовини, цукор	Заспокоєний засіб	При невростенії, безсонні
Синюха голуба (<i>Polemonium caeruleum</i>)	Синюхових (<i>Polemonia- ceae</i>)	Настій кореневищ з коренями	Сапоніни, органічні кислоти, крохмаль, смоли	Седативний засіб (за ефективністю перевищує валеріану та кропиву)	При нервово- психічних розладах, безсонні, епілепсії
Хміль звичайний (<i>Humulus lupulus</i>)	Коноп- левих (<i>Cannaba- ceae</i>)	Настій та настійка «шишок»	Дубильні речовини, ефірна олія, кумарини, віт. групи В, РР, Е.	Седативний засіб	Неврози, безсоння
Черета трироздільна (<i>Bidens tripartita</i>)	Айстрові (<i>Astera- ceae</i>)	Настій трави	Дубильні речовини, флавоноїди, кумарин, гіркоти	Седативний засіб	При неврозах

Фізіологічна дія лікарських рослин на системи організму. Вплив на дихальну систему

Кашель-рефлекторно-захисна реакція організму

відкриття голосової щілини; повітря, що знаходиться в легенях під високим тиском, виходить з них подібно до вибуху.

скорочення міжреберних м'язів, м'язів живота

глибокий вдих, закриття голосової щілини

еферентні (рухові) закінчення

У випадку попадання пилу, газів, інородних тіл, а також, при надлишку мокротиння відбувається

збудження рецепторів бронхів і трахей

аферентні (чутливі) закінчення

блукаючий нерв (парасимпатичний відділ автономної нервової системи)

кашльовий центр довгастого мозку

При запаленні мокротиння стає в'язким, відхаркування утруднюється, сухий, надсадний, виснажливий кашель може підвищувати внутрішньогрудний, артеріальний, внутрішньоочний тиск, виснажує кашльовий центр

Порушення дихання може відбуватися у випадку звуження просвіту бронхіол: а) механічна причина (запальний процес, пухлина, інородне тіло; б) функціональна (бронхіальна астма)

проти кашльові засоби -
засоби, які пригнічують
кашльовий рефлекс

бронхорозширюючі засоби -
засоби, які впливають на
просвіт бронхів

центральної
дії

периферичної
дії

рефлекторної
дії-
адреноміметики

рефлекторної
дії-
антихолінергічні

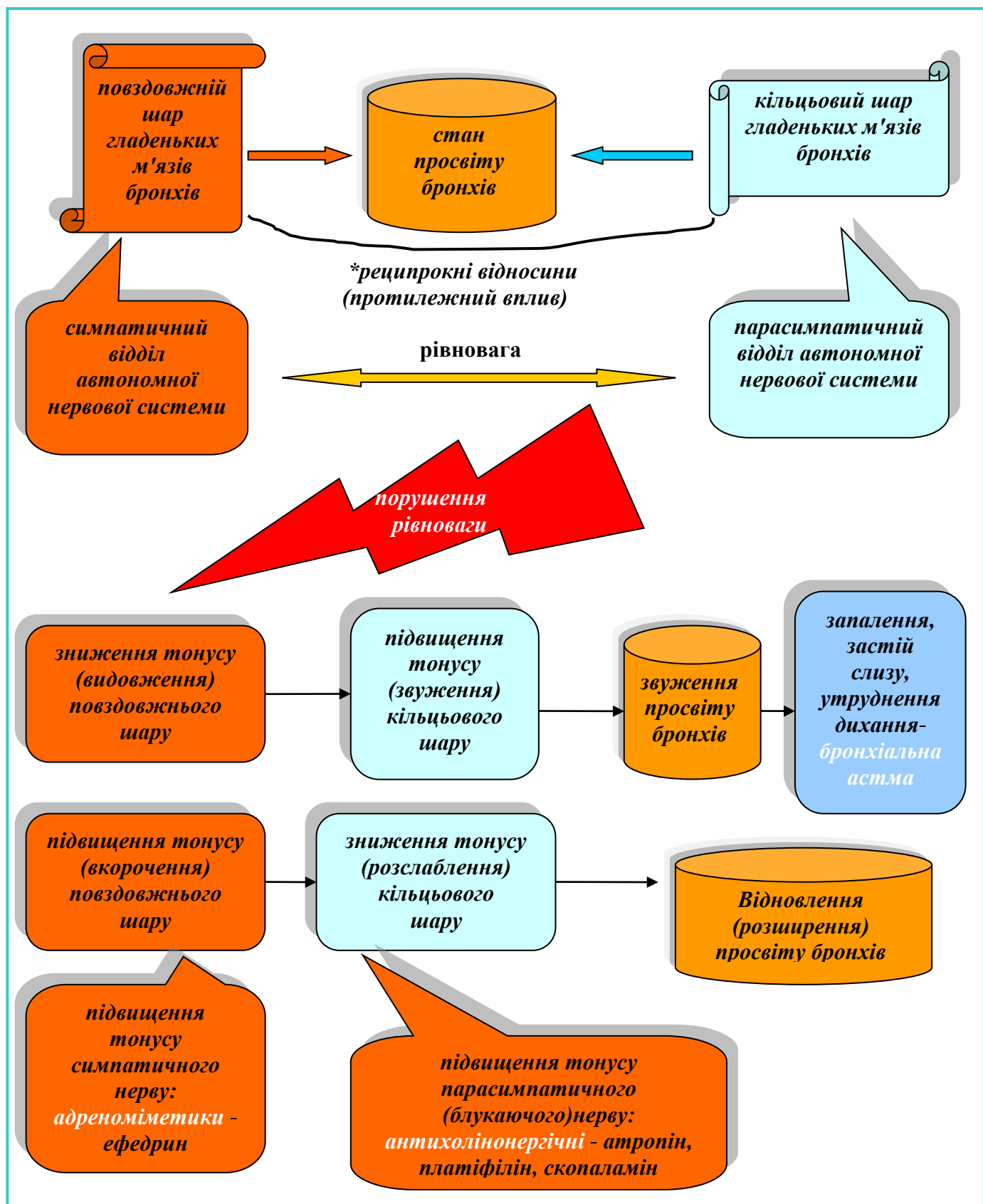
пригнічувальний
вплив на
кашльовий
центр
довгастого
мозку: морфін,
кодеїн

зменшують
кашель за рахунок
зниження
чутливості до
подразників слизової
оболонки дихальних
шляхів: багно
звичайне,
материнка звичайна

спазмолітики-
безпосередній
вплив на м'язи
стінок бронхів

гормони,
антигістамінні
препарати

тим самим,
зменшують
потрапляння
імпульсів в
кашльовий центр

***реципрокність-фізіологічний механізм координації діяльності нервових центрів, що забезпечує спільний регулюючий вплив на функціонування органів, тканин.**

Таблиця 11

**Лікарські рослини та їх застосування для покращення функціонування та лікування
дихальної системи**

Назва рослини 1	Родина 2	Лікарська форма 3	Діючі речовини 4	Фармако- логічний ефект 5	Показання до застосування 6
Аір тростиний (<i>Acorus calamus</i>)	Ароїдних (<i>Araceae</i>)	Настій, настойка кореневищ	Ефірна олія, глікозид акорин, дубильні речовини, віт. С	Відхаркувальний засіб	Бронхіти, трахеїти, ларингіти
Алое деревовидне (<i>Aloe arborescens</i>)	Асфо- делових (<i>Aspho- delaceae</i>)	Сік зі свіжих листіків	Смолисті речовини, сліди ефірної олії, ферменти, віт.	Розрідження слизу	Гострий риніт (нежить)
Алтея лікарська (<i>Althea officinalis</i>)	Мальвових (<i>Malvaceae</i>)	Відвар коренів, грудні чаї	Слиз (до 35%), крохмаль (37%),цукор, жирну олію пектини (16%).	Пом'якшувальна, відхаркувальна, обволікаюча, протизапальна дія	Бронхіти,трахеї- ти, фарінгіти, запалення легень, бронхіальна астма, кашель
Аніс звичайний (<i>Pimpinella anisum</i>)	Селерових (<i>Apiaceae</i>)	Анісова олія з плодів	Жирна олія, складна ефірна олія (до 6%), кумарини	Відхаркувальний, спазмолітичний, протизапальний засіб	Ларингіт, трахеїт, фарінгіт, кашель, бронхіальна астма, запалення легень
Багно звичайне (<i>Ledum palustre</i>)	Вересових (<i>Ericaceae</i>)	Настій, напар трави	Глікозид арбутин, фла- воноїди, дубильні речовини, ефір- ну олію (до 7,5%)	Відхаркувальний, проти кашльовий засіб	Гострі трахеїти, бронхіти, ларингіти, кашель, бронхвальна астма
Беладонна звичайна (<i>Atropa belladonna</i>)	Пасльо- нових (<i>Solana- ceae</i>)	Настойка листіків; препарат із атропіну хлориду- солутан	Атропінові алканойди: атропін, гіосціамін, скополамін та ін.	Розширення просвіту бронхів, спазмолітичний засіб	При бронхіальній асмі, бронхітах
Буркун лікарський (<i>Mellilotus officinalis</i>)	Бобових (<i>Fabaceae</i>)	Настій трави	Кумарини, глікозид мелілотозид, органічні кислоти ефірна олія,білок (17%)	Пом'якшувальна, відхаркувальна дія	Кашель, бронхіт
Гісоп лікарський (<i>Hyssopus officinalis</i>)	Губоцвітих (<i>Lamiaceae</i>)	Настій, настойка трави	Складна ефірна олія, флавоноїди, дубильні речовини, гіркоти, камедь	Антисептична, спазмолітична дія	При бронхіті, трахеїті, ларингіті, бронхіальній астмі

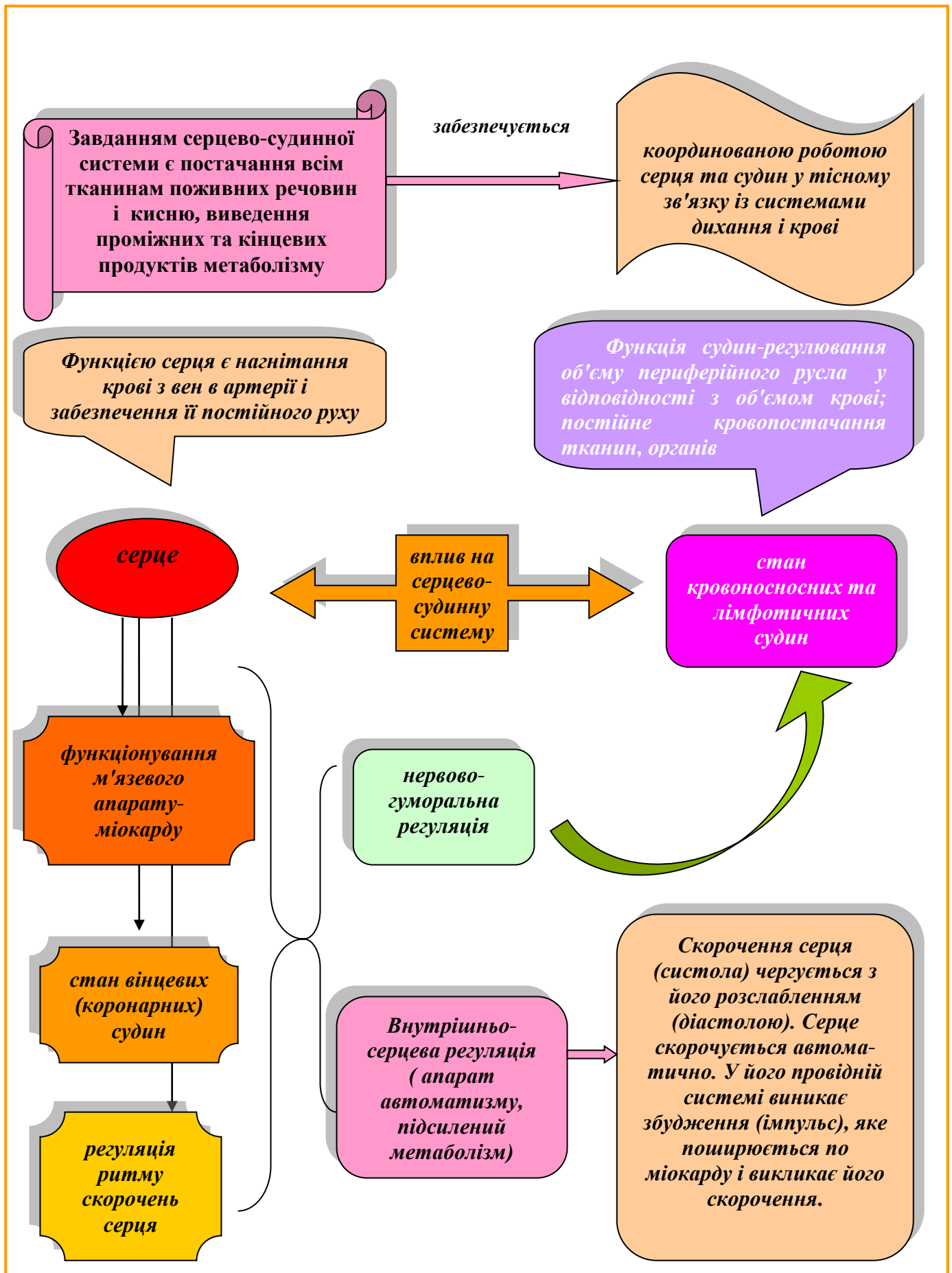
1	2	3	4	5	6
Дивина густоквіт- кова (<i>Verbascum densiflorum</i>)	Ранникових (<i>Scrophula- riaceae</i>)	Настій квіток	Сапоніни, слизи, глікозиди, дубильні речовини, віт. С, цукри (11%)	Пом'якшувальна, відхаркувальна, спазмолітична дія	Захворювання дихальних шляхів, енфізема, запалення легень
Жабрій звичайний (<i>Galeopsis speciosa</i>)	Губоцвітих (<i>Lamiaceae</i>)	Відвар трави	Дубильні (до 10%), гіркі, смолисті речовини, кремнієва кислота (до 10%)	Муколітичні властивості (розрідження мокротиння та його видалення)	Кашель, бронхіт, бронхіальна астма
Зірочник середній (<i>Stellaria media</i>)	Гвоздични- кових (<i>Caryo- fillacea</i>)	Свіжий сік	Віт.С (до 65%), са- поніни, каротин (понад 23 мг%), токоферол, флавоноїди, дубильні речовини	Виявляє протизапальну, антисептичну дію	При захворюванні легень, особливо при кровохарканні
Калина звичайна (<i>Viburnum opulus</i>)	Жимолос- тевих (<i>Caprifo- liaceae</i>)	Настій квіток, варені у меді плоди	Флавоноїди, цукри, дубильні, пектинові, речовини, органічні кислоти, віт. С, ефірна та жирна олії	Антисептична, в'яжуча, загальнозміцнююча дії	При захворюван- нях органів дихання, хрипоті
Китятки (<i>Polygala amarella</i>)	Китяткових (<i>Polygala- ceae</i>)	Настій кореневищ з коренями	Сапоніни (понад 1%), глікозид гаультерін, дубильні речовини, жирна та ефірна олії;	Чудові відхаркувальні властивості, антисептична дія	При гострих та хронічних захворюван- нях верхніх дихальних шляхів, легень
Кмин звичайний (<i>Carum carvi</i>)	Селерових (<i>Apiaceae</i>)	Настій плодів,	Ефірна (8%), жирна (понад 20%) олії, білки (до 23%), флавоноїди, смолисті, дубильні речовини	Бактерицидні, спазмолітичні, відхаркувальні властивості	При захворюван- нях верхніх дихальних шляхів
Конюшина лучна (<i>Trifolium pratense</i>)	Бобових (<i>Fabaceae</i>)	Настій, настойка суцвіть	Дубильні речовини, аспарагін, тирозин, глікозиди, віт. С, Е, В ₁ , В ₂ , каротин, каротин	Протизапальні процеси у дихальних шляхах	Для лікування запальних процесів у дихальних шляхах

1	2	3	4	5	6
Королиця звичайна (<i>Leucanthemum vulgare</i>)	Айстрових (<i>Asteraceae</i>)	Настій трави	Алкалоїди, інулін, віт. С	Спазмолітична, знеболювальна дія	Бронхіти, трахеїти, запалення легень
Любисток лікарський (<i>Levisticum officinale</i>)	Селерових (<i>Apiaceae</i>)	Настій коренів	Складна ефірна олія, смоли, камеді, дубильні речовини, крохмаль, мікроелементи	Ефективний відхаркувальний, знеболюючий засіб	При захворюваннях верхніх дихальних шляхів
Материнка звичайна (<i>Origanum vulgare</i>)	Губоцвітих (<i>Lamiaceae</i>)	Настій трави; грудний, потогінний чай; збір для полоскання горла	Ефірна олія (основний компонент тимол), дубильні речовини, віт. С (до 500 мг%)	Протизапальна, бактерицидна, відхаркувальна дія	Гострі та хронічні бронхіти; ангіна, тонзиліт, гінгівіт
Оман високий, дивосил Олени (<i>Inula helenium</i>)	Айстрових (<i>Asteraceae</i>)	Відвар кореневищ	Полісахарид інулін (до 44%), смоли, камедь, сліди алкалоїдів, сапоніни, органічні кислоти й ефірна олія	Відхаркувальний засіб, зменшення надмірного видалення слизу з дихальних шляхів	Захворювання органів дихання
Паслін солодко-гіркий (<i>Solanum dulcamara</i>)	Пасльонові (<i>Solanaceae</i>)	Галенові препарати алкалоїдів, глікозидів	Алкалоїди, глікозиди, дубильні речовини	Відхаркувальні, знеболюючі, потогінні, протизапальні властивості	При захворюванні дихальних шляхів
Пастернак посівний (<i>Pastinaca sativa</i>)	Селерові (<i>Apiaceae</i>)	Настій сушених коренеплодів, трави, відвар плодів	Жирна олія, органічні кислоти, пектини, крохмаль, віт. С (до 40 мг%), В ₁ , В ₂ , каротин	Відхаркувальна, пом'якшувальна дія	При захворюваннях верхніх дихальних шляхів
Півники німецькі (<i>Iris germanica</i>)	Півникові (<i>Iridaceae</i>)	Настій кореневищ	Складна ефірна олія, глікозид іридин, дубильні речовини, органічні кислоти, слиз	Чудовий відхаркувальний, пом'якшувальний, протизапальний, знеболювальний засіб	При захворюваннях верхній дихальних шляхів
Підбіл звичайний (<i>Tussilago farfara</i>)	Айстрові (<i>Asteraceae</i>)	Настій листків	Гіркі глікозиди, флавоноїди (до 160 мг%), сапоніни, каротиноїди, органічні кислоти, дубильні речовини, віт. С (до 250 мг%)	Відхаркувальна, пом'якшувальна, протизапальна дія	При ларингітах, трахеїтах, хронічних бронхітах, бронхопневмонії, бронхіальній астмі

1	2	3	4	5	6
Робінія звичайна, псевдоакація (<i>Robinia pseudoacacia</i>)	Бобових (<i>Fabaceae</i>)	Настій квіток	Ефірні олії, цукри, органічні кислоти	Відхаркувальний, жарознижувальний, спазмолітичний, протизапальний засоби	Запальні процеси верхніх дихальних шляхів, кашлюк
Розхідник звичайний (<i>Glechoma hederacea</i>)	Губоцвітих (<i>Lamiaceae</i>)	Настій трави	Ефірна олія, сапоніни, дубильні та гіркі речовини, органічні кислоти, смоли, Віт. С, каротин	Відхаркувальний, протизапальний, знеболюючий засіб	При захворюваннях верхній дихальних шляхів
Свербіжниця польова (<i>Knautia arvensis</i>)	Черсакових (<i>Dipsacaceae</i>)	Настій трави	Сапоніни, гіркі та дубильні речовини, цукри, каротин (до 140 мг%)	Відхаркувальні, антисептичні, протизапальні властивості	Кашель, бронхіти
Синюха голуба (<i>Polimonium caeruleum</i>)	Синюхових (<i>Polimoniacae</i>)	Настій кореневищ з коренями	Сапоніни, смолисті речовини, крохмаль, органічні кислоти	Відхаркувальний засіб, який зменшує катаральні явища (запалення слизової оболонки верхніх дихальних шляхів)	Запальні процеси верхніх дихальних шляхів
Солодка гола (<i>Glycyrrhiza glabra</i>)	Бобових (<i>Fabaceae</i>)	Настій коренів; препарат "гліцерам", грудний еліксир	Сушене коріння містить до 23% глізиризину, флавоноїди, кумарини, органічні кислоти, віт. С (10-30 мг%)	Протизапальна, антисептична, відхаркувальна дія	Запальні процеси верхніх дихальних шляхів, бронхіальна астма
Сухоребрик лікарський (<i>Sisymbrium officinale</i>)	Хрестоцвітних (<i>Cruciferaeae</i>)	Свіжий сік та свіжі листки	Ефірна гірчична олія, каротин (до 76 мг%), віт.С	Чудовий відхаркувальний засіб	При запаленні верхніх дихальних шляхів (особливо при напруженні голосу-співакам, педагогам)
Термопсис ланцето-видний (<i>Thermopsis lanceolata</i>)	Бобові (<i>Fabaceae</i>)	Таблетки від кашлю; сухий екстракт	Алкалоїди (0,5—3,6 %) глікозид, сапоніни, дубильні речовини, смоли, слиз, віт. С.	Відхаркувальний засіб	При хронічних трахеїтах, бронхітах і бронхопневмоніях. Катар верхніх дихальних шляхів.

1	2	3	4	5	6
Фенхель звичайний (<i>Foeniculum vulgare</i>)	Селерових (<i>Apiaceae</i>)	Настій плодів, олія	Ефірна олія (4-6%), пінен, жирна олія, кумарини, флавоноїди	Відхаркувальний, спазмолітичний засоби	Кашель
Фіалка триколірна (<i>Viola tricolor</i>)	Фіалкових (<i>Violaceae</i>)	Настій трави	Флавоноїди, глікозиди, дубильні та слизисті речовини, ефірна олія	Бронхолітична, протизапальна, антисептична дія	Запальні процеси верхніх дихальних шляхів
Часник городній (<i>Allium sativum</i>)	Цибулевих (<i>Alliaceae</i>)	Настойка цибулин	Глікозид аліін, сірковмісні сполуки, ефірна олія, віт. С, В ₁ , В ₂ , В ₆ , РР, органічні кислоти, вуглеводи, фітонциди, макро-мікроелементи	Пригнічує стрептококову і стафілококову флору, полівітанміний і загальнозміцнюючий засоби	Туберкульоз, запалення легень, катаральні явища дихальних шляхів, ангіна (протипоказано при захворюваннях нирок)
Чебрець плазкий (<i>Timus sepyllum</i>)	Губоцвітих (<i>Lamiaceae</i>)	Настій, відвар, екстракт трави	Ефірна олія (основний компонент тимол), флавоноїди, дубильні та гіркі речовини	Бактерицидна, знеболювальна дія	При гострих і хронічних захворюваннях верхніх дихальних шляхів, бронхіальній астмі, туберкульозі
Ялина європейська (<i>Picea abies</i>)	Соснових (<i>Pinaceae</i>)	Відвар з шишок та хвої; препарат терпінгидрат	Ефірна олія, дубильні речовини, смола, каротин, віт. С, мікроелементи: Fe, Mn, Cr, Cu, Al	Протикашльовий, жарознижуючий засоби	Кашель
Ялиця сибірська (<i>Abies sibirica</i>)	Соснових (<i>Pinaceae</i>)	Ялицева олія (олійний розчин камфори)	Складна ефірна олія (3%), дубильні речовини, віт. С (до 0,3мг%)	Відхаркувальний засіб	Запальні процеси дихальних шляхів, пригнічення дихання при запаленні легень
Ялівець звичайний (<i>Juniperus communis</i>)	Кипарисових (<i>Cupressaceae</i>)	Настій, настойка плодів	Складна ефірна олія, органічні кислоти, цукри (до 40%), віт. С, дубильні речовини, солі К	Відхаркувальні властивості, протизапальний, знеболювальний засіб	При ларингітах, трахеїтах, бронхітах

Фізіологічна дія лікарських рослин на системи організму. Вплив на серцево-судинну систему

Автоматизм – здатність серця ритмічно скорочуватися під впливом імпульсів, які виникають в провідній системі міокарду

обумовлений

Особливим типом зміни трансмембранного потенціалу в атипових кардіоміоцитах (пейсмейкерах, водіях ритму), згрупованих в вузли в певних ділянках міокарду. Головний-синусовий (синусо-атріальний).

Атипові кардіоміоцити мають нестабільний потенціал спокою, на відміну від типових, скоротливих

повільна деполяризація мембрани під час діастолі-повільне збудження

потенціал дії

деполяризація мембран сусідніх клітин провідної системи

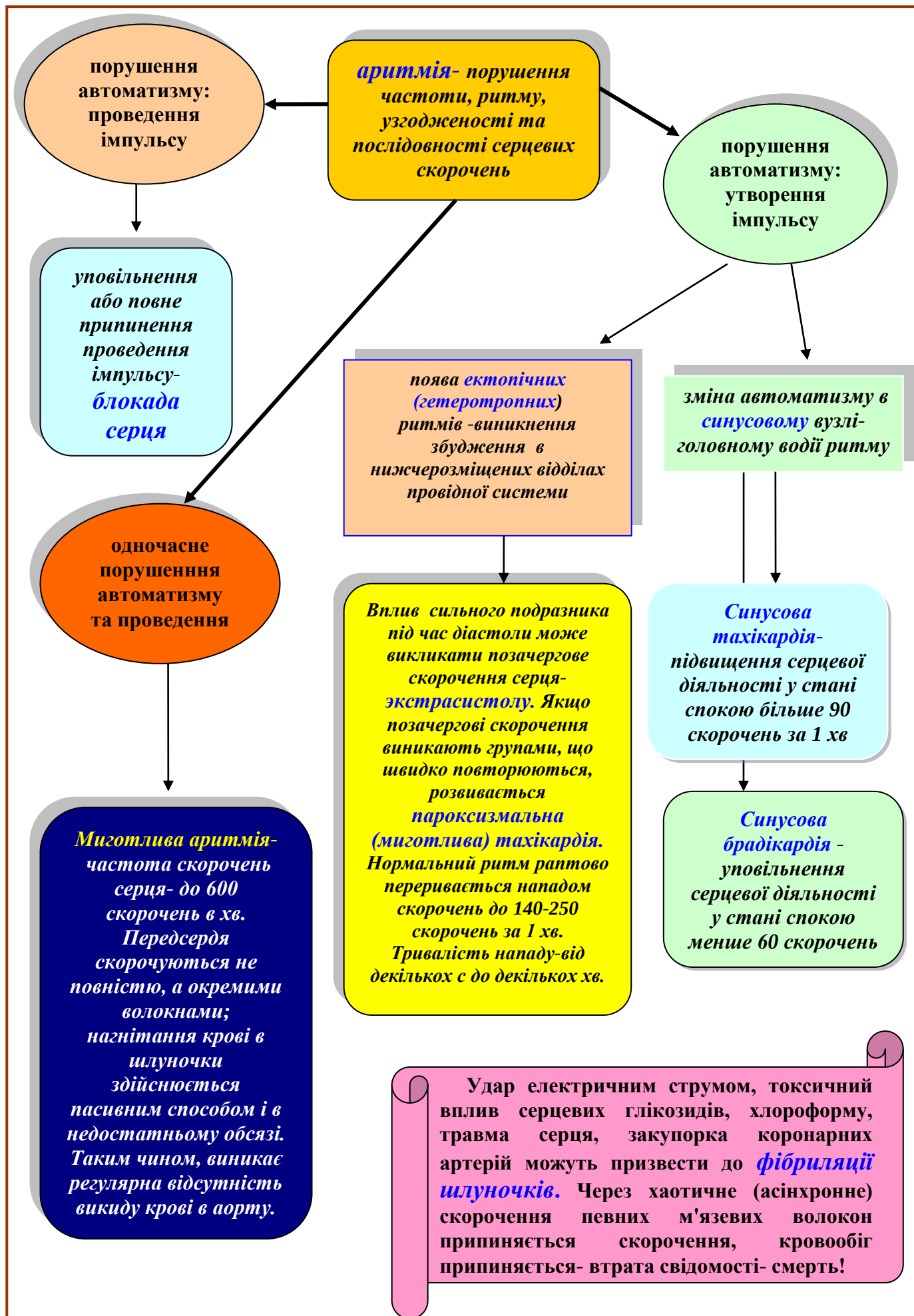
відбувається самоплинне підвищення проникності мембрани для Na^+ , потім-для Ca^{2+} : результат-нагромадження в клітині позитивно заряджених іонів(фаза 0, предпотенціал)

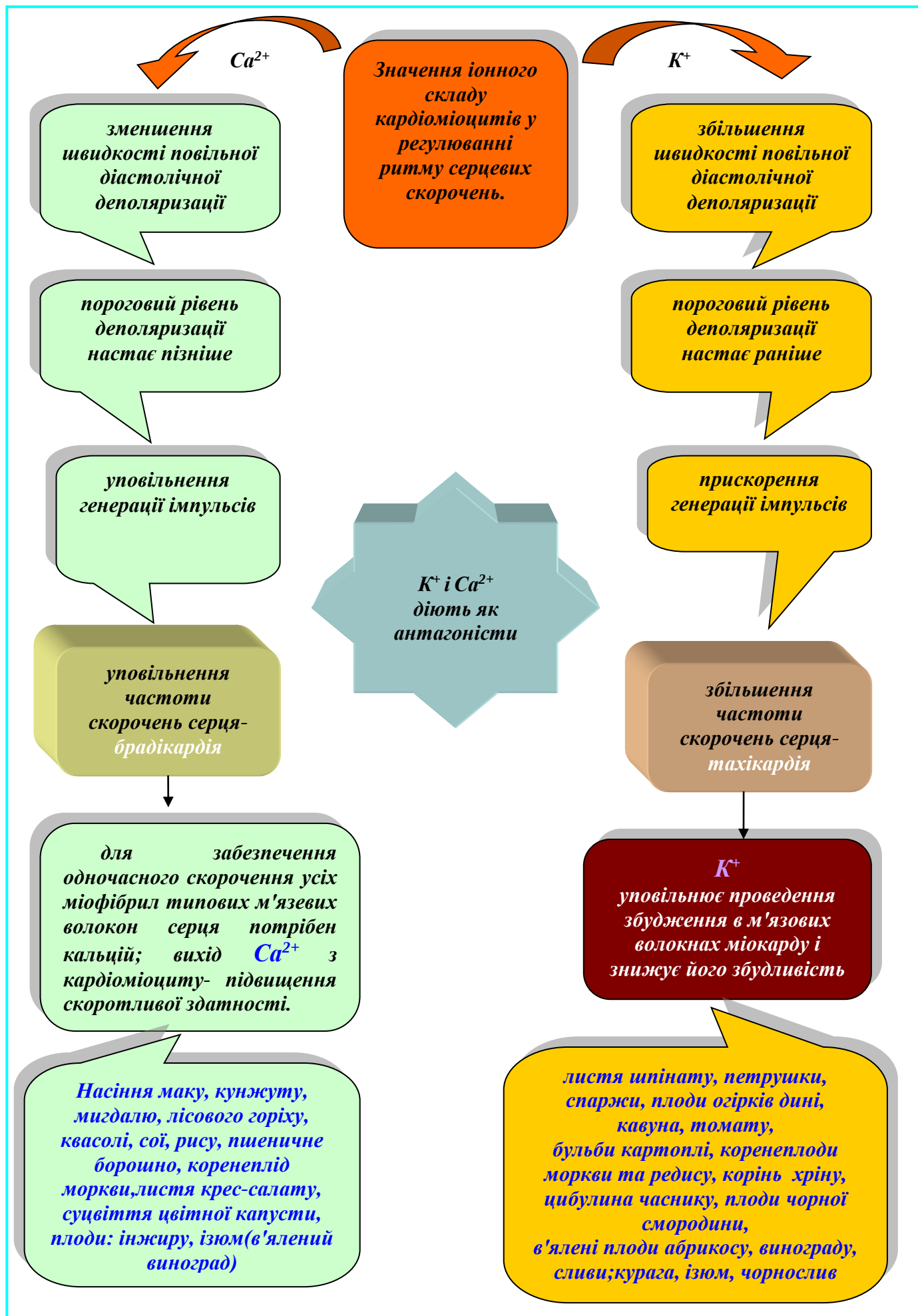
негативний заряд в клітині зменшується і, досягнувши критичного (порогового) рівню, спонтанно відбувається перехід до потенціалу дії

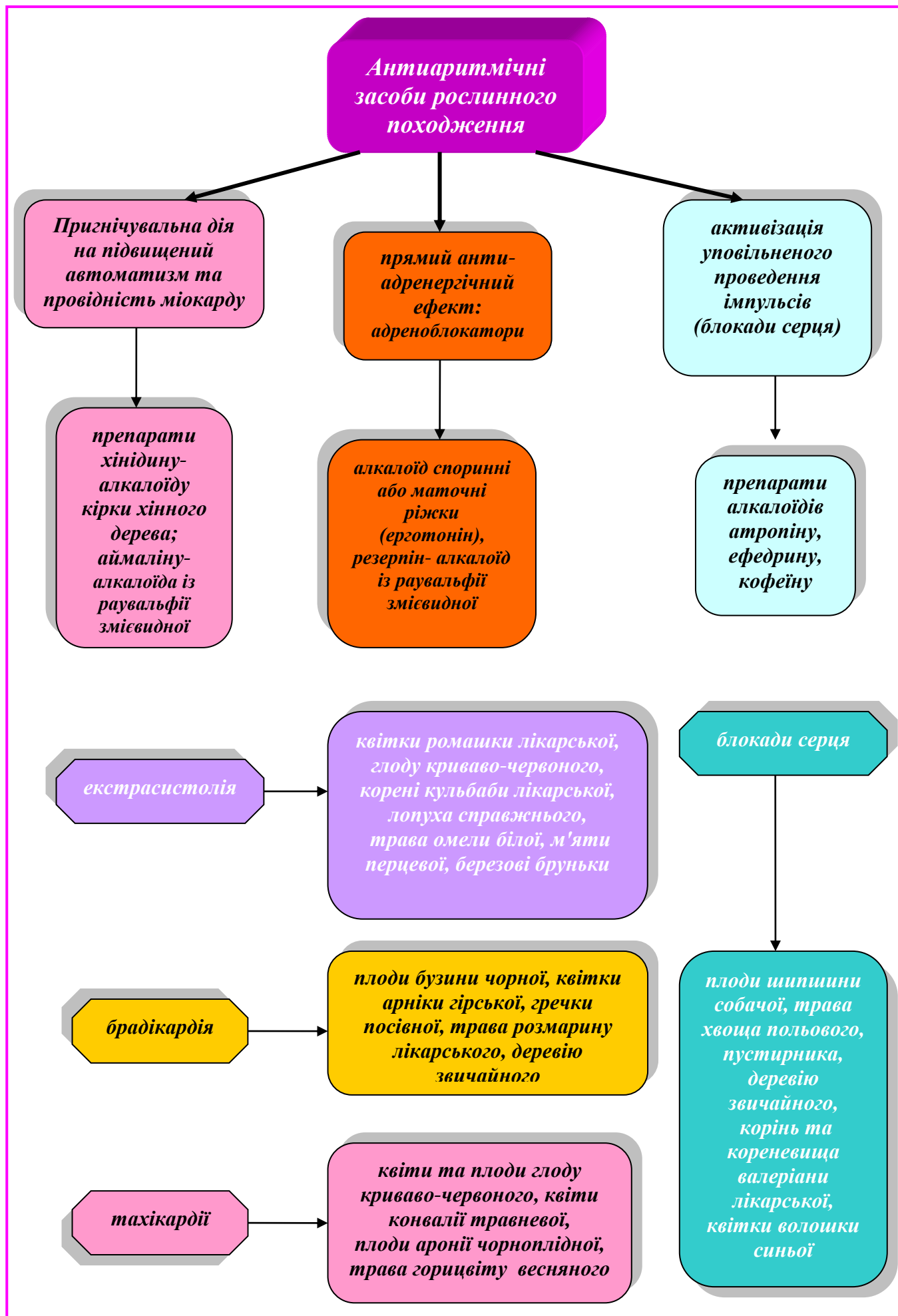
мембрана отримує негативний заряд внаслідок реверсії (перезарядки мембрани, зміни знаку з "+" на "-") Поступово настає фаза реполяризації (повернення від збудження до спокою) (фази 1,2,3)

канали мембрани для Ca^{2+} закриваються; K^+ , виходить з клітини, відновлюється позитивний заряд (фаза 4)

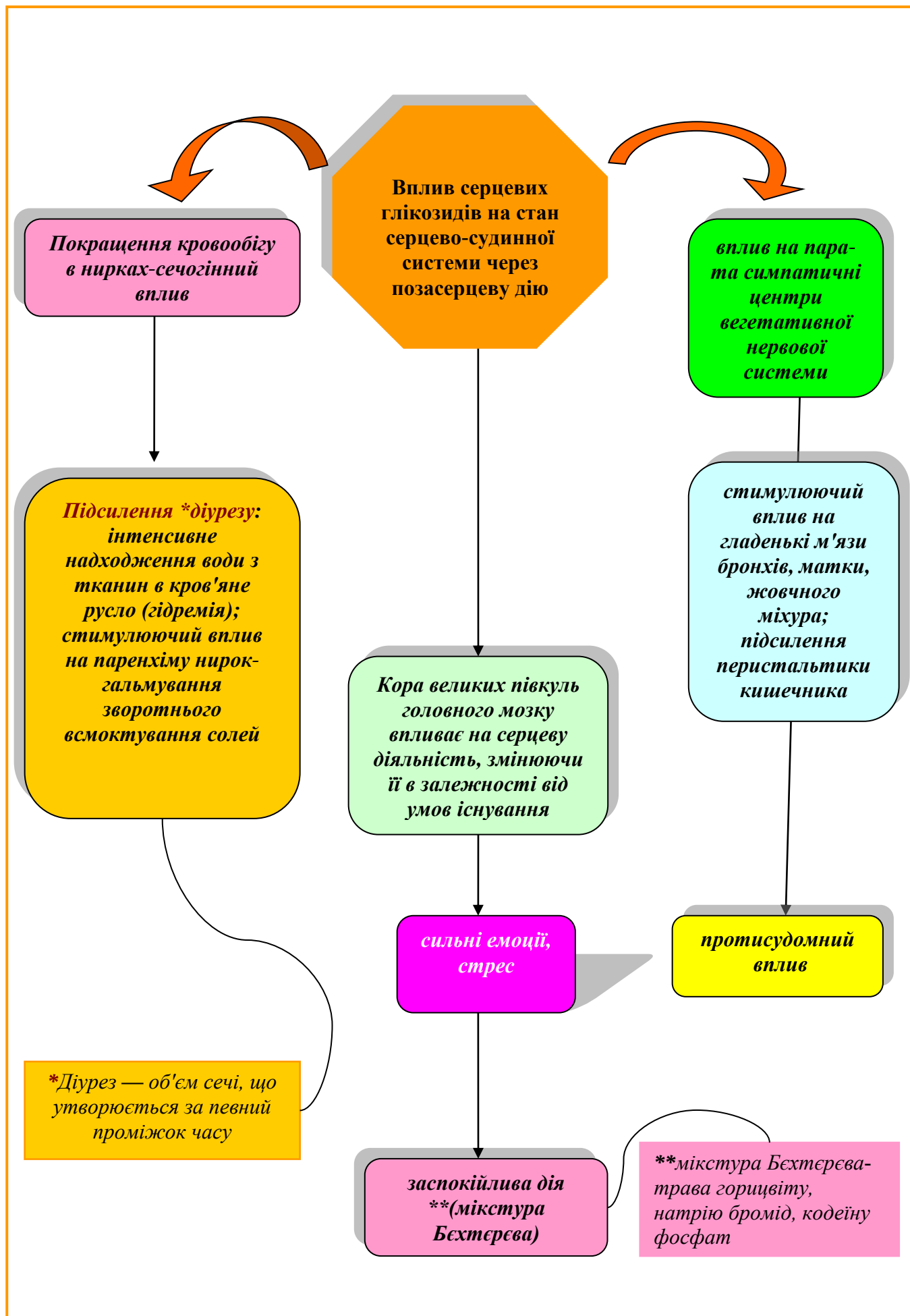
Після повного серцевого циклу настає стан, коли ніякий збудник не може викликати скорочення, це-період рефрактерності. Ця пауза (під час систоли) запобігає виникненню повторних збуджень міокарду, які могли б призвести до послаблення нагнітаючої функції серця. Під час рефрактерності шлуночки встигають розслабитися і починають наповнюватися кров'ю.

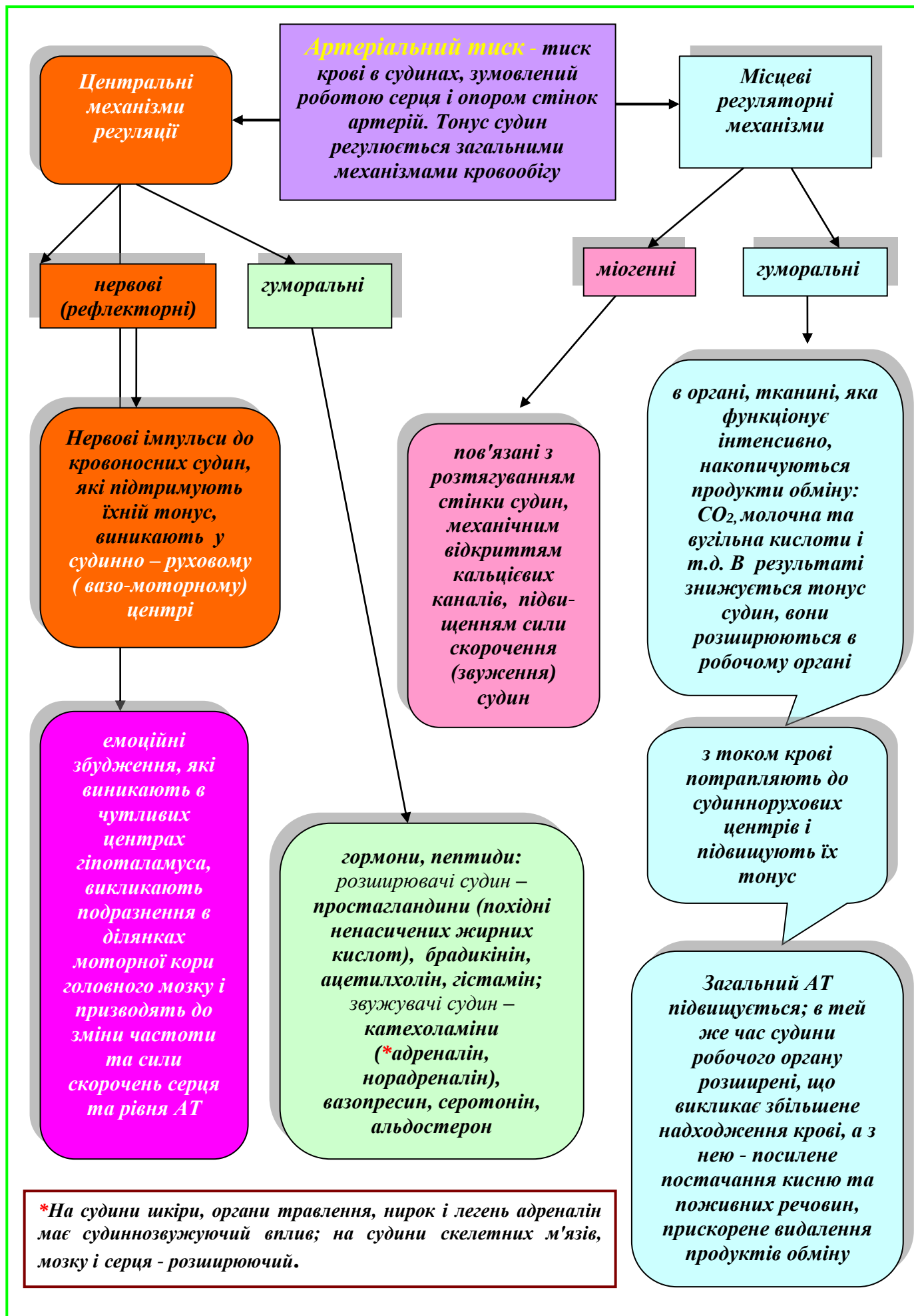

Отруєння серцевими глікозидами

причини	симптоми
-випадкове вживання продуктів з домішками рослин, які містять серцеві глікозиди з незнання (особливо серед дітей); - самолікування лікарськими формами, виготовленими на основі цих рослин; -самолікування власноруч приготовленими лікарськими засобами з рослин, що містять серцеві глікозиди. Передозування препаратами, в тому числі, без врахування індивідуальної чутливості і вихідного фізіологічного стану організму; -зниження толерантності або повного несприйняття серцевих глікозидів через важку патологію серця; -загальний дефіцит калію; -гіперкальціємія; - ниркова недостатність (зменшення руйнування глікозидів та їх виведення); -печінкова недостатність, яка зумовлює затримку процесів руйнування глікозидів; -введення речовин в комбінації з несумісними препаратами (кальцію хлорид, катехоламіни і т.д); -похилий вік.	-кардіональні (90% випадків): брадікардія, тахікардія, аритмія до атріовентрикулярної блокади; -порушення зі сторони травного тракту (50%): відсутність апетиту, нудота, блювота, біль у животі; -ураження очей (95%). Людина бачить оточуючі предмети у жовтому, зеленому світлі, у збільшеному або зменшеному вигляді; перед очима - кільця, кулі (внаслідок ретробульбарного неврити зорового нерву); -нервовопсихічні симптоми: головна біль, безсоння, плутанина свідомості; -зміна функцій нирок- зниження добового діурезу.

За даними Всесвітньої організації охорони здоров'я (ВООЗ) сьогодні серцево-судинні захворювання (ССЗ) посідають перше місце серед всіх причин смертності в світі. На їх долю припадає 30% усіх смертей. На захворювання серця та судин в Україні страждають 58,4% населення, а це 26,5 млн осіб. Артеріальна гіпертензія - основа розвитку 50% всіх випадків ішемічної хвороби серця і майже 75% інсультів.

Судинно-руховий центр-
складне нерве утворення,
розміщене від спинного мозку
до кори головного мозку:

Пресорний відділ – активуючий
вплив на центри симпатичної
НС спинного мозку. Підвищення
його тонузу призводить до
звуження судин і підвищення АТ,
а зниження – до розширення
судин і зниження артеріального
тиску

Депресорний відділ –
подразнення його
викликає зворотній від
пресорного відділу
ефект.

підвищення
артеріального тиску
сприймають
рефлексогенні зони (баро-
і хеморецептори сонної
пазухи, дуги аорти,
серця) парасимпатичної
нервової системи

підвищення
тонузу
центру
блукаючого
нерва

зниження
збудження
судиннорухових
центрів

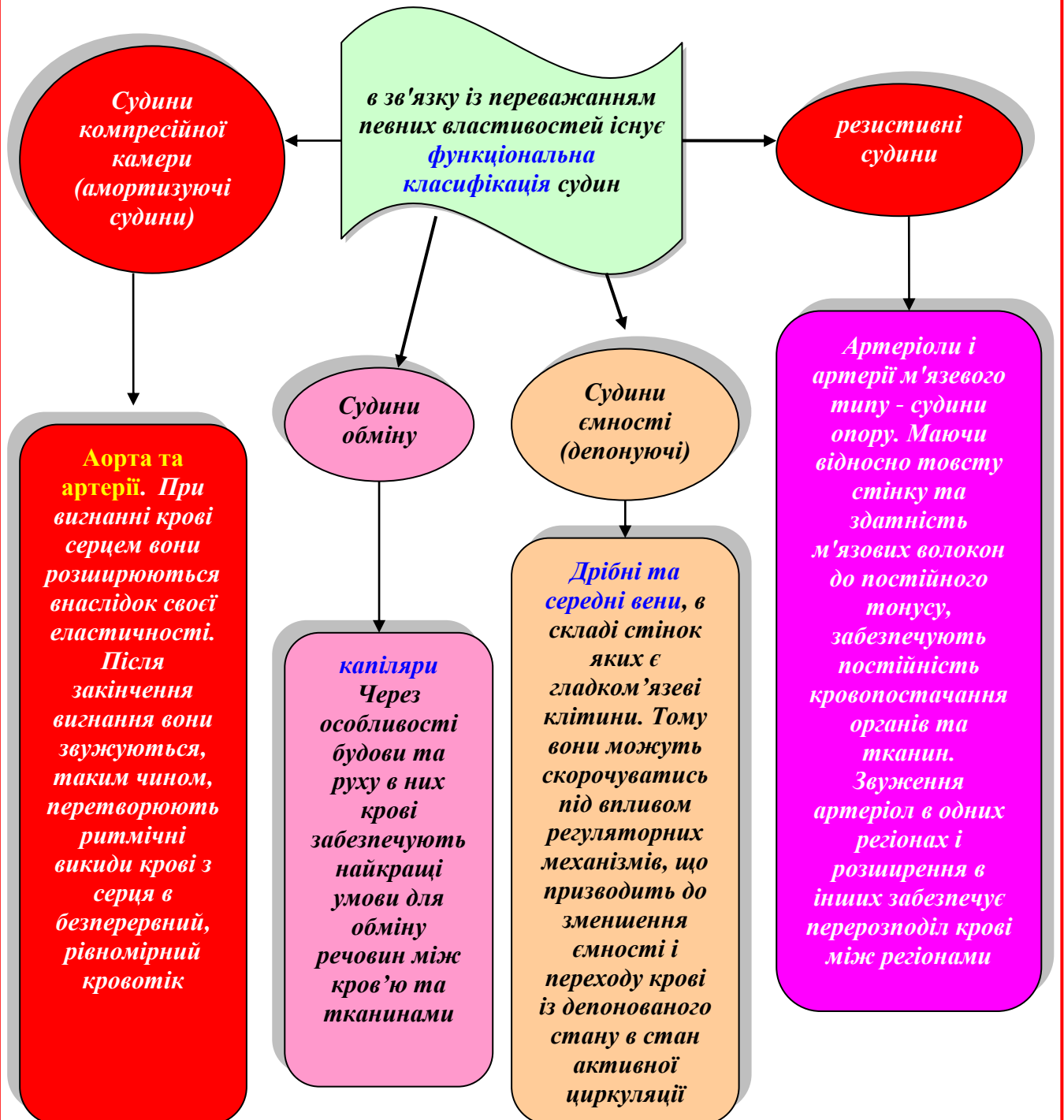
уповільнення
частоти
скорочень
серця

зниження
тонузу
кровоносних
судин

Роль автономної нервової ситеми у механізмі
саморегуляції тонузу судин: принцип зворотнього
зв'язку-реципрокні відносини

***Властивості судин-**
еластичність, скоротливість,
тонус, проникність стінки
забезпечують виконання основної
їх функції-постійність та
адекватність кровопостачання
органів та тканин*

*Постійність атеріального тиску
підтримується завдяки точній
відповідності величини серцевого
викиду крові до загального
периферійного опору судинної
системи*

Атеросклероз -хвороба через втрату еластичних властивостей артерій, еластичного та еластично-м'язевого типу судин, а також через зміни їх тонуусу та проникності

Гіпер- та гіпотонію, які зумовлені зміною тонуусу резистивних судин

Порушення важливих ланок нейрогуморальної регуляції кровообігу, патологічні зміни в судинах викликають:

Ішемічну хворобу серця (ІХС) - група захворювань, зумовлених змінами вінцевих (коронарних) судин, що призводить до порушення кровопостачання міокарду, а саме:

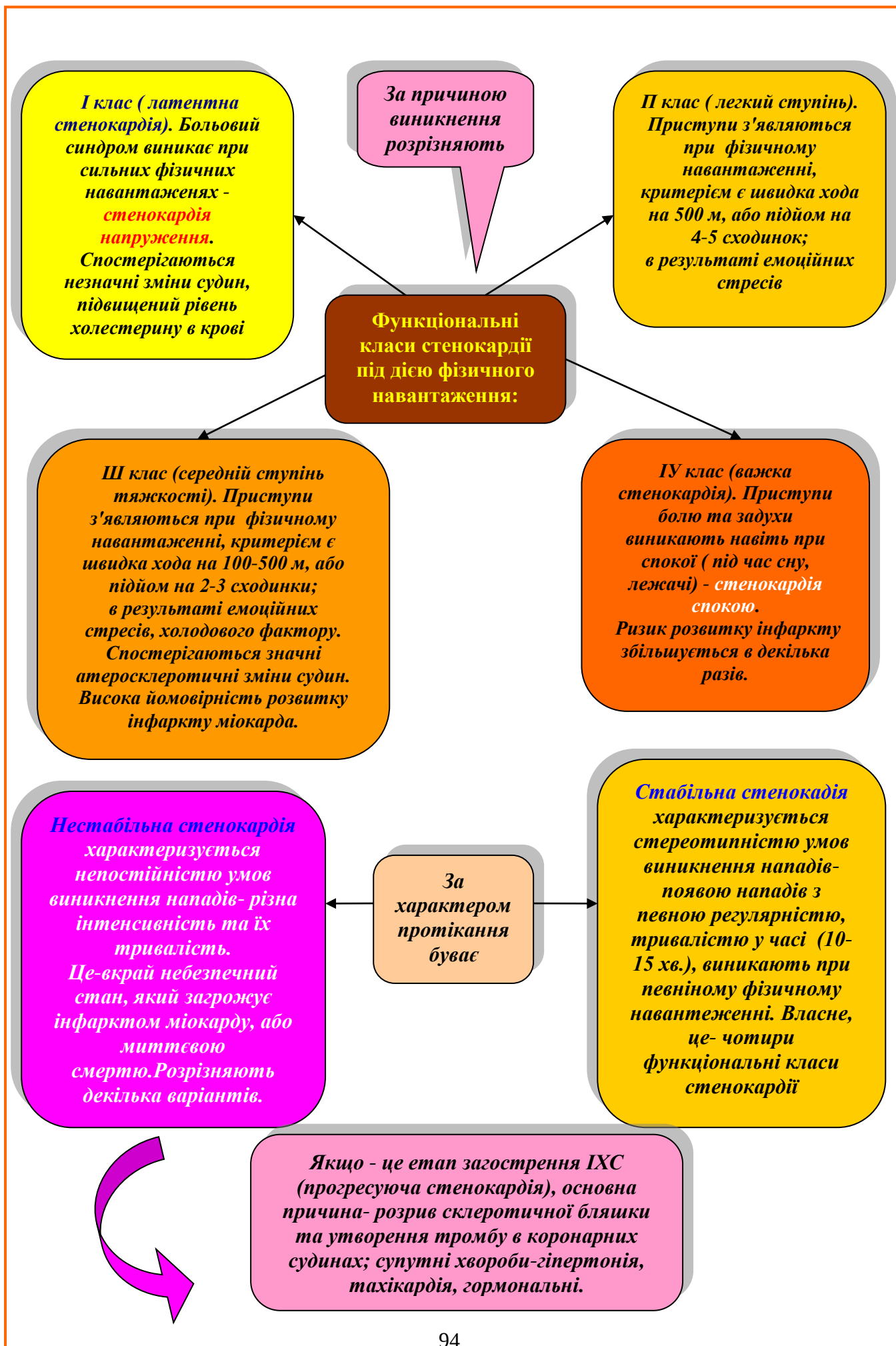
відбувається зменшення або припинення доставки крові до міокарду у зв'язку з атеросклеротичними змінами у коронарних артеріях. Це призводить до:

Стенокардія - коронарна недостатність- гостра та хронічна- (спазм коронарних судин), яка характеризується приступами болю за грудиною. Через те, що при стенокардії дихання ніби перехоплює в грудях, народна назва - "грудна жаба"

невідповідності між потребою серцевого м'язу в кисні і його постачанням коронарними артеріями- **коронарна недостатність**

Інфаркт міокарду - вогнищевий некроз серцевого м'язу внаслідок гострого порушення коронарного кровообігу

Коронарний атеросклероз - патологічний стан, при якому м'язева тканина серця з різних причин заміщується сполучною тканиною

Розвиток стенокардії безпосередньо пов'язаний із кисневим "голодуванням" (гіпоксією) міокарду, що послаблює біологічне окислення в тканинах і викликає, тим самим, енергетичний дефіцит (у вигляді АТФ та ін. макроергічних сполук) в серцевому м'язі.

В зв'язку з цим

застосовуються різні групи ***антиангінальних** засобів (від грец. "anti"- проти та лат. "angina" [pectoris] (грудна жаба) - лікарські засоби для зняття та попередження нападів стенокардії

Вплив на процес кровообігу шляхом розширення коронарних судин, внаслідок чого збільшується обсяг доставленого кисню.

папаверин-алкалоїд опію;
препарати з насіння амми зубної (келлін),
пастернака посівного (пастинацин);
квітки та плоди глоду криваво-червоного, трава омели білої

Шляхи подолання гіпоксії міокарду

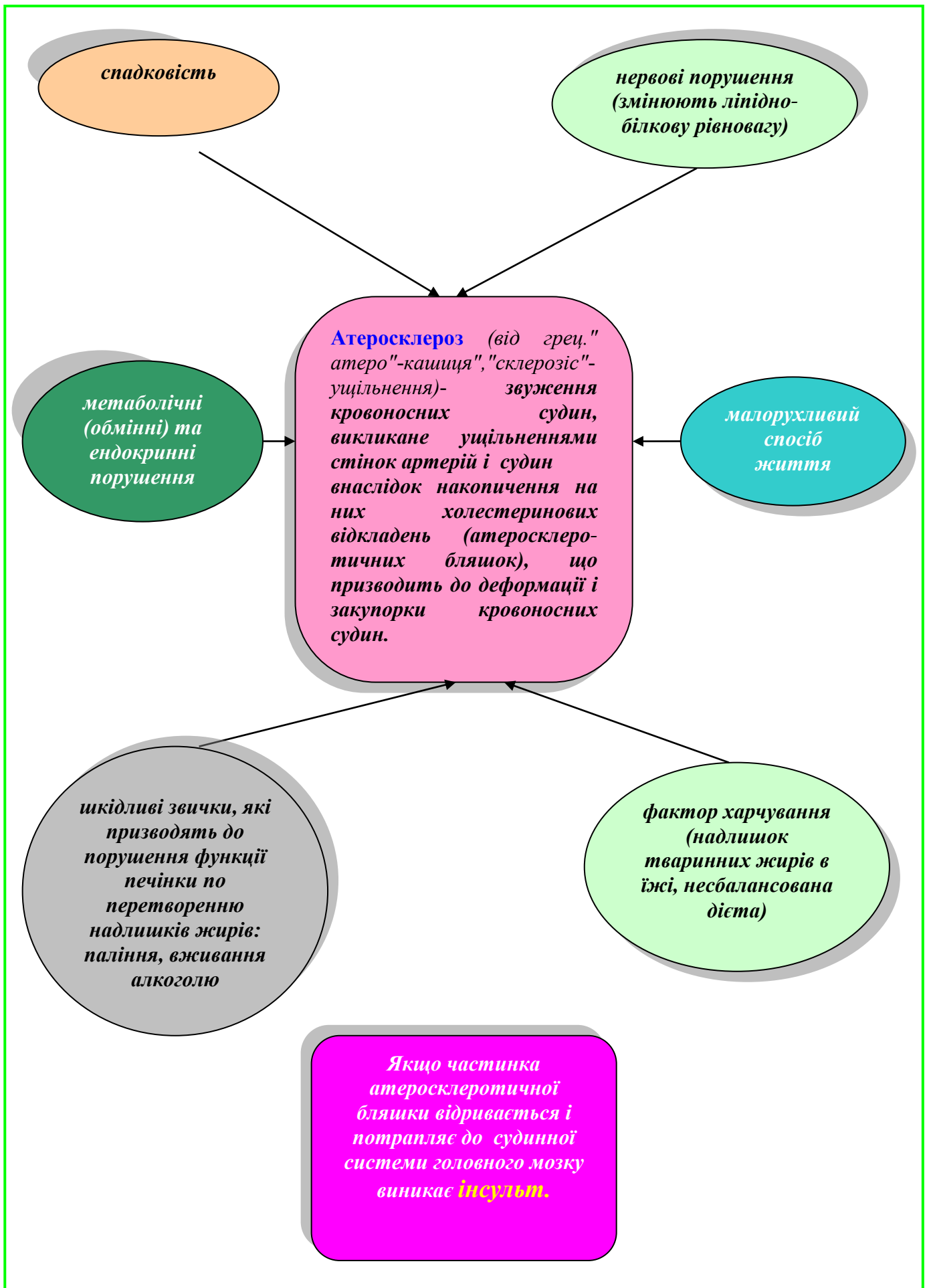
Засоби, які збільшують можливість перенесення міокардом гіпоксії

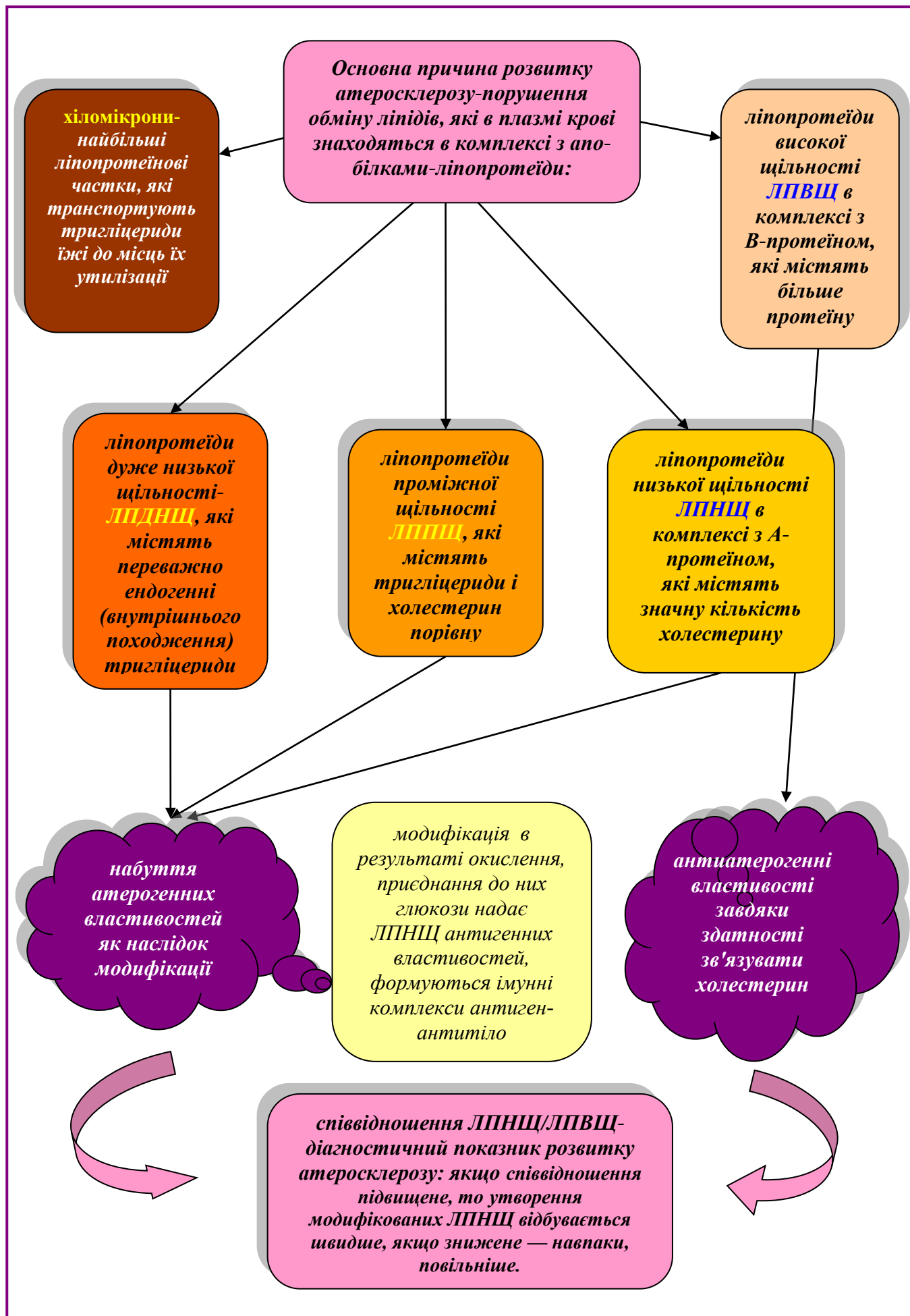
калієвмісні харчові рослини та препарати;
цитохром С

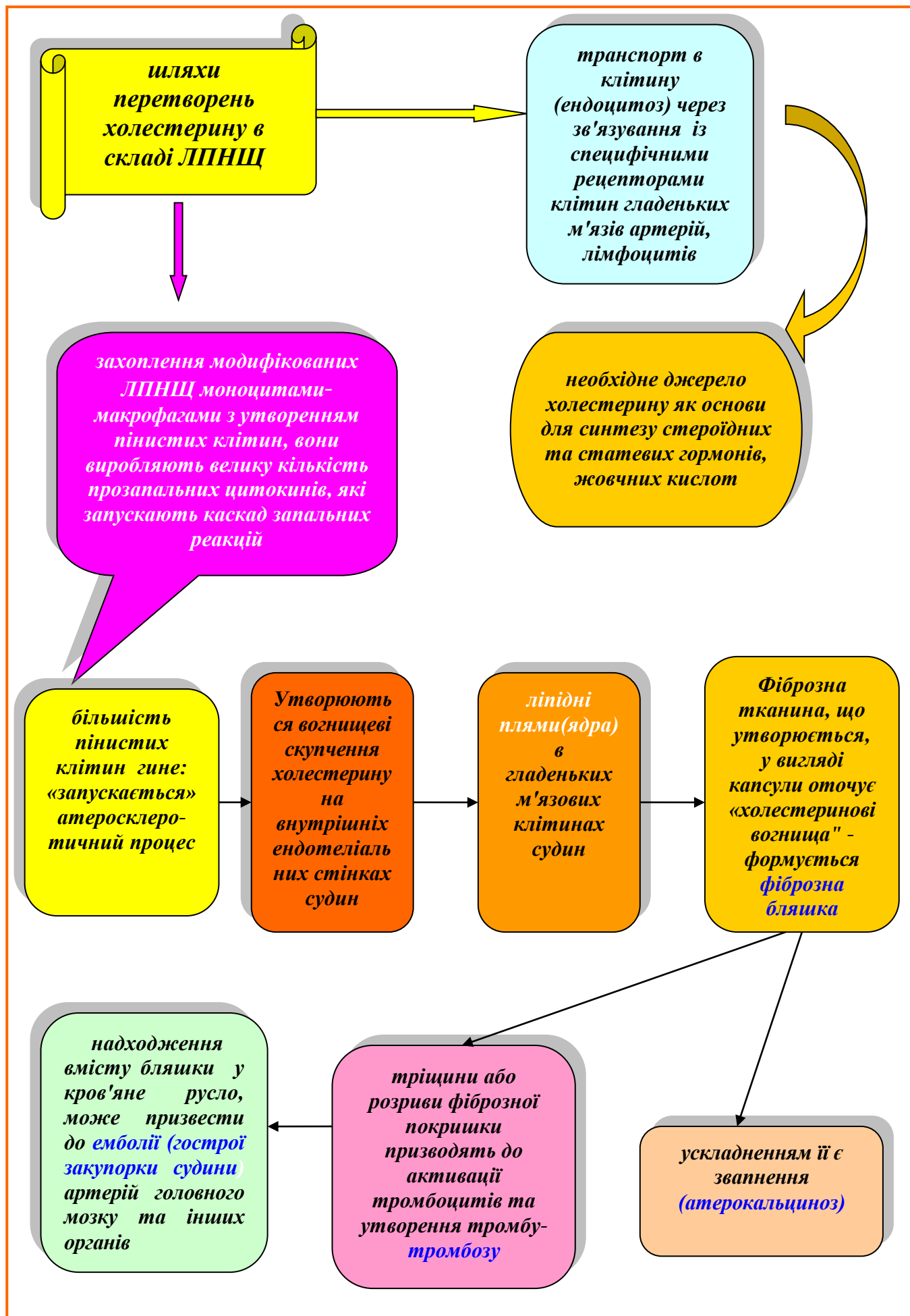
Вплив на міокард або периферичні судини, який знижує роботу серця і зменшує його потребу в кисні.

β -адреноблокатори, серцеві глікозиди, антагоністи кальцію (блокатори кальцієвих каналів) - лікарські рослини: препарати барвінку малого, трава буркуну лікарського, квітки та плоди глоду колючого, трава грициків звичайних, живокосту лікарського, плоди калини звичайної, насіння кропу запашного

Хронічна коронарна недостатність частіше всього зумовлена атеросклерозом вінцевих судин, проте причиною можуть бути і супутні захворювання: ревматизм, цукровий діабет, хвороби органів дихання, ШКТ, нирок. системи крові

Лікарські засоби рослинного походження для зменшення всмоктування та обмеження проникнення холестерину в ендотелій судин

плоди шипшини травневої;
трава м'яти перцевої;
плоди глоду криваво-червоного;
плоди горобини чорноплідної;
квітки ромашки лікарської;
листя конюшини лучної;
трава омели білої; листя барвінка малого;
трава деревію звичайного;
трава звіробою звичайного;
листя підбілу; насіння кропу запашного

Лікарські засоби рослинного походження, які використовують з метою зменшення рівня холестерину в крові завдяки їх сечогінній дії

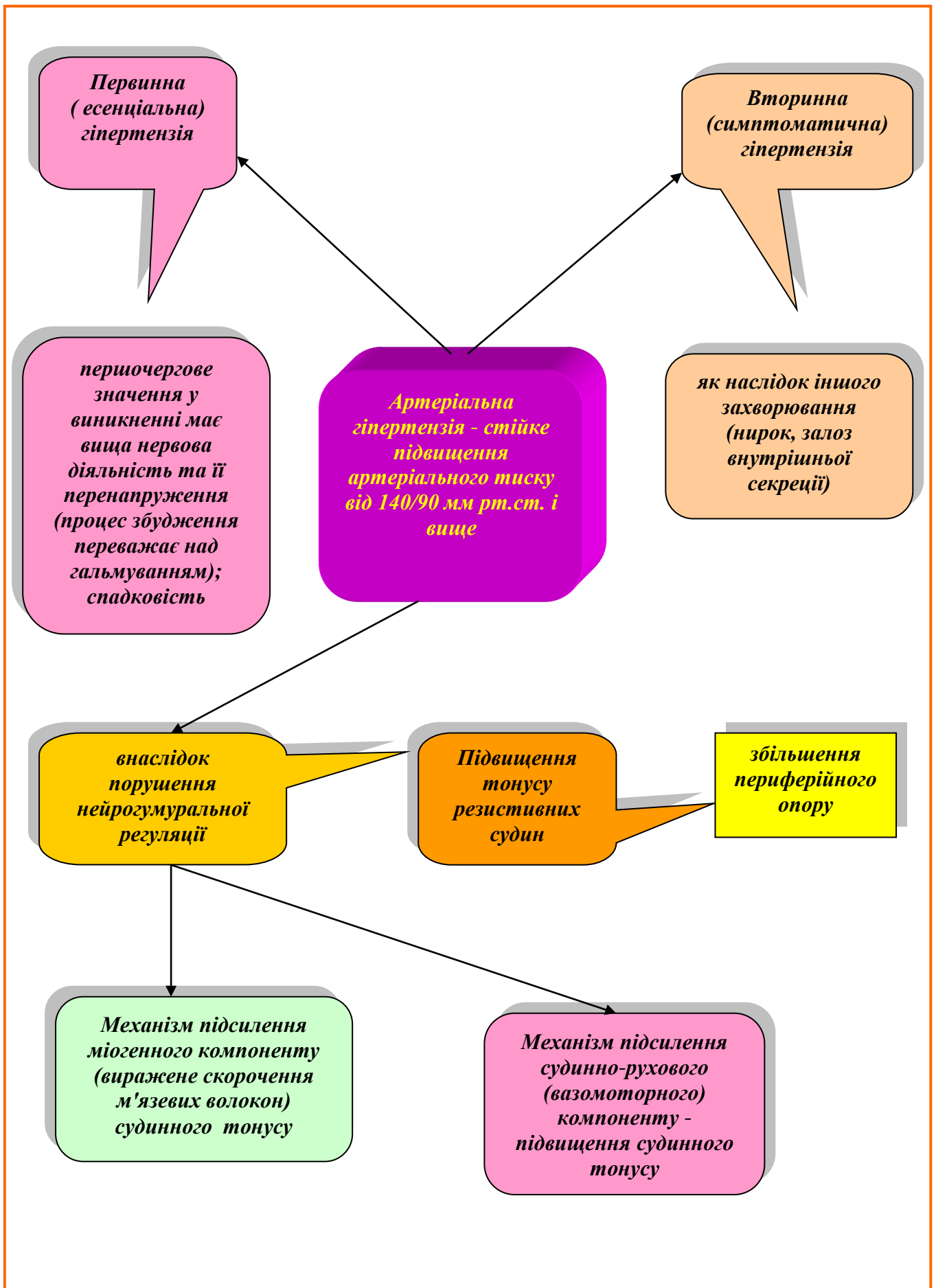
листя берези повислої;
квітки волошки синьої;
трава хвоща польового;
листя та корінь петрушки кучерявої;
листя суниці лісової;
листя брусниці; листя мучниці звичайної;
трава кропиви глухої білої;
трава кропиви собачої;
квітки кульбаби лікарської; кавун

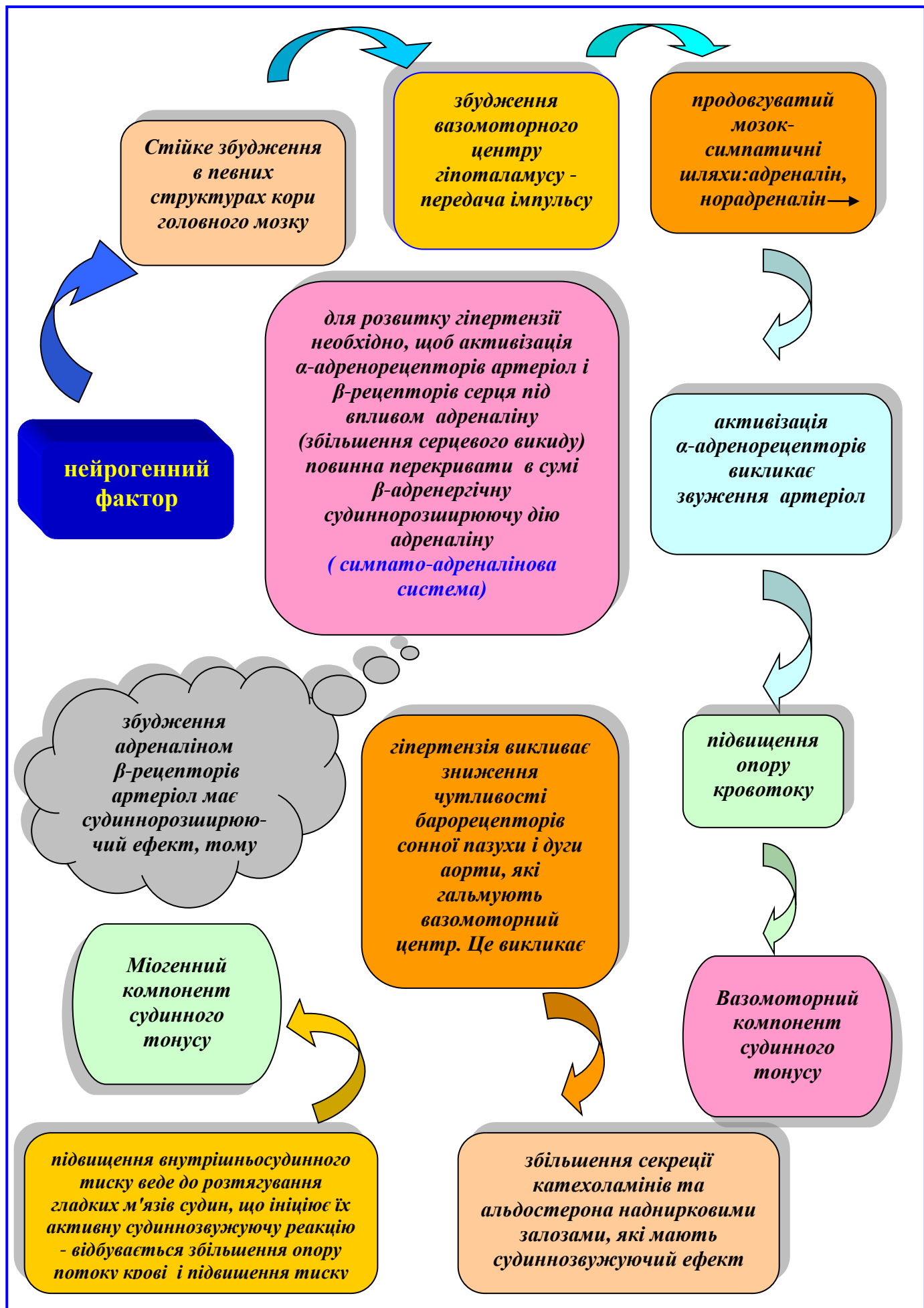
Харчові продукти рослинного походження, багаті на фітостерини, антиоксиданти, які контролюють співвідношення ЛПНЩ/ЛПВЩ (зменшення рівня "шкідливого" та підвищення - "корисного" холестерину)

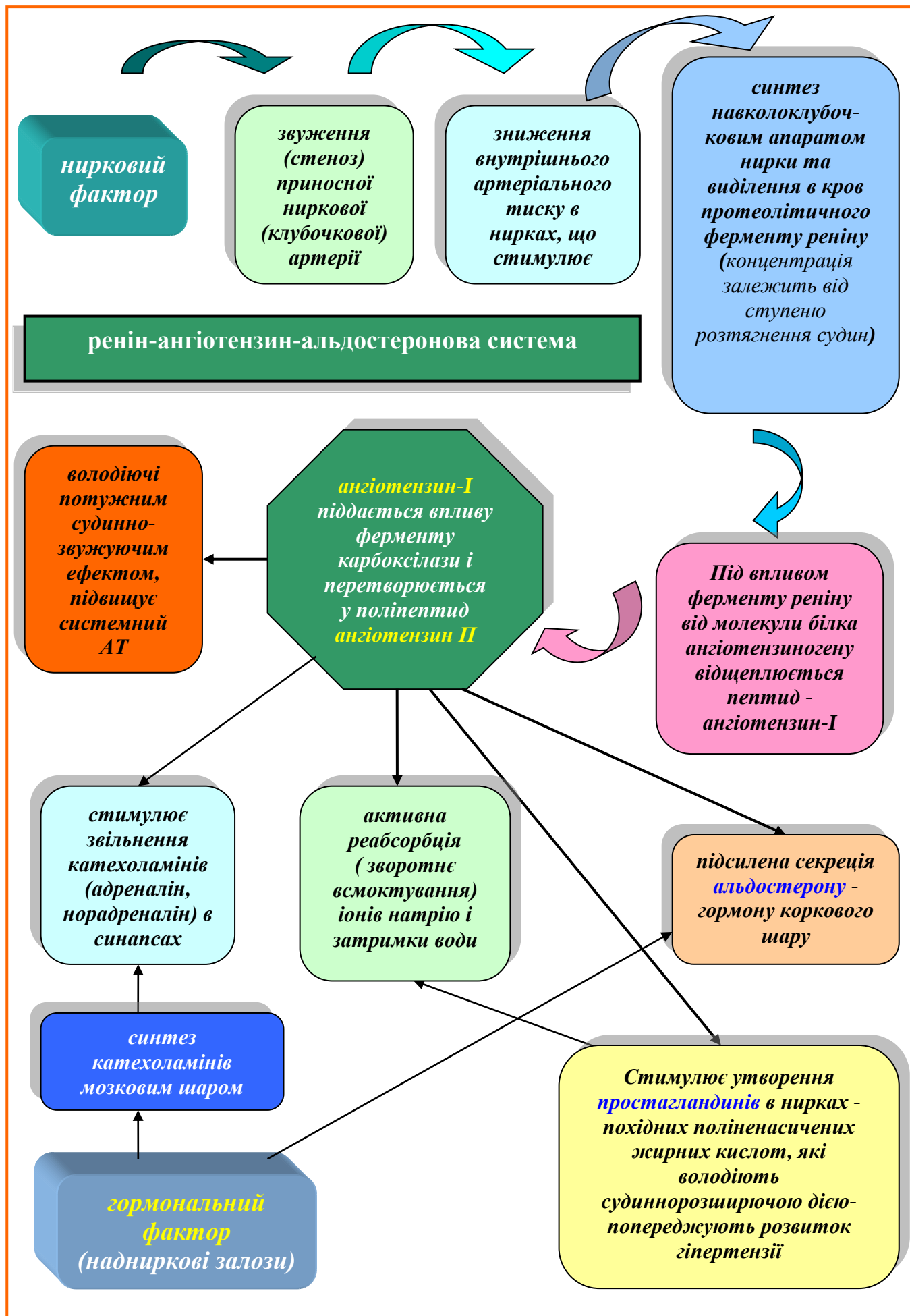
насіння кунжуту, соняшника, гарбуза, мигдалю; льону (джерело ненасиченої жирної кислоти омега-3); зародки пшениці, висівки коричневого рису; всі фіолетові фрукти; зелені листові овочі-артишок, кріп, петрушка, шпинат.

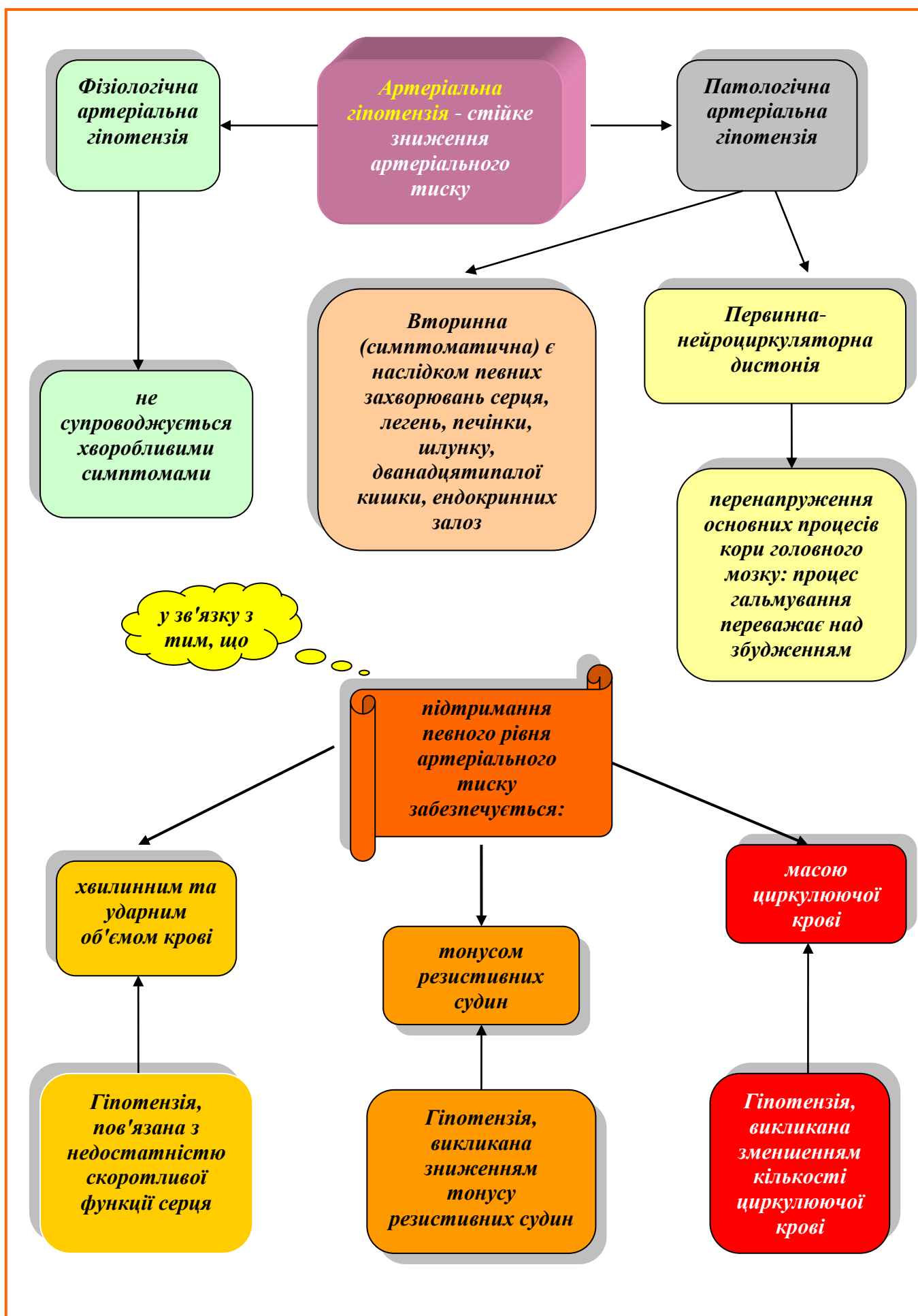
Лікарські засоби рослинного походження, які знижують рівень холестерину в крові та інших ліпідів

свіжжі або у вигляді екстрактів та настойок цибулини часнику городнього, цибулі городньої; суцвіття артішокопосівного; трава буркуну лікарського; плоди малини

**Лікарські рослини та їх застосування для покращення функціонування та лікування
серцево-судинної системи**

Назва рослини 1	Родина 2	Лікарська форма 3	Діючі речовини 4	Фармако- логічний ефект 5	Показання до застосування 6
Абрикос (<i>Armeniaca</i>)	Розових (<i>Rosaceae</i>)	Свіжі та сушені плоди	Цукри, крохмаль, яблучна та лимонна кислоти, флавоноїди, каротин, віт. С, РР, В ₁ , В ₂ , В ₁₅ , мікро, макроелемен- ти, дуб. реч.	Сприяють кровотворенню, живлять серцевий м'яз	Завдяки легкозасвоюва- льному К та Fe показані при порушеннях серцевого ритму, недостатності кровообігу, недокрів'ю
Авран лікарський (<i>Gratiola officinalis</i>)	Раннико- вих (<i>Scrophula- riaceae</i>)	Настій, відвар трави (приймають разом із слизистими відварами, щоб уникнути подразнення ШКТ)	Серцеві глікозиди (до 0,3%), дубильні та гіркі речовини	Кардіотонічний вплив (подібно до препаратів наперстянки великоквіткової)	Серцеві порушення
Агрус звичайний (<i>Grossularia reclinata</i>)	Агрусових (<i>Grossula- riaceae</i>)	Свіжі плоди	Фруктоза, глюкоза, сахароза (до 10%), лимонна, яблучна кислоти, пектинові речовини, віт. С (до 30 мг%), каротин, віт. Е, В _с .	Запобігання атеросклерозу та капілярних крововиливів	Гіпертонія, анемія (утримуватись при виразці шлунку, 12-палої кишки; при колітах, ентеритах)
Аралія висока (<i>Aralia elata</i>)	Аралієвих (<i>Araliaceae</i>)	Настойка коренів; аптечний препарат сапарал	Сапоніни- аралозиди А, В, С, ефірна олія, алкалоїд аралін, смоли, камедь, крохмаль	Загальнозміцню- вальна дія, стимуляція серцево-судинної системи	Гіпотонія (протипоказано при епілепсії, нервовому збудженні, гіпертонії)
Арніка гірська (<i>Arnica Montana</i>)	Айстрових (<i>Astera- ceae</i>)	Настій, настоянка квіток	Ефірна олія, дубильні речовини, алканойди, цукри, віт. С, холін, пігменти	Пришвидшує серцевий ритм, сприяє розсмоктуванню крововиливів	Стенокардія, гіпертонія, профілактика інсультів

1	2	3	4	5	6
Барвінок малий (<i>Vinca minor</i>)	Барвінкових (<i>Aroniaceae</i>)	Препарати вінкапан і девінкан; настій трави з квітками	Алкалоїди (до 0,4%), гіркі речовини, віт. С (до 900 мг%), каротин, флавоноїди	Знижують артеріальний тиск, виявляють протизапальну, в'язучу, кровоспинну дію	При гіпертонічній хворобі, спазмах судин головного мозку, неврогенній тахікардії, вегето-судинній дистонії; матковій та кишковій кровотечах.
Бавовник шорсткий (<i>Gossypium hirsutum</i>)	Мальвових (<i>Malvaceae</i>)	Відвар суцвіть, олія	Віт. С, К, дубильні речовини, каротиноїди	Капіляророзміцнювальний, гіпотензивний	Атеросклероз
Береза повисла (<i>Betula pendula</i>)	Березових (<i>Betulaceae</i>)	Настій, відвар бруньок; настій листків	Ефірна олія, сапоніни, дубильні речовини, смоли, віт. С, РР, флавоноїди, каротин	Загальнозміцнююча, сечогінна, протизапальна дія	При набряках (особливо серцевого походження), атеросклерозі
Буркун лікарський (<i>Mellilotus officinale</i>)	Бобових (<i>Fabaceae</i>)	Настій трави	Глікозид мелілотозид, кумарини, органічні кислоти, ефірна олія	Антикоагулянтна, заспокійлива, пом'якшувальна дія, посилюють кровообіг, зменшують серцеві набряки	При стенокардії, тромбозі коронарних судин
Буяхи (<i>Vaccinium uliginosum</i>)	Брусничних (<i>Vacciniaceae</i>)	Відвар листків	Органічні кислоти, флавоноїди, дубильні речовини, ефірні олії	Знижує рівень холестерину, покращує живлення серцевого м'язу	Хвороби серця, анемії
Валеріана лікарська (<i>Valeriana officinalis</i>)	Валеріанових (<i>Valerianaceae</i>)	Настій, настійка коренів з кореневищем; входить до складу корвалолу, валокордину, валідолу	Ефірна олія (0,5- 2%), алкалоїди, спирти, дубильні речовини, цукри	Заспокійливі, загальнозміцнюючі, спазмолітичні властивості; нормалізація серцево-судинної діяльності, розширення судин серця	Хвороби серця, гіпертонія; вегетосудинна дистонія
Вероніка дібровна (<i>Veronica chamaedrys</i>)	Ранникових (<i>Scrophulariaceae</i>)	Відвар коренів	Глікозиди, сапоніни, ефірна олія, віт. С (до 230 мг%), органічні кислоти	Стимулює серцеву діяльність. Має гіпотензивні властивості	Серцева недостатність гіпертонія, неокрів'я; кровоспинний засіб

1	2	3	4	5	6
Веснівка дволиста (<i>Maianthemum bifolium</i>)	Лілійних (<i>Liliaceae</i>)	Відвар та настій трави	Серцеві глікозиди (подібні до напер- стянки і конвалії), сапоніни, орг.кислоти, флавоноїди	Кардіотоніч- ний	Серцево-судинні захворювання; зовнішньо - у вигляді примочок - при забиттях
Глід криваво- червоний (<i>Crataegus sanguinea</i>)	Розових (<i>Rosaceae</i>)	Настойка, настій квітів; настойка, настій плодів	Флавоноїди, органічні кислоти, ефірна олія; у плодах- каротин, крохмаль цукри, віт. С, А, К	Кардіотонічна, гіпотензивна, спазмолітична дія; тонізуючий вплив на серцевий м'яз	Гіпертонія, коронарна недостатність із симптомами стенокардії
Гіркокаштан кінський (<i>Aesculus hippocastanum</i>)	Гіркокаш- танові (<i>Gippocastanaceae</i>)	Спиртовий екстракт з плодів; аптечні препарати - ескузан, есфлазід; Свіжий сік з квіток	Насіння містить сапонін есцин, кумарини, дубильні речовини, пектини, білки, крохмаль, віт. С	Протизапальні, протианбракові, гіпотензивні властивості, зменшує в'язкість крові, зміцнює капіляри, звужує кровоносні судини; нормалізує рівень холестерину, в крові	Свіжовидавле- ний сік з квіток п'ють при варикоз- ному розширенні вен, тромбофлебіті, атеросклерозі та геморої;
Горобина чорноплідна (<i>Aronia melanocarpa</i>)	Розових (<i>Rosaceae</i>)	Відвар плодів, сік та свіжі плоди	Флавоноїди і фенольні кислоти (5-6%), пектини (2,5%), цукри (до 9,5 %) віт. В _с , В ₂ , РР, Е, С; мікроелементи: І (до 5-6-мкг/100 г), Мо, Мп, Со, В	Гіпотензивні, кровоспинні, спазмолітичні властивості; зміцнює стінку капілярів	Гіпертонія, атеросклероз, недостатне зсідання крові; (протипоказано людям із підвищеним зсіданням крові, хворим на виразку шлунку та 12-палої кишки)
Грицики звичайні (<i>Capsella bursa- pastoris</i>)	Хресто- цвітих (<i>Crucifera- ceae</i>)	Настій трави	Алкалоїди, органічні кислоти, віт. С (до 200 мг%), К, кумарини, мікроелементи	Гіпотензивна та кровоспинна дія;	Зупинка кровотеч різного походження, в тому числі маткових (в суміші з корою калини та гірчака перцевого); гіпертонія
Жовтушник сіруватий (<i>Erysimum diffusum</i>)	Хресто- цвітих (<i>Crucifera- ceae</i>)	Настойка, настій трави; аптечний препарат кардіовален	Серцеві глікозиди ери- зимін і еризимозид органічні кислоти	Активний серцевий засіб (близький до строфантину)	Гостра та хронічна серцево-судинна недостатність, пов'язана із порушенням кровообігу; гіпертонія, стенокардія

1	2	3	4	5	6
Калина звичайна (<i>Viburnum opulus</i>)	Жимолостевих (<i>Caprifoliaceae</i>)	Відвар кори, настій квіток, плодів, свіжі плоди	Флавоноїди, органічні кислоти, дубильні та пектинові речовини,, ефірна олія, віт. С	Кровоспинна, спазмолітична дія	Кровотечі (у післяпологовий та клімактеричний період); при геморої; при гіпертонії, атеросклерозі
Конвалія травнева (<i>Convallaria majalis</i>)	Лілійних (<i>Liliaceae</i>)	Настій трави	Глікозиди, сапонін конваліарин, флавоноїди, яблучна, лимонна кислоти, ефірна олія	Кардіотонічна (регулюють та тонізують серцеву діяльність), седативна дія	Серцева недостатність, гіпертонія
Конюшина лучна (<i>Trifolium pratense</i>)	Бобових (<i>Fabaceae</i>)	Настойка суцвіть	Глікозиди, дубильні речовини, ефірна і жирна олії, саліцилова кислота, каротин, вітаміни С, Е, В ₁ , В ₂ , К	Сечогінний засіб при набряках серцевого і ниркового походження; розширення капілярів, покращення кровообігу	При атеросклерозі, який супроводжується головними болями і шумом у вухах, але з нормальним артеріальним тиском
Котячі лапки дводомні (<i>Antennaria dioica</i>)	Айстрових (<i>Asteraceae</i>)	Настій трави	Дубильні, смолисті речовини, сапоніни, віт. К, фітостерин	Кровоспинна дія (сильніша за кальцій хлористий, адреналін),	Кровотечі різного походження; гіпертонія
Красоля велика (<i>Tropeolum majus</i>)	Красолевих (<i>Tropeaeolaceae</i>)	Настій трави	Глікозид глікотропеолін, алкалоїди, дубильні речовини, слиз віт. С	Сечогінний засіб; покращує венозний кровообіг	Стенокардія, анемія
Кріп запашний (<i>Anethum graveolens</i>)	Селерових (<i>Apiaceae</i>)	Настій плодів, свіжа трава	Ефірна олія (2-4%), флавоноїди, каротин, жирна олія (до 20%), віт. С (135 мг%), каротин (до 12 мг%), В _с , В ₁₅ , РР, мікроелементи: К, Са, Р, Fe	Регулює обмін холестерину; сечогінна, спазмолітична дія	Профілактика приступів стенокардії, при гіпертонії 1 і 2-го ступенів, хронічний коронарний недостатності, безсонні; трава застосовується при серцевій астмі, гіпохромній анемії

1	2	3	4	5	6
Омела біла (<i>Viscum album</i>)	Омелових (<i>Viscaceae</i>)	Настойка з трави	Віскотоксин (суміш амінокислот і цукрів), олеанолова та урсулова кислоти, холін, флавоноїди, віт. С, А	Гіпотензивна, заспокійлива, кровоспинна дія	Гіпертонія І-ІІ ступеню, кровотечі різного походження
Овес посівний (<i>Avena sativa</i>)	Злакових (<i>Gramina- ceae</i>)	Відвар плодів	Збалансована кількість легкозасвою- вальних, бага- тих на незамінні амінокислоти білків, вуглево- дів, жирів і вітамінів групи В; віт.Е.	Загально- зміцнюючий засіб	Порушення ритму серцевої діяльності та при залізодефіцитній анемії, яка обумовлена порушенням синтезу порфіринів
Подорожник великий (<i>Plantago major</i>)	Подорож- никових (<i>Plantagina -ceae</i>)	Настойка листіків, свіжий сік з листіків	Глікозиди, флавоноїди, дубильні та пектинові речовини, слиз, орг. кислоти, віт. С, А, К	Гіпотензивна, кровоспинна дія	Гіпертонія, кровотечі різного походження
Родовик лікарський (<i>Sanguisorba officinalis</i>)	Розових (<i>Rosaceae</i>)	Екстракт та відвар кореневищ з коренями	Дубильні речовини (до 25%), органічні кислоти, сапоніни, гіркоти, флавоноїди, віт. С (30-60 мг%); у надземній частині віт. С до 900 мг%	Виражена кровоспинна дія	Кровотечі, особливо гемороїдальні та маткові; закупорка (тромбоз) кровоносних судин кінцівок. (<i>Протипоказано при вагітності</i>)
Рута садова (<i>Ruta graveolens</i>)	Рутових (<i>Rutaceae</i>)	Нстії трави	Алкалоїди, ефірна олія, орг. кислоти. кумарини, глікозид рутин	Усуває спазми гладеньких м'язів периферійних кровоносних судин, зменшення частоти серцевих скорочень; збільшення еластичності стінок кровоносних судин	Гіпертонія, атеросклероз, серцева недостатність

1	2	3	4	5	6
Смородина чорна (<i>Ribes nigrum</i>)	Ломикаменевих (<i>Saxifragaceae</i>)	Свіжі плоди, настій листків	Вітаміни С (до 400 мг%) В ₁ , В ₂ , D, К, Е, ефірна олія, флавоноїди, органічні кислоти, цукри, бор, йод, дубильні речовини	Протиатеросклеротичний, протизапальний, сечогінний, загальнозміцнюючий засоби	Атеросклероз, гіпохромна анемія, кардіоневрози, порушення серцевого ритму
Собача кропива звичайна (пустирник серцевий) (<i>Leonurus cardiaca</i>)	Губоцвітих (<i>Lamiaceae</i>)	Настій, настойка трави	Алкалоїди, орг. кислоти, флавоноїди, сапоніни, дубильні речовини, глікозиди, віт. А, С, Е, макро-, мікроелементи	Має дію, подібну до конвалії та валеріани. Нормалізує серцевий ритм, збільшує силу серцевих скорочень, має гіпотензивну, седативну дію; слабку сечогінну дію	Гіпертонія, вегетосудинна дистонія; серцево-судинні неврози
Суниця лісова (<i>Fragaria vesca</i>)	Розових (<i>Rosaceae</i>)	Настій листків, свіжі плоди, настойка плодів	Віт С (в листках у 5 разів більше, ніж у плодах), флавоноїди, пектинові речовини, органічні кислоти, солі Fe, Р, Са, Mn, Со	Розширює судини, знижує артеріальний тиск, нормалізує ритм та амплітуду серцевих скорочень	Гіпертонія, атеросклероз, анемії
Татарник звичайний (<i>Onopordum acanthium</i>)	Айстрових (<i>Asteraceae</i>)	Відвар трави, настій суцвіть	Алкалоїди, сапоніни, віт. С (до 93 мг%), К, дубильні, смолисті речовини	Сечогінна, кровоочисна дія; тонізує діяльність серця, збільшує силу серцевих скорочень, звужує периферійні судини, підвищує артеріальний тиск	Серцева недостатність, гіпотонія, набряки серцевого походження
Хвощ польовий (<i>Equisetum arvense</i>)	Хвощові (<i>Equisetaceae</i>)	Відвар, настій трави	Флавоноїди, каротиноїди, дубильні, смолисті, гіркі, речовини, віт. С, кремнієва кислота до 25%	Протиатеросклеротичний, кровоспинний, сечогінний засіб	Серцева недостатність, гіпертонія, атеросклероз, набряки різного походження

1	2	3	4	5	6
Хміль звичайний (<i>Humulus lupulus</i>)	Коноплевих (<i>Cannabaceae</i>)	Настій, настойка "шишок"; складова частина препарату валокордину	Супліддя ("шишки") містять смоли, органічні кислоти, дубильні речовини, ефірну олію, кумарини, віт. групи В, РР, Е, С.	Седативний, сечогінний засоби	Кардіоневрози, коронаросклероз, тахікардія
Холодок лікарський (<i>Asparagus officinalis</i>)	Аспарагусових (<i>Asparagaceae</i>)	Відвар, екстракт кореневищ з коренями	Сапоніни, ефірна олія, вуглеводи, ефірна олія, каротиноїди	Розширює периферичні кровоносні судини, знижує артеріальний тиск, збільшує амплітуду і сповільнює ритм серцевих скорочень	Серцево-судинні захворювання, які супроводжуються набряками та водянкою; серцеві неврози
Хрін звичайний (<i>Armoracia rusticana</i>)	Хрестоцвіти (<i>Cruciferae</i>)	Настій, настойка коренів	Віт. С (до 250 мг%), РР, групи В, глікозиди, флавоноїди, вуглеводи, сапоніни, гірчична олія солі Ca, Mg, Fe, P	Сечогінний, кровоспинний, загальнозміцнюючий засоби	Набряки різного походження, анемії, тромбофлебіти (протипоказано при гастритах, виразках шлунку та 12-палої кишки, захворюваннях печінки, сечовивідних шляхів)
Часник городній (<i>Allium sativum</i>)	Цибулевих (<i>Alliaceae</i>)	Настойка цибулин	Глікозид аліін, сірковмісні сполуки, ефірна олія, віт. С, В ₁ , В ₂ , В ₆ , РР, органічні кислоти, вуглеводи, фітонциди, макро-мікроелементи	Знижує рівень холестерину в крові, розширює периферійні кровоносні судини	Атеросклероз, гіпертонія (протипоказано при захворюваннях нирок)
Щавель кінський (<i>Rumex confertus</i>)	Гречкових (<i>Polygonaceae</i>)	Відвар коренів	Дубильні речовини, флавоноїди, вітаміни С, К, Р	Кровоспитний, гіпотензивний	Гіпертензія, кровотечі (протипоказано при хворобах нирок і вагітності)

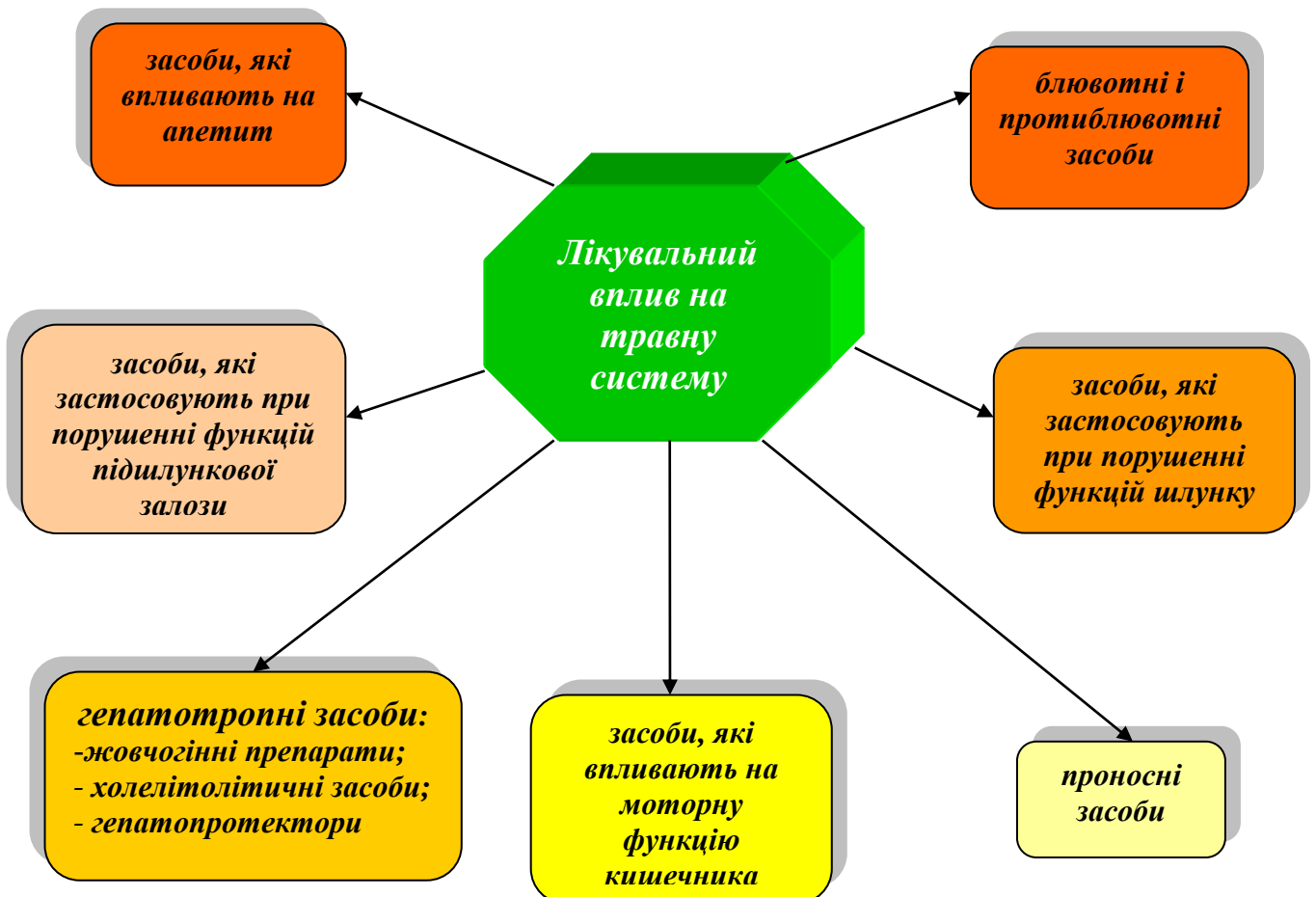
Травлення— це початковий етап обміну речовин між організмом і зовнішнім середовищем.

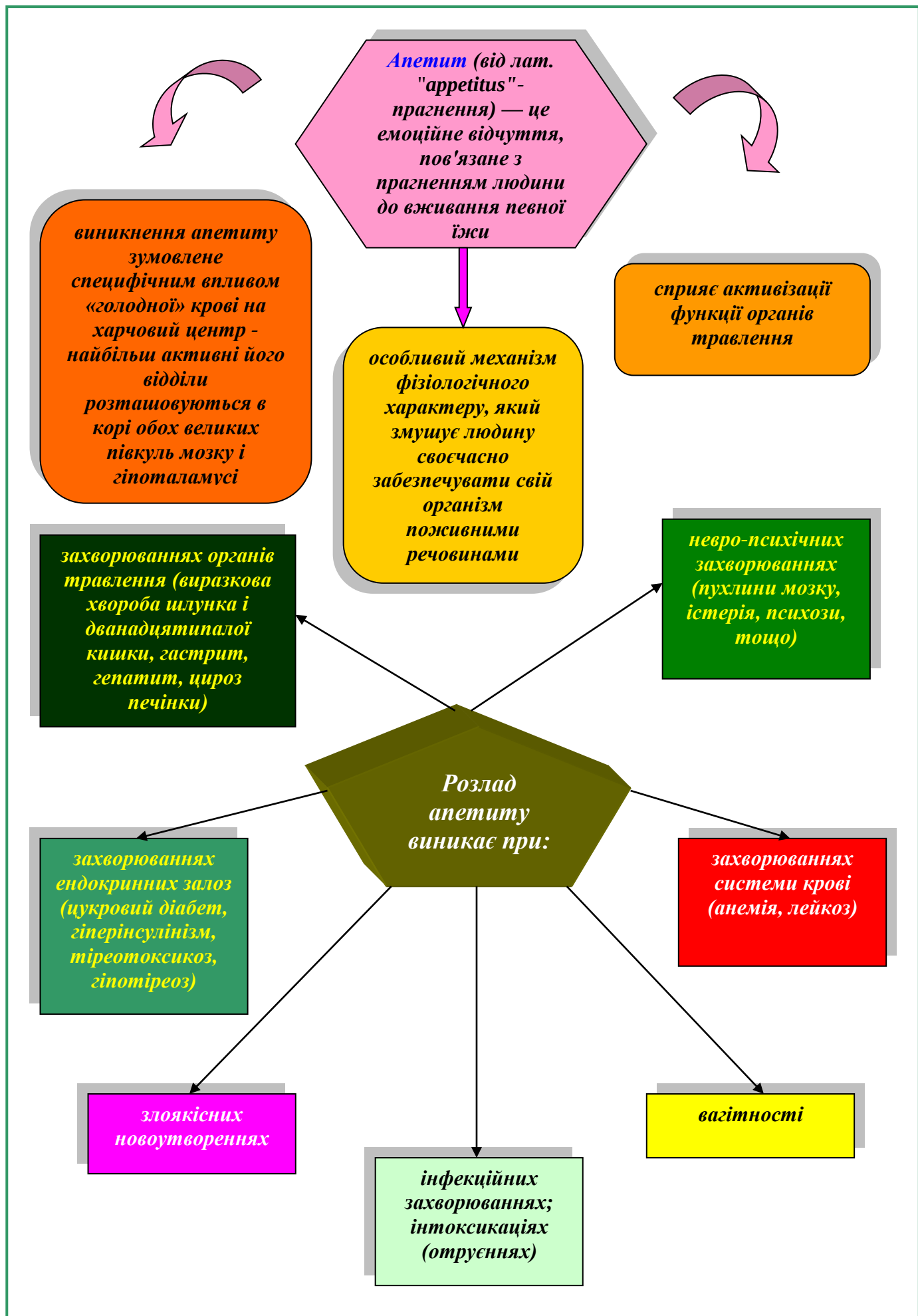
Цей процес забезпечує механічне та хімічне розчеплення складних поживних речовин їжі до простих сполук.

Всмоктуючись в кров, вони надходять до тканин і клітин. Таким чином, забезпечують організм енергією та пластичним (будівельним) матеріалом.

Система травлення виконує секреторну, моторну, евакуаторну та всмоктувальну функції

Травна система складається з травного каналу та залоз, розташованих за його межами: слинних, підшлункової залози, печінки

спеціалізований, коли апетит спрямований на який-небудь вид продуктів і диктується потребою організму в конкретних речовинах: білках, вуглеводах, жирах, вітамінах, мінеральних речовинах

Різновиди апетиту

загальний, коли людина бажає приймати будь-яку їжу

Лікарські засоби рослинного походження, які підвищують апетит

Ті, що містять гіркоти. Діють рефлекторно, підсилюючи виділення травних соків при подразненні смакових рецепторів язика

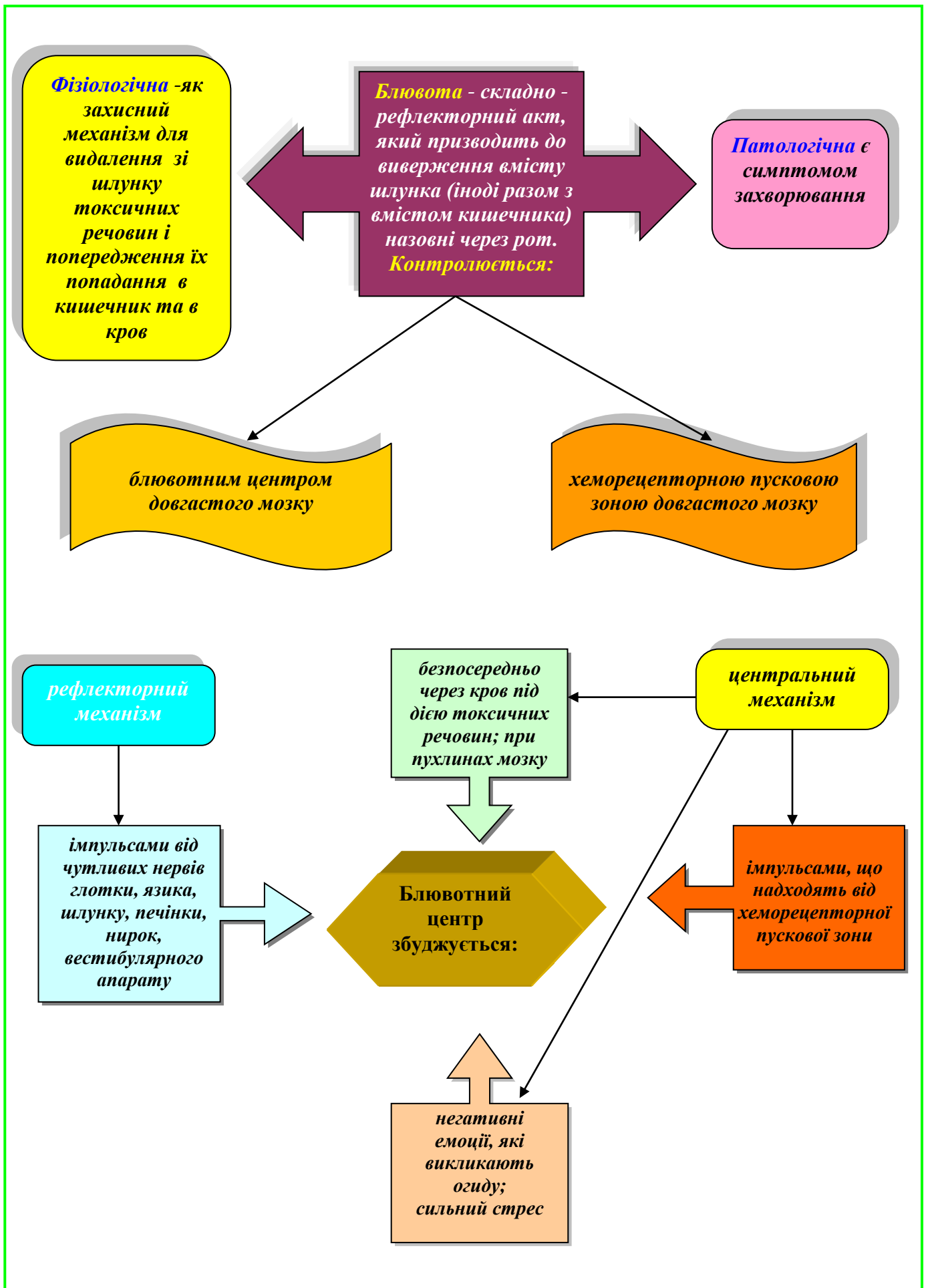
*Чисті гіркоти
кореня кульбаби
лікарської, листу
бобівника
трилистого,
трави
золототисячника
звичайного*

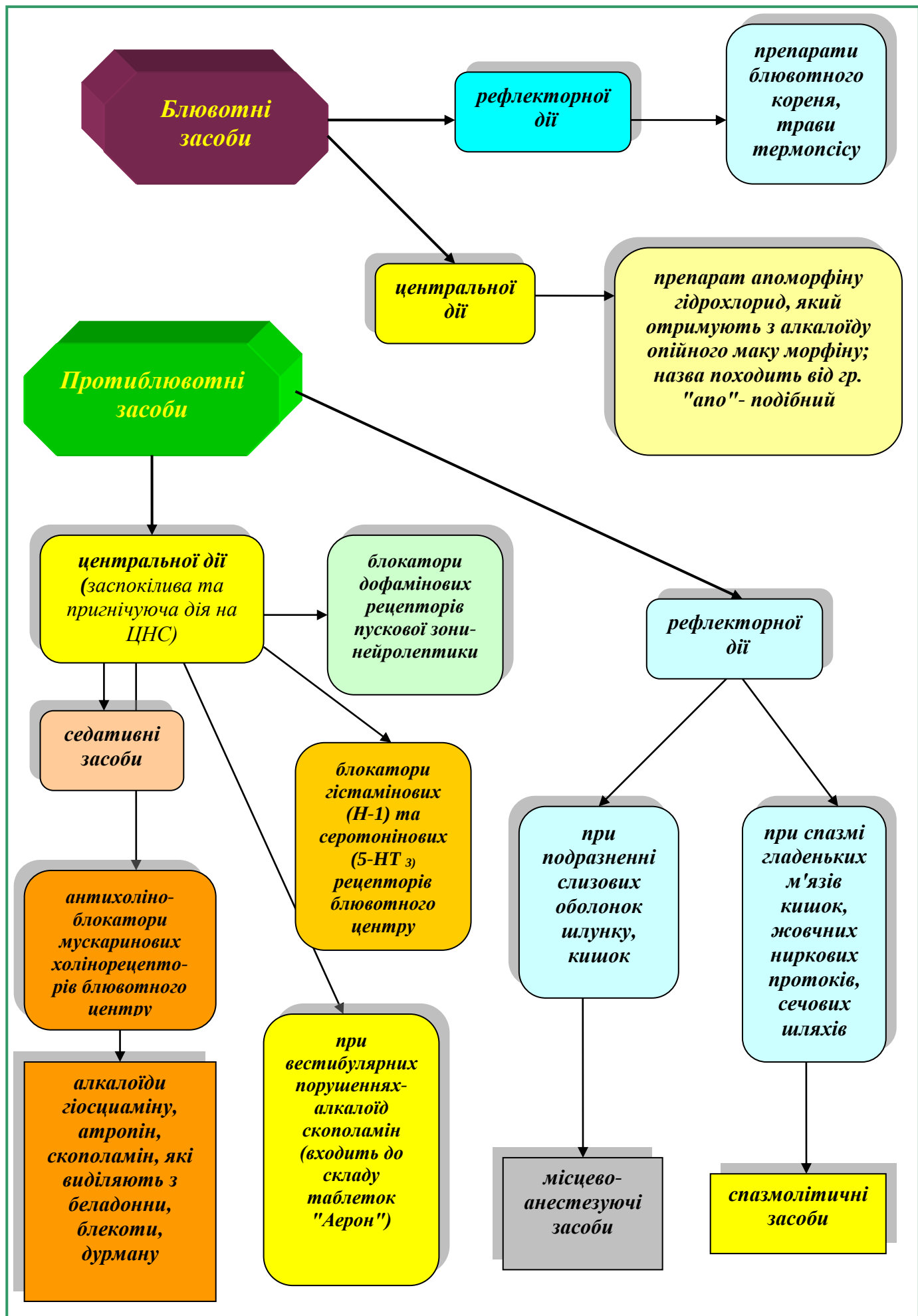
*Ароматичні гіркоти:
кореневище айру
тростинного,
трава полину
гіркокого. До них
відносять
прянощі,
виноград, вино,
пиво*

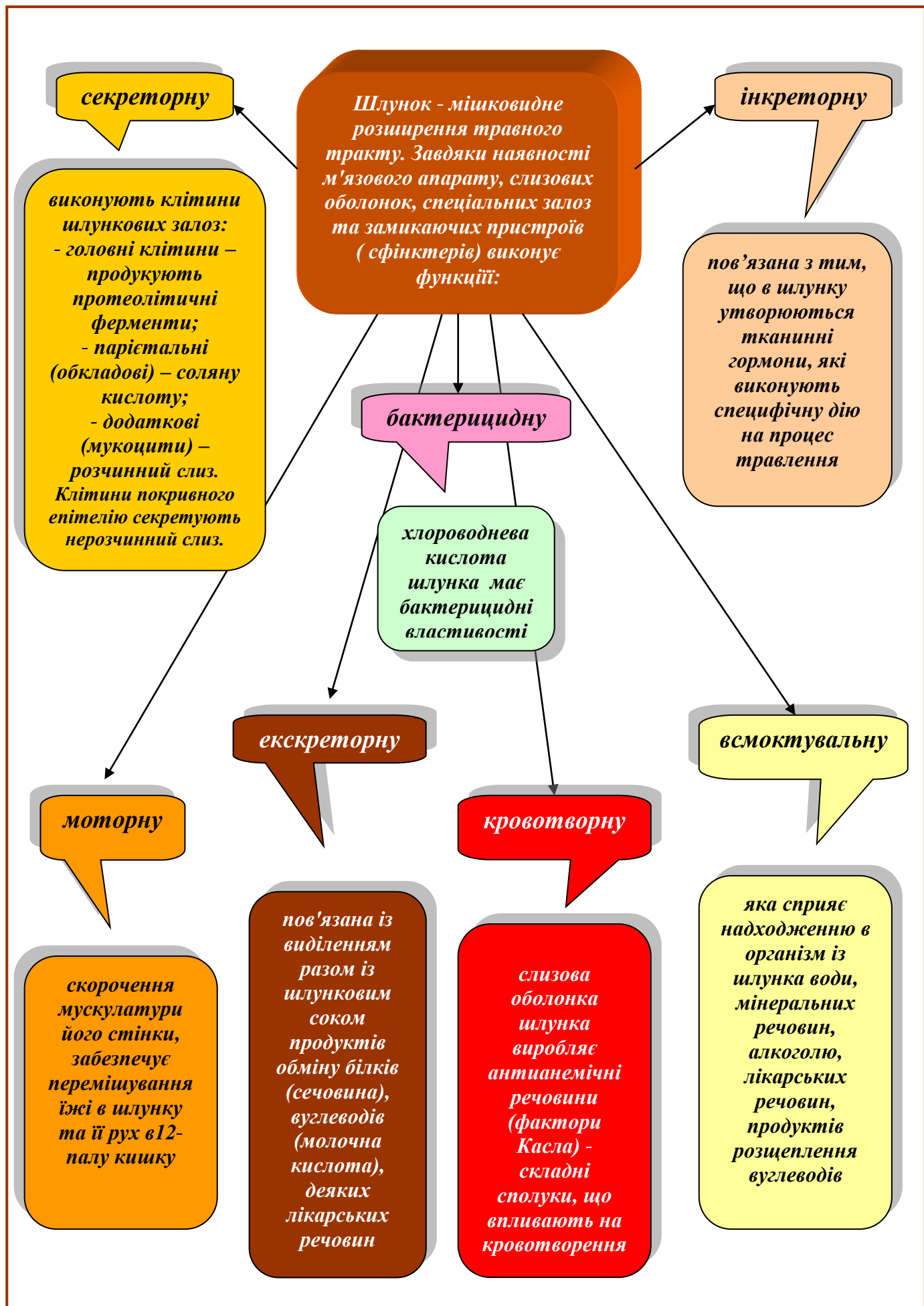
Лікарські засоби рослинного походження, які знижують апетит

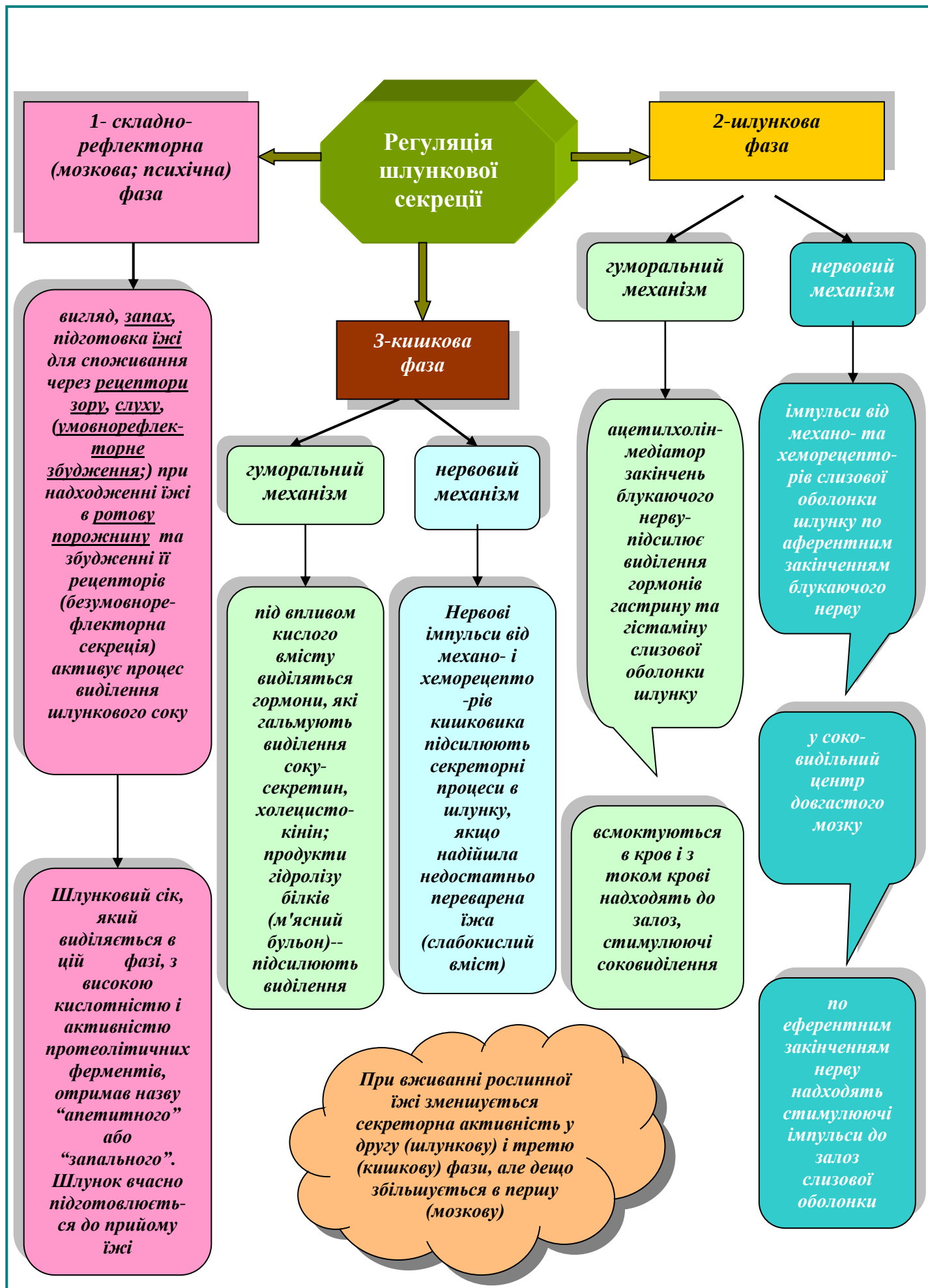
*Дія пов'язана з наявністю слизу в рослині, який блокує рецептори, що викликають виділення шлункового соку;
надання відчуття ситості, яке відбувається за рахунок заповнення ними шлунку;
зниження засвоєння вуглеводів*

*корінь алтеї лікарської,
насіння льону звичайного;
корінь лопуха справжнього,
трава
кропиви дводомної,
ламінарія;
трава материнки
звичайної, кукурудзяні
приймочки*

*Порушення секреторної
функції в залежності
від кількісних та
якісних змін
шлункового соку*

*виразкова
хвороба,
*антральний
гастрит*

***Гіперсекреція** -
збільшення
кількості
шлункового
соку*

***Гіперхлоргідрія** -
підвищений рівень
хлороводневої
кислоти*

***Гіпохлоргідрія** -
знижений рівень
хлороводневої
кислоти*

***Гіпосекреція** -
зменшення
кількості
шлункового
соку*

*гострий,
хронічний
гастрит,
пухлини*

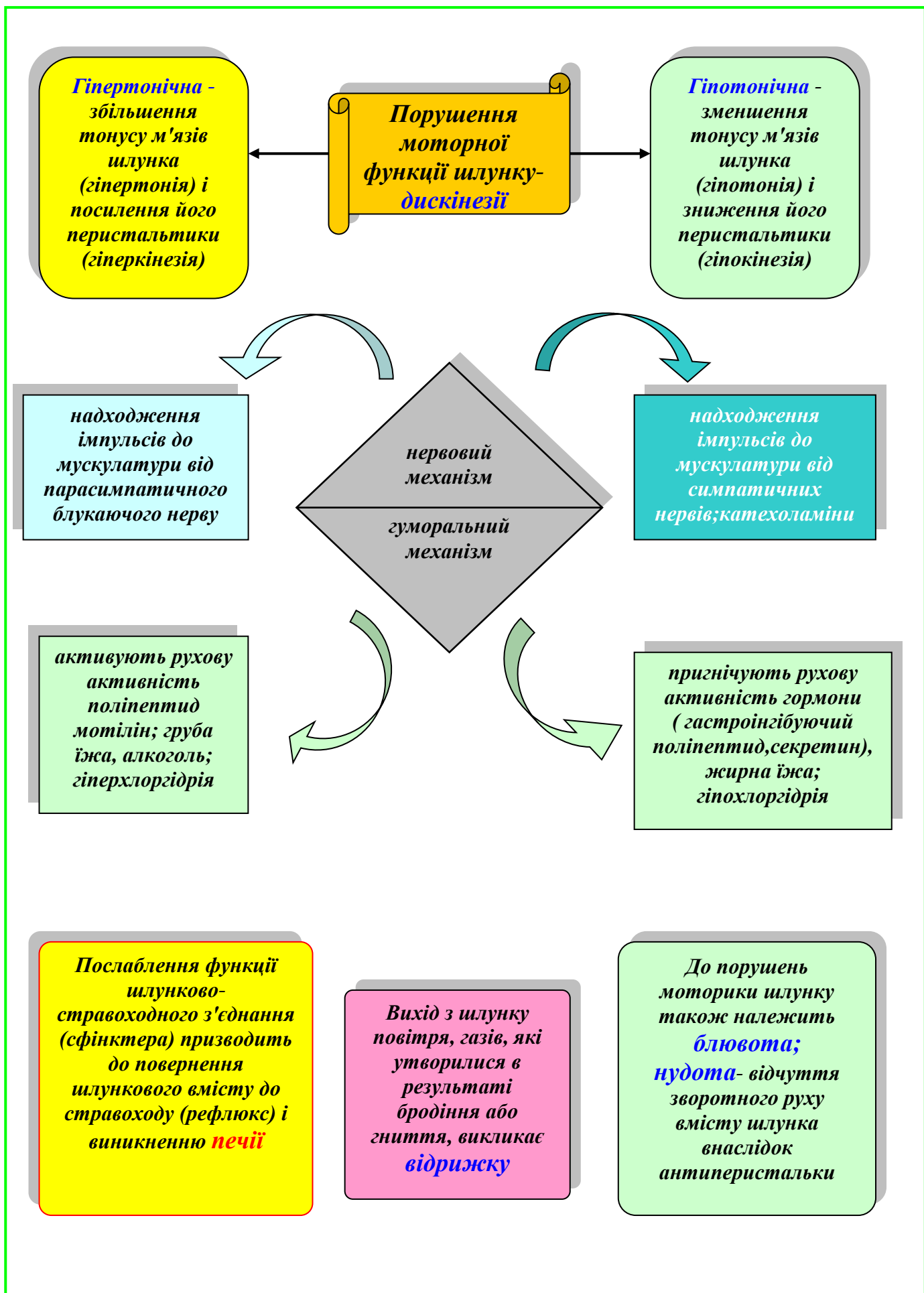
***Ахлоргідрія** -
відсутність
вільної
хлороводневої
кислоти*

*порушення
діяльності
слизопродукуючих
клітин*

***Ахілія** - втрата
здатності виділяти
хлороводневу
кислоту та
ферменти залозами*

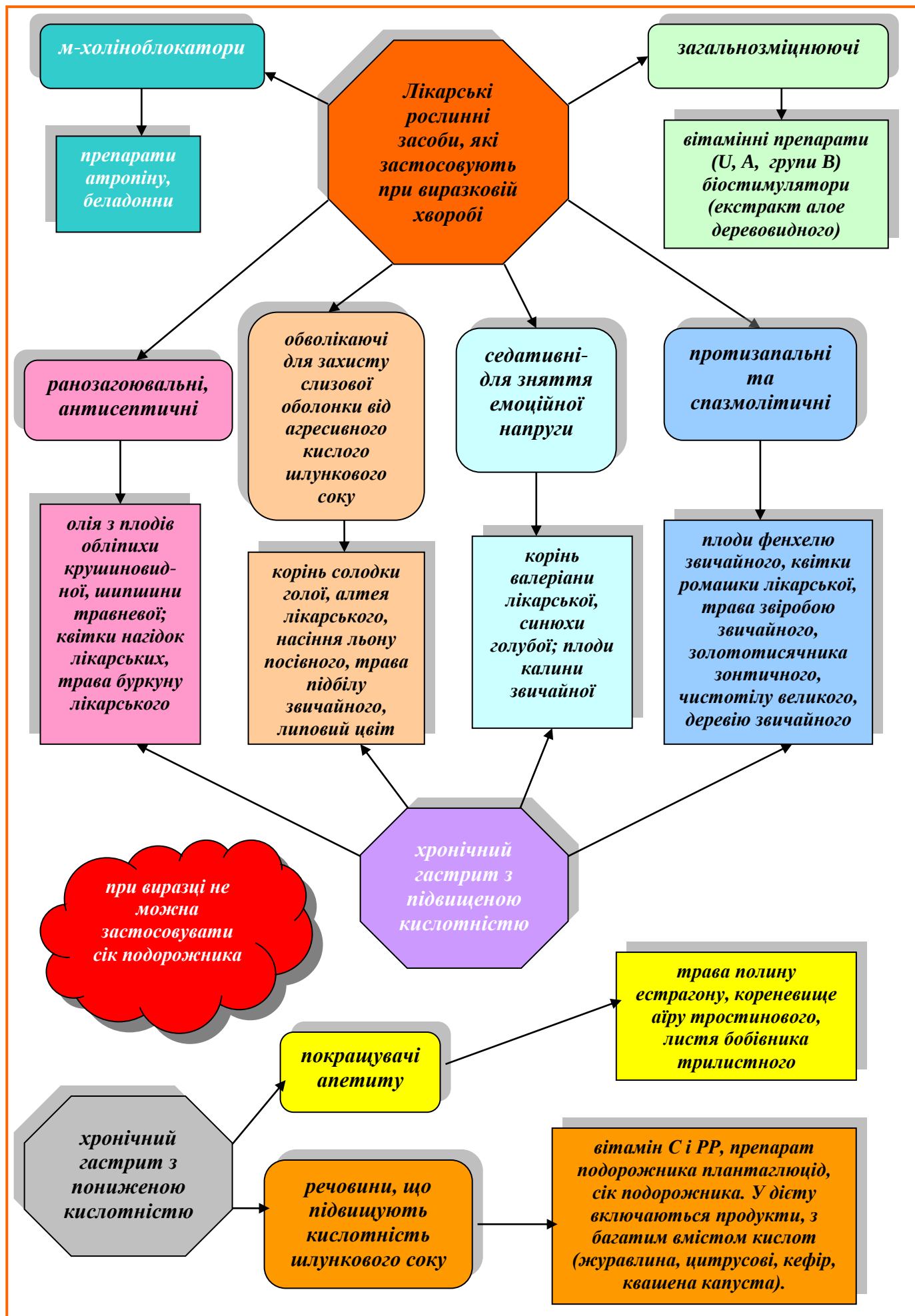
**антральний гастрит
виникає в антральному
відділі, найбільш
заселеному
бактерією
Helicobacter pylori.*

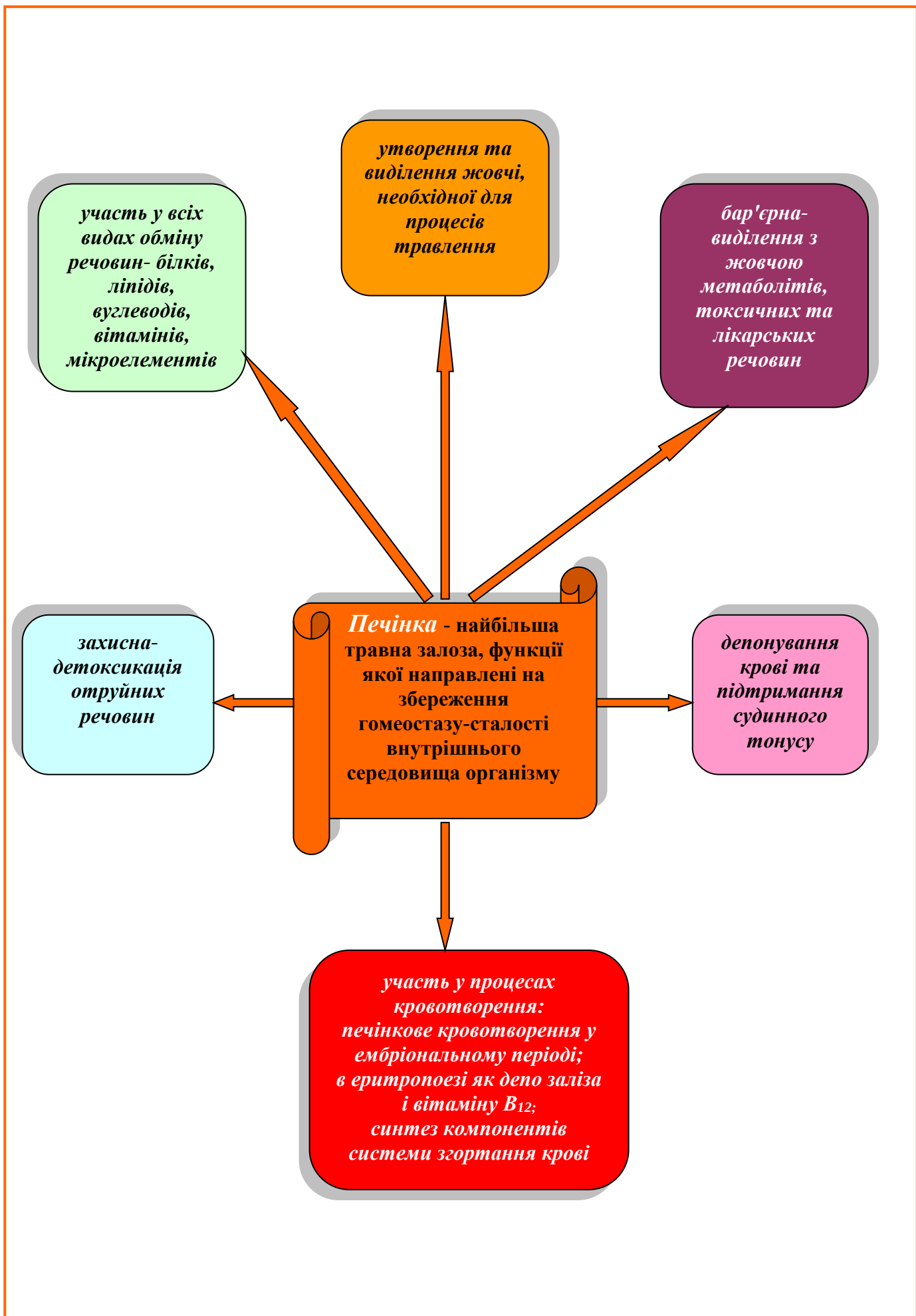
*важкі стадії
гастриту, рак*

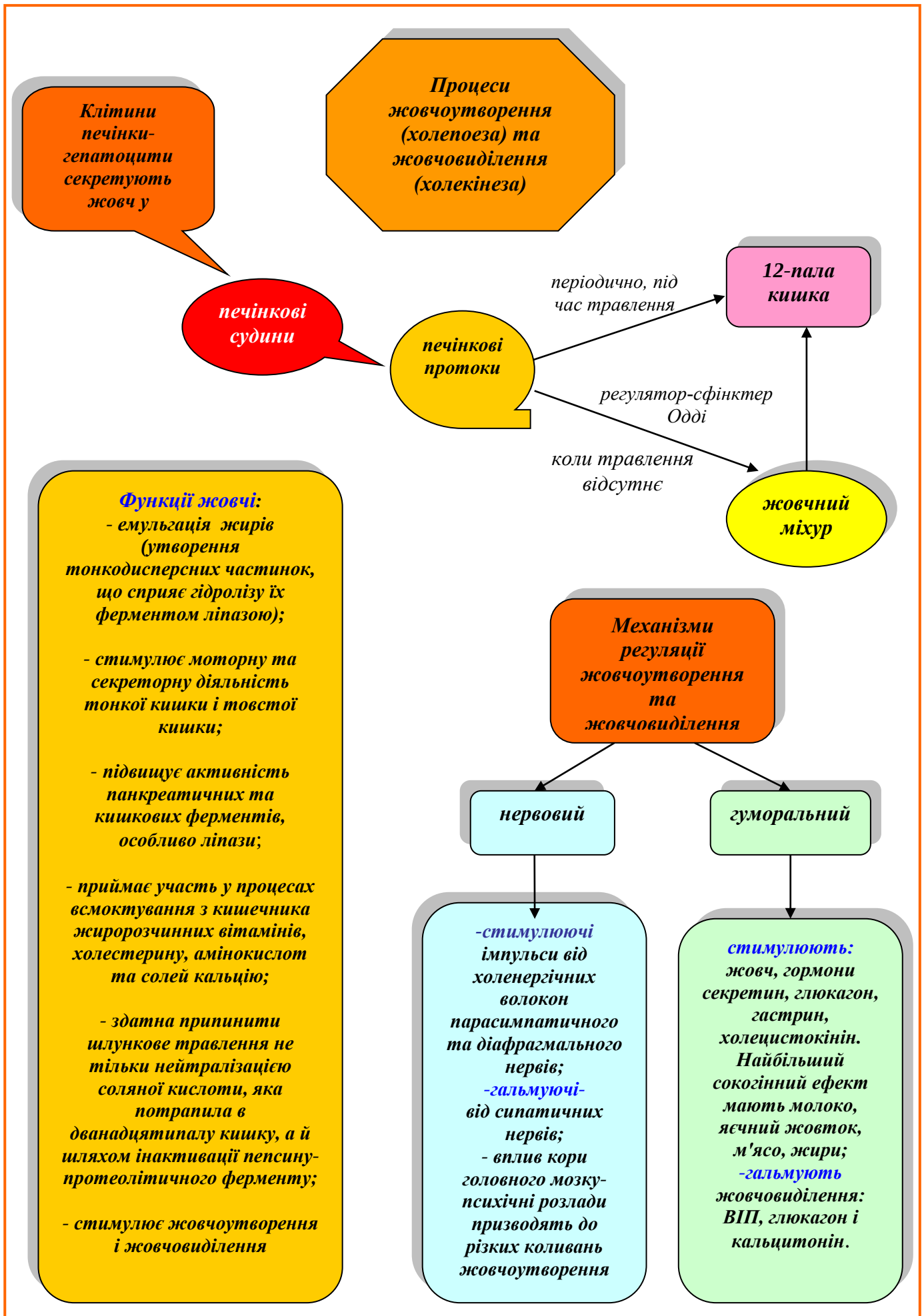

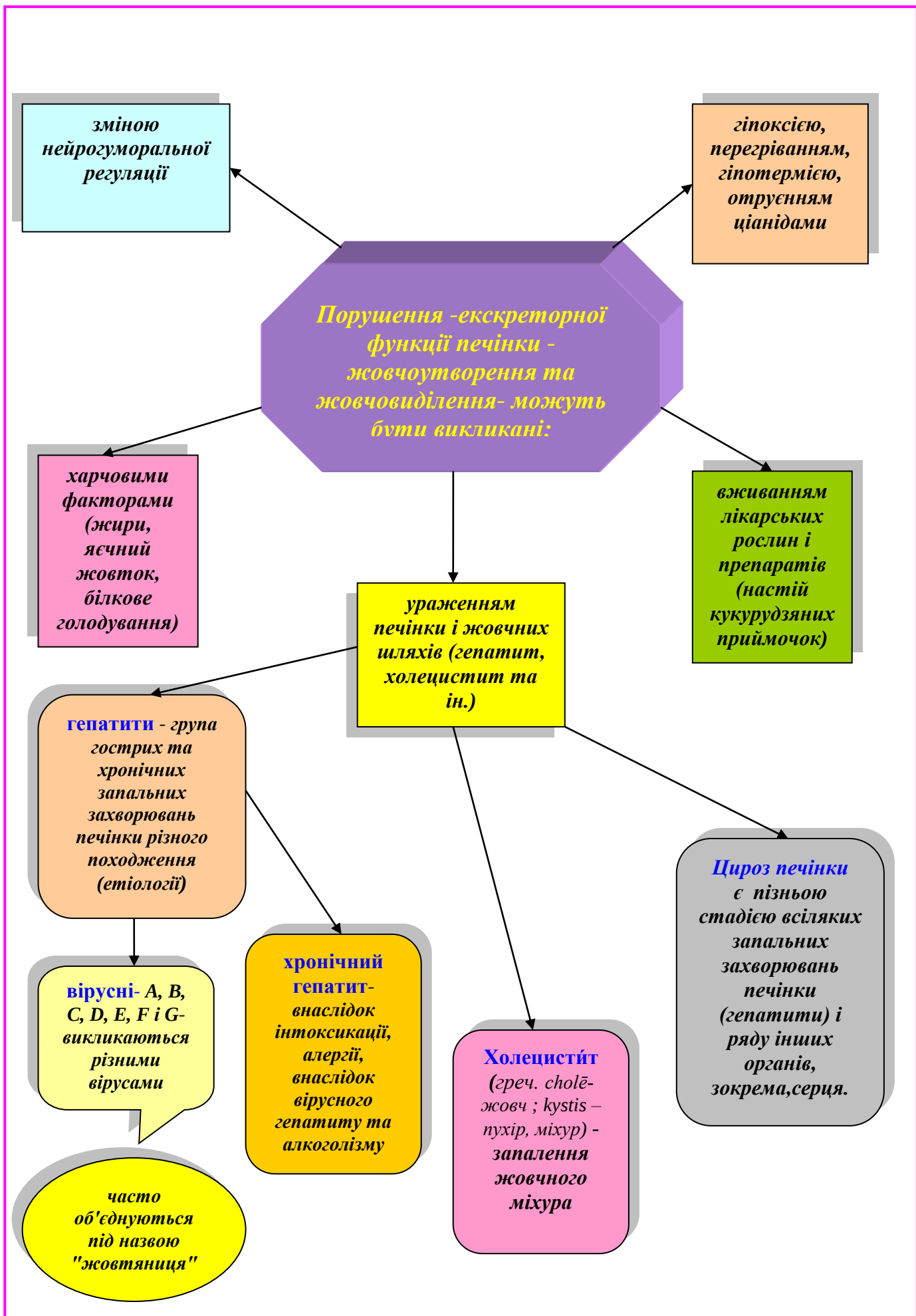
**Найпоширеніша проблема органів
травлення- виразкова хвороба**

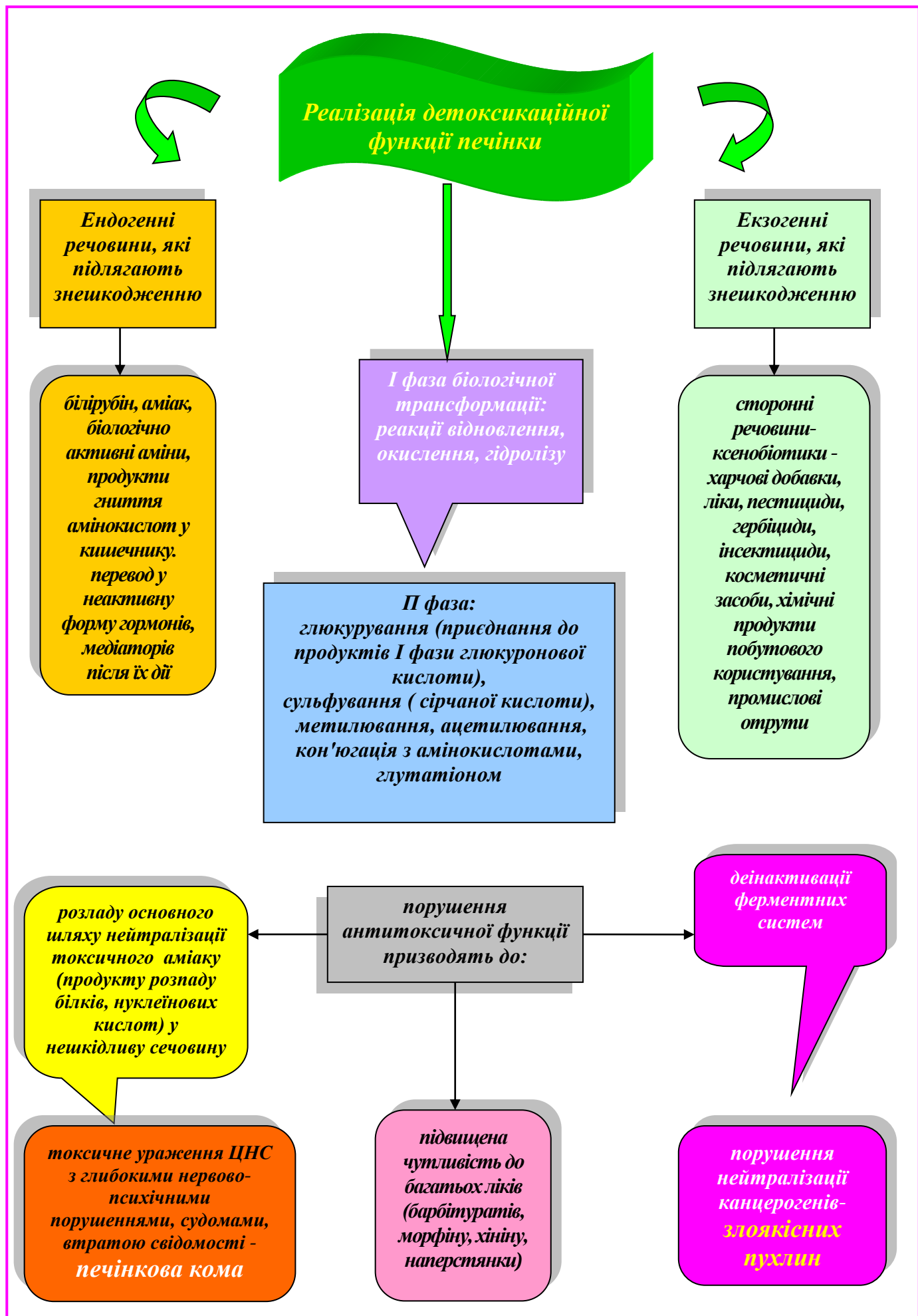

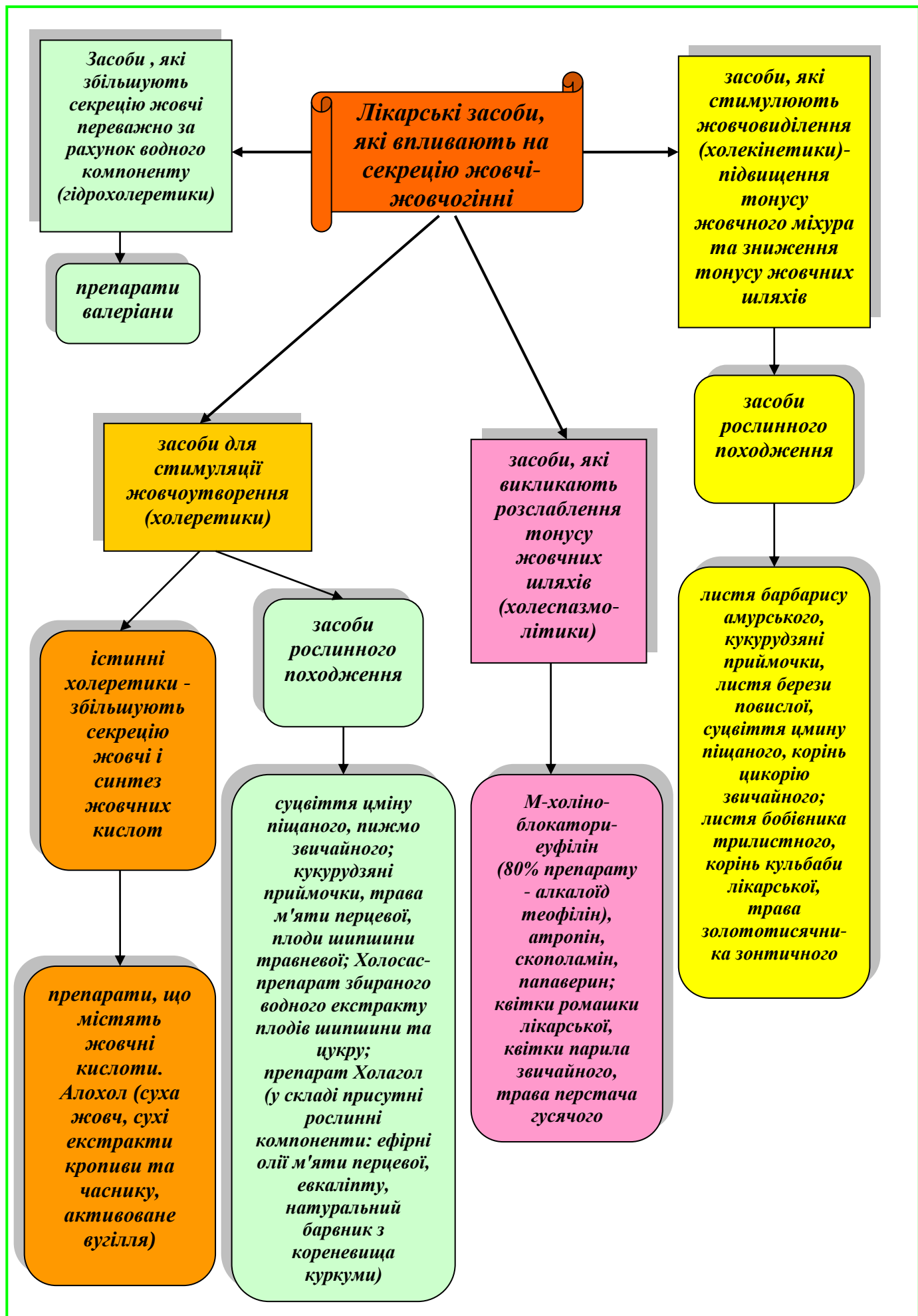

Гепатопротектори — збірна назва засобів різного походження, які захищають клітини печінки від пошкоджувального впливу гепатотоксичних речовин, нормалізують обмінні процеси в гепатоцитах

Найчисленнішою є група препаратів рослинного походження

препарати на основі
росторопші
плямистої

препарати на основі
артишоку
посівного

ефект зумовлений анти-оксидантними та антитоксичними властивостями поліфенолу-біофлавоноїду **силібініну**

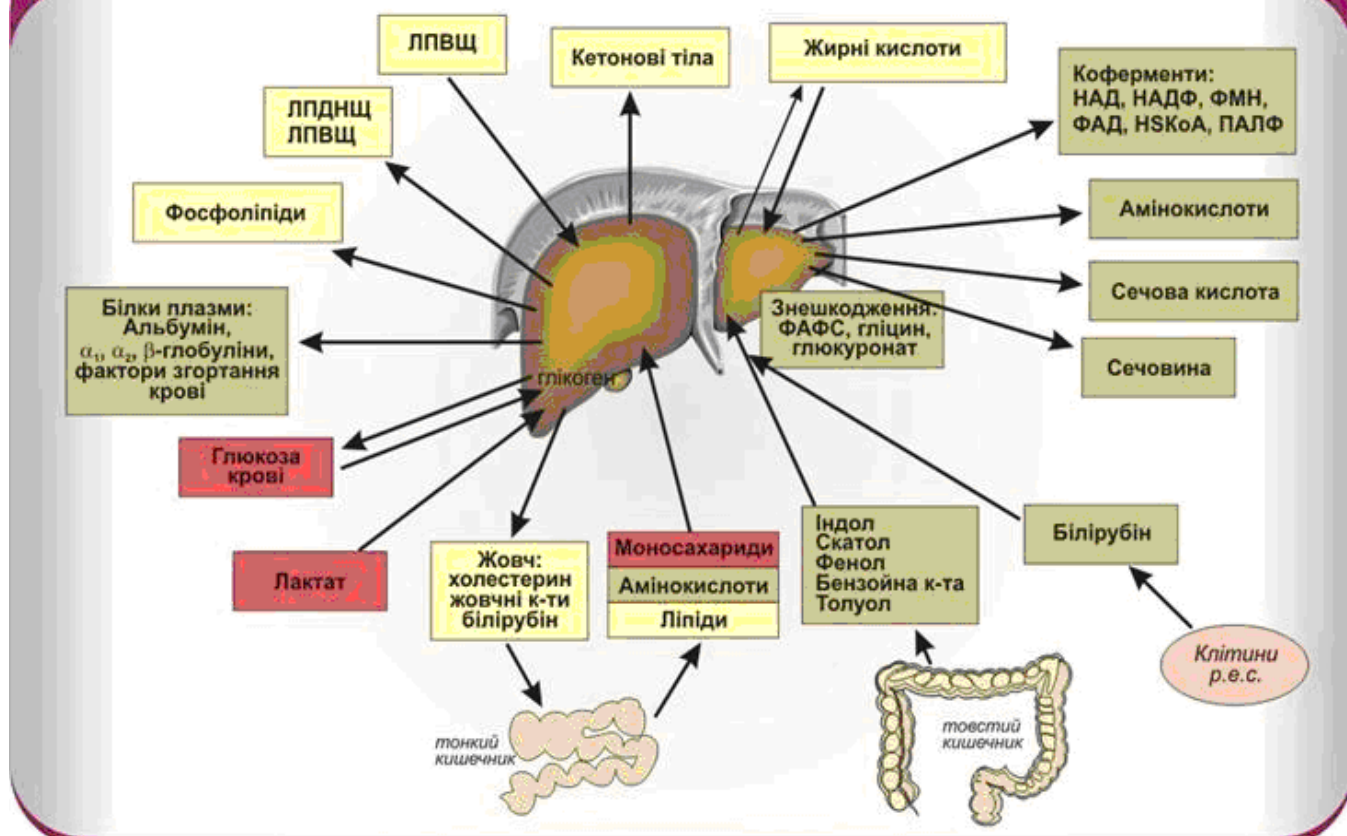
Завдяки вмісту фенольної сполуки **цинарину**, каротиноїдів, аскорбінової кислоти, біофлавоноїдів

Лікарський збір "Гепатофіт" містить широкий спектр рослин: квітки росторопши плямистої, цміну пісчаного, календули, приймочки кукурудзи, листя кропиви, плодів шипшини, трави козлятника лікарського, стулок квасолі звичайної, коренів кульбаби лікарської

здатні зв'язувати вільні радикали, тим самим припиняти процес перекисного окислення ліпідів, попереджуючи руйнування мембран клітини. Стимулюють синтез білків та фосфоліпідів в гепатоцитах. Мають жовчогінний, сечогінний ефекти

стимулює синтез інсуліну, активізує імунні процеси, знижує рівень холестерину, має протизапальну дію. Кверцетин - флавоноїд у складі багатьох компонентів збору відіграє роль каталізатора- коензима у метаболічних процесах

Роль печінки в обміні речовин

Порушення вуглеводного обміну

зменшення синтезу глікогену, порушення синтезу глюкози з речовин неуглеводної природи (глікогеноліз)-гепатогенна гіпоглікемія

глікоген-попередник глюкуронової кислоти-зниження захисної функції

Порушення ліпідного обміну

знижене окислення жирних кислот та утворення фосфоліпідів; збільшене надходження жиру в печінку, порушення обміну холестерину

жирова інфільтрація (інтоксикації, алкоголізм, деякі ліки)

Порушення білкового обміну

зниження активності ферментів перетворення амінокислот, факторів згортання крові

порушення синтезу власних білків, крововиливи (геморагії); порушення нейтралізації аміаку

Порушення обміну вітамінів, гормонів

зміни в обміні вітамінів B_{12} (ціанкобаламіну); PP , B_3 (нікотинової та пантотенової кислот), A (ретинолу); порушення всмоктування жиророзчинних вітамінів; порушення розщеплення гормонів

гіповітамінози; гормональні порушення

Засоби впливу на моторну (рухову) функцію кишок. **Проносні**- стимулюють моторику і перистальтику кишок, полегшують дефекацію.

За механізмом впливу:

Сольові проносні (осмотичні проносні). Діють на протязі всього кишечника

Завдяки всмоктуванню створюється високий осмотичний тиск

затримується рідина і вміст кишечника збільшується, що призводить до

подразнення рецепторів кишечника і рефлекторного підсилення його моторики

препарати рослинного походження: **пектин яблучний**- харчові розчинні гелеутворюючі волокна. у ШКТ зв'язує токсини, активізує моторику та стимулює перистальтику кишечника.
Інулін (екстракт цикорію)- розчинна рослинна клітковина; сприяє активному виведенню токсинів; покращує обмін жовчних кислот

засоби, які сприяють розм'якшенню калових мас і полегшенню їх проходження по кишечнику

рослинні олії: мигдальна, оливкова, рицинова та ін.

Засоби, які викликають хімічні подразнення рецепторів у слизовій оболонці кишечника

Препарати рослинного походження: листя сени гостролистої (касія); листя та квітки терену звичайного; кори крушини ламкої, жостера проносного; кореня ревеню тангутського, солодки голої, щавеля кінського; насіння льону звичайного, подорожника, лопуха справжнього; сік коренеплоду моркви, чорнослив, рицинова олія

Засоби, які пригнічують рухову функцію кишечника

Засоби, які знімають спазм кишок

При надмірному тонусі м'язів кишок (наприклад, спастичний закріп, кишкові кольки) застосовують спазмолітики

М-холіно-блокатори-еуфілін (80% препарату - алкалоїд теофілін); атропін, скополамін, папаверин; квітки ромашки лікарської, квітки парила звичайного, трава перстача гусячого

Препарат атропіну (атропін сульфат) в зменшених дозах підсилює перистальтику кишечника, діючи збуджуючи на нервові сплетіння. Ця дія проявляється при атонії (відсутність перистальтики). Це використовується для ліквідації атонічного закріпу.

В'яжучі та протизапальні засоби

трава звіробою звичайного, плоди чорниці, черемхи; кореневище перстача прямостоячого, гірчача зміїного; квітки цміну пісчаного, ромашки лікарської.

Фрукти: відвар плодів айви, граната, сушеної груші; листя ожини, суниці, квітки калини, свіжі та сухі плоди смородини чорної

Засоби для усунення проносу

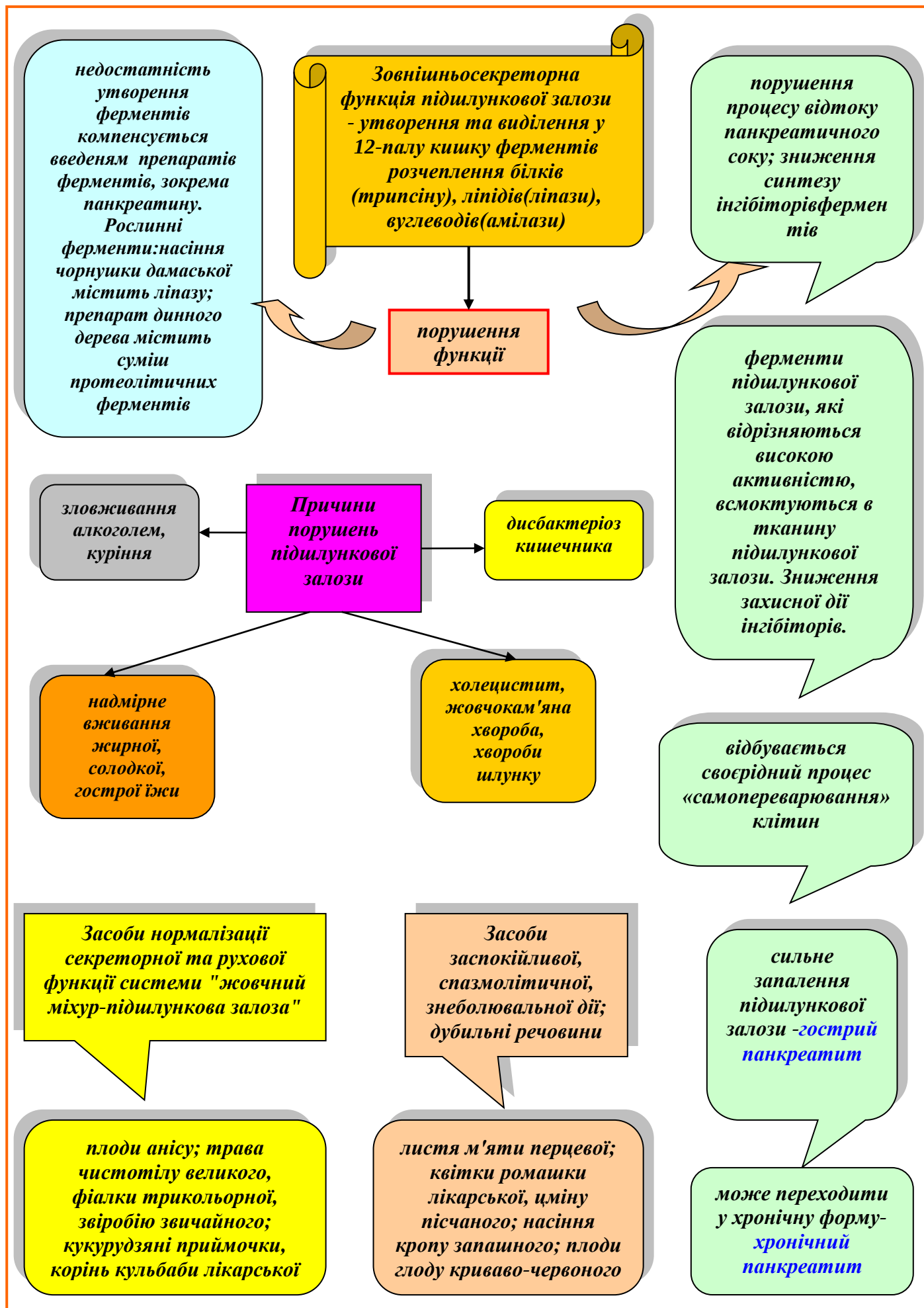
Пронос супроводжує інтоксикації, ендокринні захворювання, недостатність функцій шлунка

Обволікаючі засоби

крохмаль, аравійська камедь, препарати кореня алтея лікарського, насіння льону звичайного, бульби салепу (зозуленця шоломоносного)

Адсорбуючі засоби, крім проносу усувають метеоризм

активоване вугілля; вітрогонні-листя м'яти перцевої, квітки ромашки лікарської, плоди анісу звичайного, кропузапашного, коріандру посівного, фенхелю звичайного

Лікарські рослини та їх застосування для покращення функціонування та лікування органів травлення

Назва рослини 1	Родина 2	Лікарська Форма 3	Діючі речовини 4	Фармакологічний ефект 5	Показання до застосування 6
Аір тростиновий (<i>Acorus calamus</i>)	Ароїдних (<i>Araceae</i>)	Настій, настойка, спиртовий екстракт кореневищ	Ефірна олія (до 8%), глікозид акорин, віт. С (до 150%), дубильні речовини, смоли	Протизапальна, бактерицидна, жовчогінна, антигельмінтна, загальнозміцнююча дія; збуджує апетит, стимулює секрецію травних залоз	Поганий апетит, шлунково-кишкові захворювання (<i>протиопказано вагітним</i>)
Алое деревовидне (<i>Aloe arborescens</i>)	Асфodelових (<i>Asphodelaceae</i>)	Сік з листків	Антраглікозиди, антрахінони, смоли, ферменти, вітаміни	Послаблювальна, потизапальна, бактерицидна дія, покращення апетиту, імуномодулятор	Розлади ШКТ, ентероколіти, гастроентерити хронічні ацидні гастрити
Айва довгаста (<i>Cydonia oblonga</i>)	Розових (<i>Rosaceae</i>)	Слиз з насіння	Органічні кислоти, цукри, , пектин, сполуки Fe, Cu; наасіння містить до 20% слизистих речовин	В'язуча, антисептична, пом'якшувальна, протизапальна дія.	Захворювання шлунково-кишкового тракту, що супроводжуються проносами і кровотечами.
Артишок посівний (<i>Cynara scolymus</i>)	Айстрових (<i>Asteraceae</i>)	Відвар суцвіть (кошиків)	Білок, вуглеводи, каротин, вітаміни <u>B</u> ₁ , <u>B</u> ₂ , С, інулін, цинарин	Активізує утворення жовчі; загальнозміцнюючий засіб	Закрепи, захворювання печінки, діабет
Барбарис звичайний (<i>Berberis vulgaris</i>)	Барбарисових (<i>Berberidaceae</i>)	Настій, настойка листків, свіжий сік плодів	Алкалоїди (основний-берберин), дубильні речовини, ефірна олія, орг. кислоти, цукри, віт С	Протизапальна, жовчогінна дія	Гепатити, гепатохолецистит, холецистит (без механічної жовтяниці); (<i>не рекомендовано людям з підвищеним зсіданням крові; при вагітності та в післяпологовий період</i>)

1	2	3	4	5	6
Бере́за повисла (<i>Betula pendula</i>)	Березових (<i>Betulaceae</i>)	Настій, відвар, настойка бруньок; настій листків; активоване вугілля	Ефірна олія (входить алкалоїд бетулен), сапоніни, дубильні речовини, смоли, віт. С, РР, флавоноїди, каротин	Жовчогінний засіб; протиспазматична, протизапальна глістогінна, протипаразитарна дія	При легких формах холециститу і холецистоангіохоліту
Бобівник трилистий (<i>Menyanthes trifoliata</i>)	Бобівникових (<i>Menyanthaceae</i>)	Настій листків; входить до складу складної гіркої настойки, апетитного, жовчогінного чаю	Гіркі глікозиди, флавоноїди, дубильні речовини, йод.	Збуджує апетит, поліпшує травлення, посилює перистальтику шлунка і кишечника, стимулює виділення жовчі, виявляє протизапальну, послаблюючу дію.	Печінкові недуги, гастроентерити, метеоризм, закріпи, цукровий діабет
Вербозілля звичайне (<i>Lysimachia vulgaris</i>)	Превовцвітних (<i>Primulaceae</i>)	Настій трави	Сапоніни, дубильні речовини, віт. С, амінокислота аргінін	Жовчогінний, антисептичний, протизапальний, протицинготний засоби	Гастрит, проноси, стоматит
Вільха клейка (<i>Alnus glutinosa</i>)	Березових (<i>Betulaceae</i>)	Настій, настойка суплідь; відвар кори	Дубильні речовини (до 2,5%), флавоноїди, вільна галова кислота	В'яжучі, протизапальні, кровоспинні властивості	Диспепсія, ентероколіти, Ентерити, хронічні коліти, дизентерія виразка шлунку і 12-палої кишки
Волошка синя (<i>Centaurea cyanus</i>)	айстрових (<i>Asteraceae</i>)	Настій та відвар крайових квіток	Глікозиди, флавоноїди, сапоніни, алкалоїди, антоціани	Протизапальний, жовчогінний засоби	Захворювання жовчовивідних шляхів (<i>протипоказано при вагітності</i>)
Гадючник в'язолистий (<i>Filipendula ulmaria</i>)	Розові (<i>Rosaceae</i>)	Настій кореневищ, трави	Дубильні речовини, глікозиди, крохмаль	Протизапальний, знеболювальний, дезинфікуючий засоби	Запальні процеси слизових оболонок ШКТ, виразка шлунку

1	2	3	4	5	6
Гірчиця чорна (<i>Brassica nigra</i>)	Капустяних (<i>Brassicaceae</i>), або Хрестоцвітних (<i>Cruciferae</i>)	Насіння; входить до складу шлунково- кишкового чаю	Жирна олія (25- 42 %), глікозид синергін, ефірна олія, білки, слиз	Збуджує апетит, посилює виділення шлункового соку; протизапальний, антисептичний засоби	Нормалізація діяльності ШКТ, при закріпах; при наркотичних отруєннях (послаблює і викликає блювання)
Горіх грецький (<i>Suglanus regia</i>)	Горіхових (<i>Suglandaceae</i>)	Настій, відвар	Каротиноїди, дубильні речовини, ефірні олії, органіди	Протизапальний, в'язучий засоби	Захворюван- ня шлунка
Горлянка повзуча (<i>Ajuga reptans</i>)	Губоцвітних (<i>Lamiaceae</i>)	Настій трави	Дубильні речовини, сліди алкалоїдів і ефірної олії	Протизапальні, антисептичні властивості	При виразковій хворобі, проносах, жовчно- кам'яній хворобі
Горобина звичайна (<i>Sorbus aucuparia</i>)	Розових (<i>Rosaceae</i>)	Настій, настойка, свіжий сік плодів	Вітаміни С (до 100 мг%), каротин, В ₂ , Е, К, органічні кислоти, пектинові і дубильні речовини	Знижує рівень холестерину в крові та кількість жиру в печінці; загальнозміцню- ючий, жовчогінний та кровоспинний та полівітамінний засоби	Захворюван- ня печінки; авітамінози
Гравілат міський (<i>Geum urbanum</i>)	Розових (<i>Rosaceae</i>)	Настій кореневищ з коренями	Дубильні речовини, ефірна олія, смоли; в коренях виявлено глікозид геїн, а в траві - гіркі речовини, слиз, віт А (37 мг%), С (до 117 мг%)	Протизапальні, протиблювотні, жовчогінні, знеболюючі, седативні, кровоспинні і ранозагоювальні властивості	Гемороїдальні кровотечі, при катарі ШКТ, метеоризмі, простих і кри- вових проносах, дизентерії, кишкових коліках, блюванні, при хворобах печінки
Деревій звичайний (<i>Achillea millefolium</i>)	Айстрових (<i>Asteraceae</i>)	Настій, настойка трави	Алкалоїд ахіллеїн, ефірна олія (входить хамазулен), дубильні речовини, гіркоти, віт. С, К	Спазмолітична, болезаспокійлива, кровоспинна, ранозагоювальна дія	Гастрит з пониженою секрецією шлункового соку, виразки шлунку та 12- палої кишки, коліти, метео- ризм, геморой

1	2	3	4	5	6
Дуб звичайний (<i>Quercus robur</i>)	Букових (<i>Fagaceae</i>)	Відвар, настій кори	Катехінові таніни (до 0,4%), галотаніни (10-20%), смоли, пектини, дубильні речовини	В'жучий, протизапальний, антисептичний засоби	Запалення слизової оболотки ротової порожнини, гастрити, шлункові кровотечі ентерити, пронос, хвороби печінки, селезінки
Жостір проносний (<i>Rhamnus cathartica</i>)	Жостерових (<i>Rhamnaceae</i>)	Відвар, настій, сік з плодів; проносні збори та чаї	Дубильні речовини, глікозиди, флавоноїди, орг. кислоти, пектини, віт. С, гіркоти	Проносний засіб	Хронічні, атонічні, спастичні закріпи
Журавлина чотири- пелюсткова (<i>Oxycoccus palustris</i>)	Вересових (<i>Ericaceae</i>)	Свіжі та сушені плоди	Дубильні речовини, флавоноїди, глікозиди, пектини, органічні кислоти, віт. С (10-22 мг%) (глюкоза, фруктоза, J, Cu, Mn, Mo, Fe	Полівітамінний засіб, поліпшує травлення	Гастрити зі зниженою кислотністю початкові стадії панкреатиту (протипока- зано хворим з виразкою шлунку, катарами ШКТ)
Звіробій звичайний (<i>Hypericum perforatum</i>)	Звіробійних (<i>Hypericaceae</i>)	Відвар та настойка трави	Флавоноїди, дубильні речовини, , ефірна олія, сапоніни, віт. С, Р, РР, каротин	Флавоноїди спричиняють спазмолітичну дію на гладенькі м'язи жовчних протоків, збільшуючи відтік жовчі; знімають спазми кишок, відновлюють перистальтику ШКТ; дубильні реч.-в'яжуча та бактерицидна дія	Гінгівіти, стоматити, дискінезія жовчних шляхів. Гепатити, холецистити, гастрити із зниженою секрецією, жовчокам'яна хвороба
Золототисяч- ник малий (<i>Centaureum erythraea</i>)	Тирличевих (<i>Gentianaceae</i>)	Настойка трави	Алкалоїди (переважно генціанін), гіркі глікозиди флавоноїди рутин, тритерпеноїди фітостерини, ефірна олія	Стимулює секрецію залоз ШКТ, підвищує жов- човиділення, посилює перисталь- тику кишок, має протизапальну, слабку пронос- ну і глистогінну дію	гіпоацидний гастрит, диспепсія, метеоризм, захворюваннях печінки, жовч- ного міхура

1	2	3	4	5	6
Кавун звичайний (<i>Citrullus vulgaris</i>)	Гарбузових (<i>Cucurbitaceae</i>)	Свіжий м'якуш	М'якуш кавуна містить до 8,7 % цукрів, каротиноїди, віт. В _с (8 мкг/100 г), органічні кислоти, пектинові речовини, клітковину, сліди К, Fe, Mg	Жовчогінний засіб ніжна клітковина кавунів збуджує перистальтику кишок, прискорює виведення з організму холестерину, виявляє легку послаблюючу дію	Гострі і хронічні захворювання товстого кишечника. При каменях у жовчному міхурі
Капуста городня (<i>Brassica oleracea</i>)	Капустяних (<i>Brassicaceae</i>)	Свіжий капустяний сік; віт. С у формі аскорбігену майже не руйнується при подрібненні і переробці капусти, тому квашена теж має лікувальні властивості	Цукри, білки, клітковина, віт. U (противиразковий фактор), С (36-60 мг%), каротин, К, D, В ₁ , В ₂ , В ₃ , В ₆ , В _с , тіоглікозиди; мін. солі К, Са, Р, Na, Fe, Mg, Zn, Ag, Мо	Основна діюча речовина - вітамін U має антигістамінні й антисеротонінові властивості, поліпшує ліпідний обмін, обмін тіаміну і холіну та метаболізм слизової оболонки шлунку, підвищуючи її опірність до ушкоджуючих факторів і стимулюючи процес загоювання виразок	Виразка шлунку і 12-палої кишки; при ентеритах, колітах, хворобах печінки і жовчного міхура, при холангіогепатитах; при ожирінні та діабетах
Картопля (<i>Solanum tuberosum</i>)	Пасльонові (<i>Solanaceae</i>)	Бульби червоних сортів	Крохмаль (80 - 85 %), білок (містить 14 із 20 незамінних амінокислот) (до 3 %), вуглеводи-клітковина, пектинові речовини, віт. С (10—54 мг%), В ₁ , В ₂ , В ₆ , В _с , Р, U, Е каротиноїди, мін. солі К, Р, Са, Fe, Co, Mn, I, Cu	Має антиацидні, протизапальні, ранозагоювальні, спазмолітичні властивості; нормалізує функцію кишечника	При гастритах і виразковій хворобі, які супроводжуються підвищеною секрецією шлункового соку; при спастичних закріпах і диспепсії

1	2	3	4	5	6
Касія гостролиста (сена індійська) (<i>Cassia acutifolia</i>)	Цезальпіні- євих (<i>Caesalpinio- ideae</i>)	Настій листя; складний настій сени, або віденський напій; лакричний порошок	Антра- глікозиди, флавоноїди, стерини, органічні кислоти (паль- мітинова, лінолева, стеаринова), сліди алкалоїдів	Має проносні властивості, позитивно впливає на жовчовидільну й антитоксичну функції печінки. (Проносна дія рослини зумовлена антраглікозидами, які посилюють моторну функцію кишечника, особливо товстого) На відміну від пре- паратів алое, які діють лише в присутності жовчі в кишечнику, препарати касії ефективні у разі порушення надходження жовчі в кишечник. Вони не змінюють нормальної функції тонких кишок (на відміну від рицинової олії), не спричинюють запору після послаблюючої дії (на відміну від ревеню)	Для регуляції функції кишечника (хронічні атонічні закріпи у вагітних і в годуючих матерів) та при порушенні моторики кишок у жінок у клімактерич- ний період, для розрідження калових мас і випорожнення при тріщинах заднього проходу та при геморої
Кмин звичайний (<i>Carum carvi</i>)	Селерових (<i>Apiaceae</i>)	Настій плодів; входить до складу шлункових, вітрогінних чаїв	Ефірна (до 8 %), жирна (20%) олії, білки (до 20%), флавоної- ди дубильні речовини	Спазмолітичні, знеболювальні, жовчогінні властивості; посилює перистальтику кишечнику, збуджує апетит, вітрогінний засіб	Для поліпшення травлення, при атонічних запорах, метеоризмі, хронічних холециститах
Копитняк європейський (<i>Asarum europaeum</i>)	Хвилівни- кових (<i>Aristolochiaceae</i>)	Відвар коренів, настій листіків	Ефірна олія, алкалоїди (основний- азарон), До того, листки- орг. кислоти, флавоноїди	Блювотний, проносний засіб (протипоказано вагітним та хворим на стенокардію)	При виразковій хворобі шлунка, при захворюван- нях печінки та жовчного мі- хура; антиалко- гольний засіб

1	2	3	4	5	6
Коріандр посівний (<i>Coriandrum sativum</i>)	Селерових (<i>Apiaceae</i>)	Настій плодів; плоди коріандру входять до складу протигемо- ройного, жовчогінного, послаблюю- чого чаїв	Жирна олія, білкові й дубильні речовини, холін, флавіони, ефірна олія, (до складу якої входять ліналоол (60- 80 %), віт. С	Спазмолітичні, антисептичні, знеболювальні властивості; посилює секрецію шлунка, стимулює виділення жовчі, збуджує апетит	Виразки шлунку та 12- палої кишки. метеоризм
Кропива двостороння (<i>Urtica dioica</i>)	Кропивових (<i>Urticaceae</i>)	Настій листіків, свіжий сік трави	Дубильні речовини, каротиноїди, віт.С, К	Кровоспинні, сечогінні та за- гальнозміцнюючі властивості, ви- являє слабку жовчогінну дію; сприяє відновленню слизових оболонки кишечника	Холецистит, гастрит, виразки шлунку та 12- палої кишки, гіповітаміноз, цукровий діабет
Крушина ламка (<i>Frangula alnus</i>)	Жостерових (<i>Rhamna- ceae</i>)	Відвар кори; входить до складу шлунко- вих чаїв і проносних чаїв, вико- ристовується при виготовленні препаратів вікаліну і вікаїру	Антраглікозид, смолисті ре- човини та сліди дубильних речовин	Виявляє м'яку послаблюючу дію, яка проявляється через 8—12 годин після вживання Механізм дії полягає в здатності препа- ратів крушини посилювати пери- стальтику товстої кишки і розріджувати калові маси, не подрознюючи її слизової оболонки і не впливаючи на тонкий кишечник	При атонії кишечника та хронічних закріпах (протиопока- зано вагітним та матерям- годувальни- цям)
Кукурудза звичайна (<i>Zea mays</i>)	Злакових (<i>Gramineae</i>)	Кукурудзяні приймочки, олія з насіння	Сапоніни, дубильні речовини, гіркі глікозиди), флавоноїди, алкалоїди ефірна і жирна олії, віт. К, С, В ₃	Жовчогінні, гіпоглікемічні властивості; збільшує секрецію і поліпшує відтік жовчі, змінює її фізико-хімічні властивості	При жовчно- кам'яній хворобі, гепатитах, холециститах і холангітах

1	2	3	4	5	6
Кульбаба лікарська (<i>Taraxacum officinale</i>)	Айстрових (<i>Asteraceae</i>)	Настій коренів	Гіркоти, флавоноїди, слиз, гіркоти, стерин, віт. С (до 50 мг%), <u>B₂</u> , сполуки Fe, Ca, P	Покращує апетит, посилює виділення шлункового соку, протизапальний та жовчогінний засоби	Жовчо-кам'яна хвороба, гастрити зі зниженою кислотністю, хронічні закрепи
Ламінарія цукриста (<i>Laminaria saccharine</i>)	Ламінарієвих (<i>Laminariaceae</i>)	Порошок із слані водорості; консервована ламінарія	Солі альгінової кислоти (до 25%), ламінарин, Маніт, фруктоза, клітковина, білки, віт. А, B ₁ B ₂ , B ₁₂ , С і D, сполуки J, Br, K, Ca, Na, Mn, Cu, Co, B	Послаблююча дія, яка обумовлена здатністю полвсахаридів набухати, збільшувати свій об'єм, подразнюючи рецептори слизової оболонки кишечника, що сприяє його випорожненню	При хронічних атонічних запорах, хронічних і гострих ентероколітах і проктитах (протипоказана при нефриті, геморагічних діатезах, туберкульозі легень, схильності до кровотечі, під час вагітності)
Лопух справжній (<i>Arctium lappa</i>)	Айстрових (<i>Asteraceae</i>)	Відвар коренів	Дубильні речовини, гіркоти, флавоноїди, орг. кислоти, ефірна та жирна олії	Дезинфікуюча, жовчогінна дія; активізують виділення інсуліну, сприяють відкладенню глікогену в печінці, покращують обмін речовин	Цукровий діабет, жовчокам'яна хвороба, дискенізія жовчних шляхів
Льон звичайний (<i>Linum usitatissimum</i>)	Льонових (<i>Linaceae</i>)	Слиз насіння, ляна олія	Слиз (до 12%), глікозид лінамарин, жирна олія, яка містить гліцериди жирних кислот, зокрема, ненасичених-лінолевої, ліноленової	М'який проносний засіб; обволікаючі і протизапальні властивості, зумовлені наявністю в ньому значної кількості слизу	При запаленні слизової оболонки травного каналу при загостренні виразкової хвороби шлунка і 12-палої кишки, при харчовому отруєнні, при закріпах

1	2	3	4	5	6
Льонок звичайний (<i>Linaria vulgaris</i>)	Ранникових (<i>Scrophulariaceae</i>)	Рідкий спиртовий екстракт, настій трави	Алкалоїд D. Л-пеганін, флавоноїдні глікозиди, ціанідиновий глікозид, пектинові і смолисті речовини, слиз, каротин (18 мг%), віт. С (у свіжому листі до 170 мг%), В _с , лимонна, яблучна кислоти	Підвищує тонус, збільшує амплітуду скорочень гладеньких м'язів кишечника і матки та виявляє жовчогінну, послаблюючу дію	Атонія, парези, паралітична кишкова непрохідність, розвинена внаслідок тяжких оперативних втручань
М'ята перцева (<i>Mentha piperita</i>)	Губоцвітих (<i>Lamiaceae</i>)	Настій листків	2,5 % ефірної олії (в основі - ментол), дубильні речовини, каротин, мін. сполуки	Посилює секрецію травних залоз, збуджує апетит, має вітрогінну дію, стимулює виділення жовчі, усуває нудоту, знімає кишкові коліки	Нудота різного походження, блювання у вагітних, кишкові коліки, метеоризм, катаральні стани травного каналу, нестравність жирів; холецистит, гепатит, холангіт, жовчнокам'яна хвороба жовтяниця
Нагідки лікарські (<i>Calendula officinalis</i>)	Айстрових (<i>Asteraceae</i>)	Настій суцвіть	3 % каротиноїдів серед яких є каротин, лікопін; флавоноїди), ефірна олія, сапоніни, гірку речовину календен, смолисті (до 3,44 %) і дубильні речовини, слиз інулін, орг. кислоти, вітамін С, алкалоїди	Протизапальні, бактерицидні, спазмолітичні, властивості; підвищує метаболічну функцію печінки (підвищується секреторна і видільна функції, зменшується концентрація білірубину і холестерину в жовчі	Гастрити, виразки шлунка і 12-палої кишки, коліти, ентероколіти, захворювання печінки і жовчних шляхів (добрий терапевтичний ефект спостерігається при використанні нагідок у суміші з ромашкою лікарською і деревієм звичайним)

1	2	3	4	5	6
Обліпиха крушино- подібна (<i>Hippophae rhamnoides</i>)	Маслинко- вих (<i>Eleagna- ceae</i>)	Олія з м'якуша плодів, свіжі плоди	Жирна олія (від 1,7 до 10 %) до складу якої входять гліцериди лінолевої, олеїнової, пальмітинової, пальмітоолеїнової, стеаринової жирних кислот; серотонін, орг. кислоти, флавоноїди, катехіни, каротиноїди, вітаміни А, В ₁ , В ₂ , В ₆ , С, Е,	Протизапальні, бактерицидні та знеболюючі властивості; сприяє процесам загоювання ран-епітелізації та грануляції (<i>гранулярна тканина виникає на межі змертвілої та живої тканин</i>)	При виразковій хворобі шлунка і 12-типалі кишки, при променевій терапії раку стравоходу; при ерозивно-виразкових проктитах, сфінктеритах, тріщинах заднього проходу, внутрішньому геморої у хворих на хронічний ентероколіт
Овес посівний (<i>Avena sativa</i>)	Злакових (<i>Grami- neae</i>)	Неочищене зерно, крупи, борошно	Крохмаль (50—60 %), білкові речовини (14—16 %), жирна олія, вітаміни групи В, Е, холін, сапоніни, органічні кислоти, кумарин, мі-н.сполуки Р, Са	Дієтичний, полівітамінний, загальнозміцню-ючий і обволікальний засоби	При гострих запальних захворюваннях шлунково-кишкового тракту (гастрити, ентероколіти), при атонії кишечника, вірусному гепатиті, астенії
Орлики звичайні (<i>Aquilegia vulgaris</i>)	Жовтеце- вих (<i>Ranuncula- ceae</i>)	Настій трави	Алкалоїди (до 0,05 %), ціаногенні сполуки, віт. С	Жовчогінна, проносна, знеболювальна, антисептична дія	Шлункові коліки, гепатити різного походження, застійні явища в печінці, жовчному міхурі, підшлунковій залозі
Осот польовий (<i>Sonchus arvensis</i>)	Айстрових (<i>Astera- ceae</i>)	Настій трави	Дубильні речовини, каротин, сліди каучуку	Виявляє жовчогінну, блювотну, проносну, протизапальну дію; антигельмінт	Захворювання печінки та жовчних шляхів, закріпи

1	2	3	4	5	6
Парило звичайне (<i>Agrimonia eupatoria</i>)	Розових (<i>Rosaceae</i>)	Настій трави	Дубильні речовини (до 5 %), ефірна олія (біля 0,2 %), стероїдні сапоніни, ку марини, гіркоти, орг. кислоти, холін, вітамін С, РР, вітаміни групи В, значна кількість кремнезему	Жовчогінний, глистогінний засоби; нормалізує обмін речовин.	Захворювання печінки і жовчного міхура(гепатит, жовтяниця, жовчнокам'яна хвороба), як шлунковий засіб і протиотрута при алкалоїдних отруєннях, проти проносів і глистів, від геморою
Пастернак посівний (<i>Pastinaca sativa</i>)	Селерових (<i>Apiaceae</i>)	Настій, відвар сушених корене-плодів; аптечні препарати «Астенацин» «Бепроксан»	Жирна олія (0,5 %), уронові кислоти пектинові речовини (7,3 %), крохмаль (до 4 %), вуглеводи, віт. С, Рр, В ₁ , В ₂ В ₃ , каротин, мін. сполуки Са, Р, К	Збуджує апетит, знеболювальний спазмолітичний, полівітамінний і загальнозміцнюючий засоби	При шлункових та печінкових коліках; гіповітамінози
Перець стручковий (<i>Capsicum annuum</i>)	Пасльонові (<i>Solanaceae</i>)	Настоянка плодів, свіжі плоди	Алкалоїди капсаїцин, соланін, каротиноїди, флавоноїди, кумарин, ефірна і жирна олії, сполуки S, Cl, Si, K, Na, Ca, P, Al, Fe, вітаміни С (до 400 мг%), <u>В₁</u> , <u>В₂</u> , В _с	Збуджує апетит, покращує травлення	Для покращення травлення (протипоказано при виразках шлунка і 12-палої кишки, при гострих і хронічних гастритах, ентеритах і колітах, гострих і хронічних гепатитах і холециститах (у стадії загострення), при хворобах нирок)

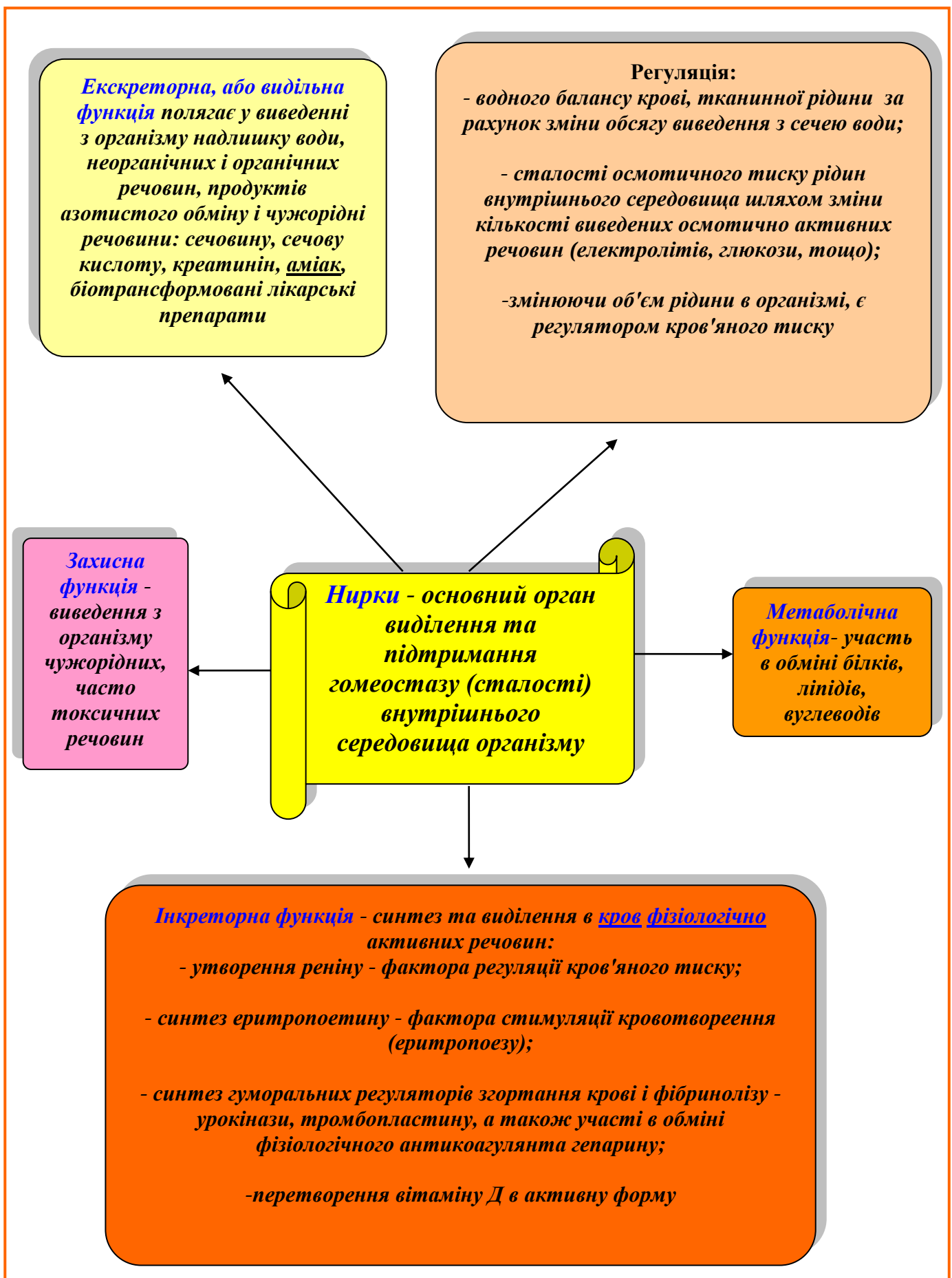
1	2	3	4	5	6
Перстач пряmostoячий (<i>Potentilla erecta</i>)	Розових (<i>Rosaceae</i>)	Настій, відвар кореневищ	Дубильні речовини (до 31 %), сапоніни, хінна та елагова кислоти, крохмаль, віск, смолисті речовини й мінеральні речовини (6 %)	В'язучий, протизапальний і кровоспинний засоби	Ентерит, ентероколіт, диспепсія; проноси дизентерійного характеру ; при шлункових і кишкових кровотечах; жовтяниці, ахілії шлунка
Піжмо звичайне (<i>Tanacetum vulgare</i>)	Айстрових (<i>Asteraceae</i>)	Наастій, настойка суцвіть	Флавоноїди, леткі алкалоїди (0,04%), галову, кавову, та інш. орг. кислоти, дубильні речовини, ефірну олію (0,1-0,3%), до складу якої входять камфора, пі- нен, борнеол та інш.	Глистогінний, жовчогінний засоби	При гастриті зі зниженою кислотністю, ахілії кишечника, при аліментарних ентероколітах і колітах іншого походження; гепатитах, холециститах, ангіохолітах
Плакун вербо- листий (<i>Lythrum salicaria</i>)	Плакуно- вих (<i>Lythraceae</i>)	Настій трави	Таніни, глікозиди, смоли, слиз	В'язучі, протизапальні, кровоспинні, ранозагоювальні властивості; загальнозміцню- ючий та тонізуючий засоби	Пронosi, хронічні розлади ШКТ, виразки шлунку та 12- палої кишки
Полин естрагон (<i>Artemisia dracunculus</i>)	Айстрових (<i>Asteraceae</i>)	Настій трави	Складна ефірна олія, каротин, віт. С (до 190 мг%), група В, рутин (до 170 мг%), гіркі та дубильні сполуки	Стимулює секрецію жовчі, шлункового соку, збуджує апетит; протицинготний, антигельмінтний засоби	Катари шлунку, хронічні анацидні гастрити, метеоризм, водянки
Ревінь тангутський (<i>Rheum palmatum</i>)	Гречкових (<i>Poligonaceae</i>)	Настій(антра- глікозиди добре розчинні у воді), настойка кореневищ з коренями;	Антраглікозиди дубильні,смоли- сті, пектинові речовини,крох- маль, глюкозу, галову і коричну кислоти, кремнезем	У водних препаратах- послаблююча дія у спиротових- в'язуча; жовчогінне	Атонія кише- чника, метеоризм, хронічні закріпи. (протипоказано при гострому апендициті , непрохідності кишок , при вагітності)

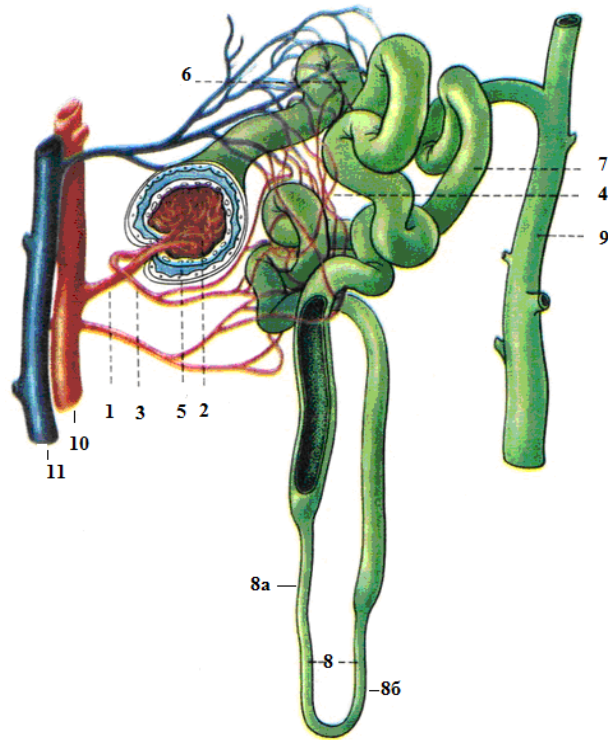
1	2	3	4	5	6
Ромашка лікарська (<i>Chamomilla recutita</i>)	Айстрових (<i>Asteraceae</i>)	Відвар, настойка суцвіть	Ефірна олія (основний компонент-хамазулен- (біциклічний вуглевод з групи азуленів), кумарини, глікозиди, вітамін С, Р, каротин, органічні кислоти, полісахариди, мінеральні сполуки (12%).	Збільшує секреторну діяльність травних залоз, стимулює жовчовиділення, збуджує апетит, зменшує утворення газів у кишечнику. Завдяки хамазулену володіє протизапальною, протиалергічною дією	При захворюваннях шунковокишкового тракту, які супроводжуються спазмами, при метеоризмі, захворюваннях печінки, особливо при жовчнокам'яній хворобі, при дитячих проносах, що супроводжуються болями, коліками і здуттям кишечника
Соняшник звичайний (<i>Helianthus annuus</i>)	Айстрових (<i>Asteraceae</i>)	Настойка язичкових квіток з листям; олія з наасіння	Листя і квітки-бетаїн (метильне похідне гліцину), флавоноїди, каротиноїди, пектин, орг. кислоти; олія-гліцериди олеїнової, пальмітинової, стеаринової, та ін. кислот, гіркий глікозид	Бетаїн володіє гепатопротекторною, ліполітичною, жовчогінною, спазмолітичною дією; гіркоти збуджують апетит	При хронічних захворюваннях печінки, жовчних шляхів (холецистит, холангіт, холангіо-гепатит, калькульозний холецистит), кишкові коліки
Терен звичайний (<i>Primus spinosa</i>)	Розових (<i>Rosaceae</i>)	Плоди терну (свіжі, перероблені на киселі, компоти, повидло і настійки, у вигляді відвару або екстракту);	Дубильні та ароматичні речовини, пектини, яблучну кислоту (3,3 %), віт/ С (32,6 мг%), цукри (5,5—8,8 %), глікозид пруназин, мін.сполуки	Виявляють в'язучу, жовчогінну дію	При розладах шлунка і кишок: неспецифічних виразкових колітах, спастичних колітах внаслідок атонії кишок, дизентерії, при гастриті, жовтяниці.
Тирлич звичайний (<i>Gentiana pneumonanthe</i>)	Тирличеві (<i>Gentianaceae</i>)	Відвар, настій коренів	Гіркі глікозиди, алкалоїди, цукри, смоли, пектини, віт. С	Збуджує апетит, стимулює секрецію травних залоз, сприяє жовчоутворенню, жовчогінне; протизапальна та антисептична дія	при порушеннях травлення, що супроводжуються відсутністю апетиту, ахілією і диспепсичними явищами

1	2	3	4	5	6
Фенхель звичайний (<i>Foeniculum vulgare</i>)	Селерових (<i>Apiaceae</i>)	Настій плодів	Ефірна олія (3—6,5 %), жирна олія, білкові речовини, кумарини, анісова кислота	Володіє секретолітичною, спазмолітичною, вітрогонною дією	При захворюваннях шлунково-кишкового тракту, що супроводжуються спазмами кишечника, метеоризмом і диспепсією, болями в кишечнику (спастичні коліти, кишкова коліка у дітей тощо); при жовчнокам'яній хворобі
Хрін звичайний (<i>Armoracia rusticana</i>)	Хрестоцвітих (<i>Cruciferaeae</i>)	Свіжі корені;	250 мг% вмісту віт. С; віт. РР, групи В, глікозиди, флавоноїди, цукри, гірчична олія, сапоніни, мін. сполуки	Збуджує апетит, посилює секрецію травних залоз,	Гастрит із зниженою кислотністю, дискенізія жовчних шляхів, атонія кишечника
Цибуля городня (<i>Allium cepa</i>)	Цибулевих (<i>Alliaceae</i>)	Свіжі цибулини; зелень; настій цибулин; спиртова витяжка з цибулин "Фллілчеп"	Ефірна олія, віт. С (18—33 мг%), В ₁ , В ₂ , каротиноїди, пектини, орг. кислоти, цукри, флавоноїди, сполуки К, Fe, Mn, Zn, Co	Стимулює секреторну і моторну функції ШКТ, антигельмінт	Коліт із закріпами, атонія кишок, пронос, авітамінози (протипоказано при органічних вадах ШКТ, серцево-судинних захворюваннях-помірно)
Цикорій звичайний (<i>Cichoiium intybus</i>)	Айстрових (<i>Astera-ceae</i>)	Відвар трави, коренів	Гіркий і кумариновий глікозиди, фруктоза, левульоза, холін, вітаміни С, групи В	Збуджує апетит та по кращоє діяльність органів травлення; має гіпоглікемічну дію; відвар трави стимулює виділення жовчі	При гастритах, ентеритах, колітах; при холециститах, при легких формах цукрового діабету

1	2	3	4	5	6
Цмин пісковий (<i>Helichrysum arenarium</i>)	Айстрових (<i>Asteraceae</i>)	Відвар, настій суцвіть	Флавоноїдні глікозиди, флавоноїди, вітамін С, К ефірна олія, кумарин, гіркоти	Сприяє підвищенню жовчної секреції, змінює хімізм жовчі (зменшує концентрацію жовчних кислот, підвищує вміст холатів і білірубину в жовчі), збільшує жовчовиділення, виявляє протизапальну, антибактеріальну, спазмолітичну дію, стимулює секреторну функцію шлунка і підшлункової залози	При хронічних холециститах, холангітах, ангіохолітах, жовчнокам'яній хворобі, дифузних ураженнях печінки. Певний терапевтичний ефект одержують також при розладах діяльності шлунка
Часник городній (<i>Allium sativum</i>)	Цибулевих (<i>Alliaceae</i>)	Свіжі цибулини	Глікозид аліїн, ефірна олія, фітостерини, віт.С, В ₁ , В ₂ , В ₆ , РР, орг.к-ти, цукри, інулін	Стимулює виділення шлункового соку і жовчі, посилює перистальтику кишок, покращує мікрофлору кишечника	При відсутності апетиту, порушенні травлення, катарі шлунка і кишечника, проносі
Черемха звичайна (<i>Radus avium</i>)	Розових (<i>Rosaceae</i>)	Настій плодів; плоди входять до складу проти-проносного шлункового чаю; киселі, морси	Всі частини рослини містять флавоноїди, вуглеводи, дубильні речовини, спирти, вітаміни	В'язуча, протизапальна, фітонцидна дія	Ентерити, коліти, проноси, дизентерія
Чистотіл звичайний (<i>Chelidonium majus</i>)	Макових (<i>Papavera-ceae</i>)	Настій трави	Алкалоїди (до 1,87%), ефірна олія, віт. С (до 171 мг%), каротин, флавоноїди, сапоніни	Жовчогінні, спазмолітичні, знеболювальні, протизапальні властивості	При гепатитах, холангітах, холециститах, жовчнокам'яній хворобі.
Шипшина травнева (<i>Rosa majalis</i>)	Розових (<i>Rosaceae</i>)	Настій плодів; входить до складу вітамінних чаїв	Віт. С, каротин віт. В ₁ , В ₂ , В ₃ , РР, К флавоноїди, пектини, цукри, орг.к-ти, мін. сполуки Fe, Mn, P, Mg, Ca	Активізують ферментні системи в організмі, стимулюють секрецію жовчі	Гострі та хронічні хвороби печінки, кишечника, при виразковій хворобі,

Фізіологічна дія лікарських рослин на системи організму. Фізіологічний вплив на сечовидільну систему

Основною структурно-функціональною одиницею нирки є **нефрон**:

1 - приносяна артеріола; 2 - судинний клубочок (мальпігієв клубочок, ниркове тільце);

3 – виносна артеріола; 4 - кровоносні капіляри, що постачають кров'ю покручені ниркові канальці; 5 - капсула клубочка (Боумена - Шумлянського капсула); 6 - проксимальні звивисті канальці;

7 - дистальні звивисті канальці; 8 - петля нефрона; 8a - низхідна частина; 8b - висхідна; 9 - збірна трубочка; 10 - ниркова артерія; 11 - ниркова вена.

Екскреторна функція нирок забезпечується утворенням та виведенням **сечі**

При цьому відбуваються процеси:

фільтрації
крові

реабсорбції

секреції

Особливістю кровопостачання нирок є те, що кров використовується не тільки для живлення органа, але й для утворення сечі.

Процес сечоутворення починається з **фільтрації** плазми крові в мальпігієвих клубочках і утворення клубочкового фільтрату

Білки не проходять через клубочковий фільтр завдяки великим розмірам та молекулярній масі їх молекул.

відбувається через мембрану стінки кровоносних капілярів клубочка і одношаровим епітелієм боуменовської капсули.

Основний чинник, що сприяє процесу **фільтрації** - дуже високий тиск крові (гідростатичний) в капілярах клубочків (70 мм рт. ст.)
Це обумовлено:

діаметром виносної артерії (3), яка вдвічі вужча за приносну (1)

дуже коротенькою нирковою артерією (10)

розгалуженням ниркової артерії на мережу капілярів (4)

Виділення рідини в порожнину капсули (5) відбувається до тих пір, поки є різниця між кров'яним тиском у капілярах мальпігієва клубочка, колоїдно-осмотичним (онкотичний) тиском білків (30 мм рт. ст.) в плазмі і тиском в боуменовській капсулі (20 мм рт. ст.). Ця різниця - ефективний фільтраційний тиск = $70 - (30 + 20) = 20$ мм рт. ст.

Результат фільтрації - **первинна сеча**. В ній, крім продуктів розпаду, є всі складові частини плазми, за винятком білків, у тому числі необхідні для організму поживні речовини: амінокислоти, глюкоза, а також вітаміни і солі.

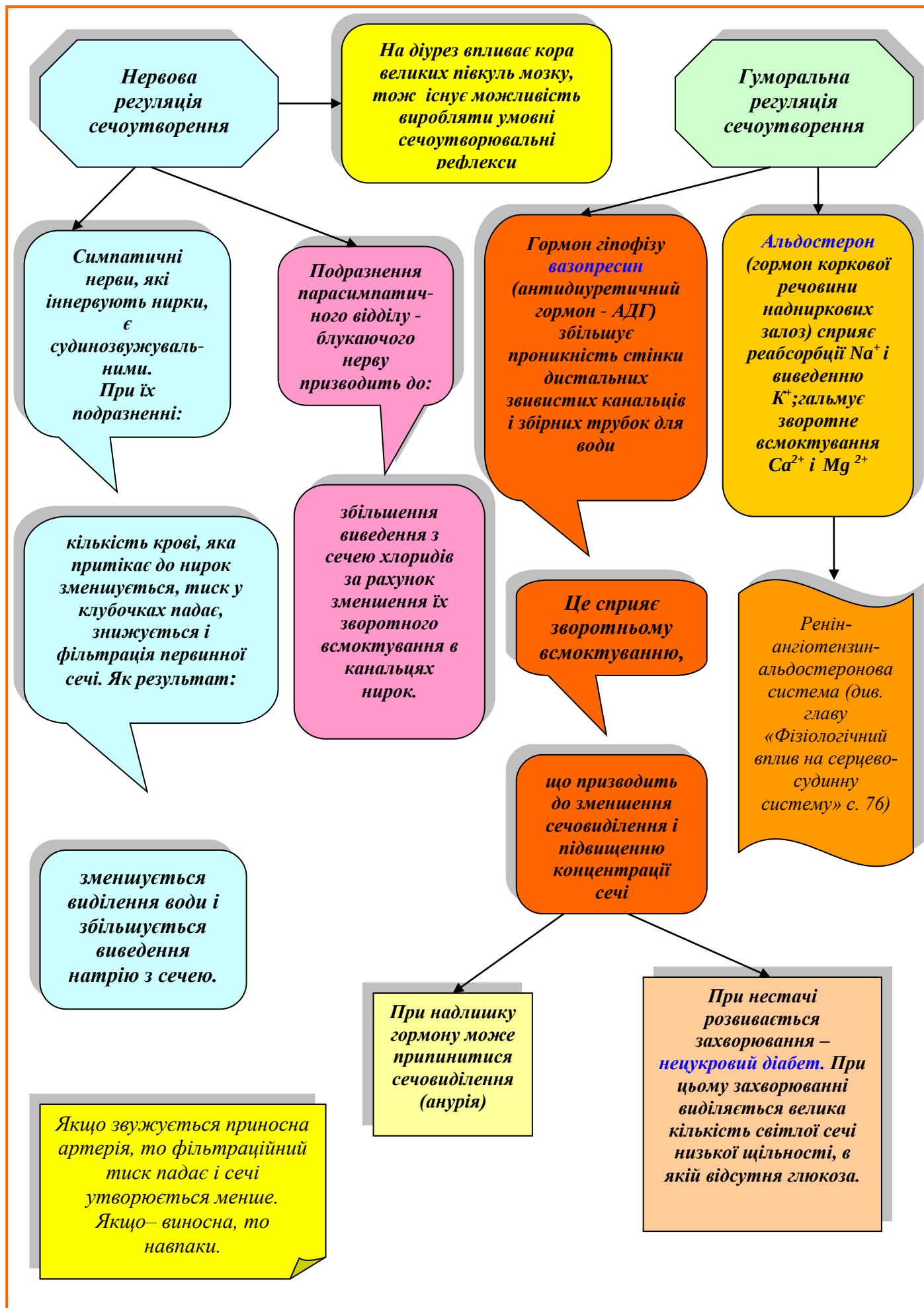
Секреція - це процес, спрямований на перехід речовин із крові або після утворення їх в клітинах канальців в сечу.

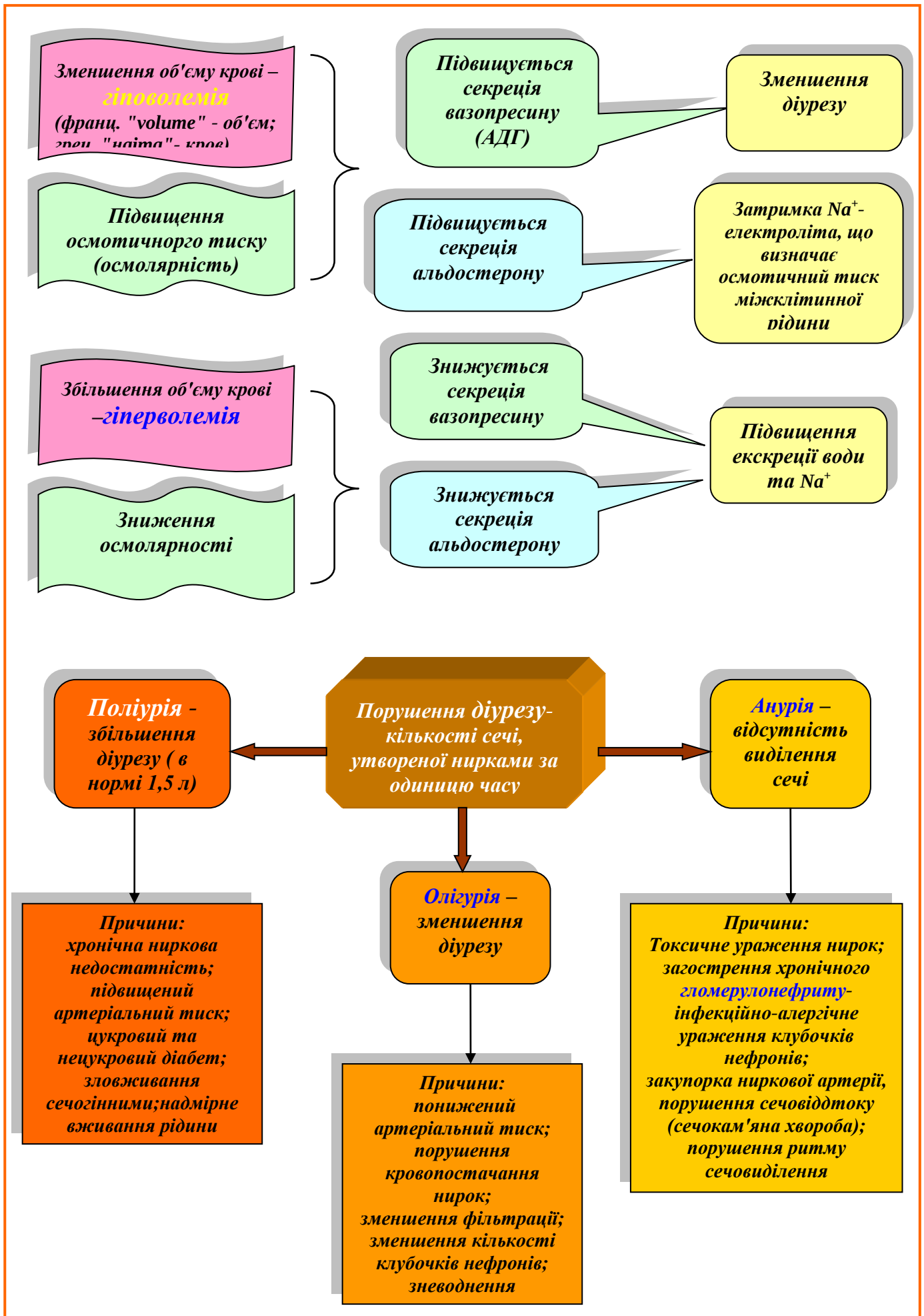
Шляхом активного транспорту (із втратою енергії АТФ) переходять органічні кислоти (параамінобензойна (ПАБК), сечова кислота, пеніцилін); гіпурова кислота (синтезується в нирках); основи (гуанідін, холін)

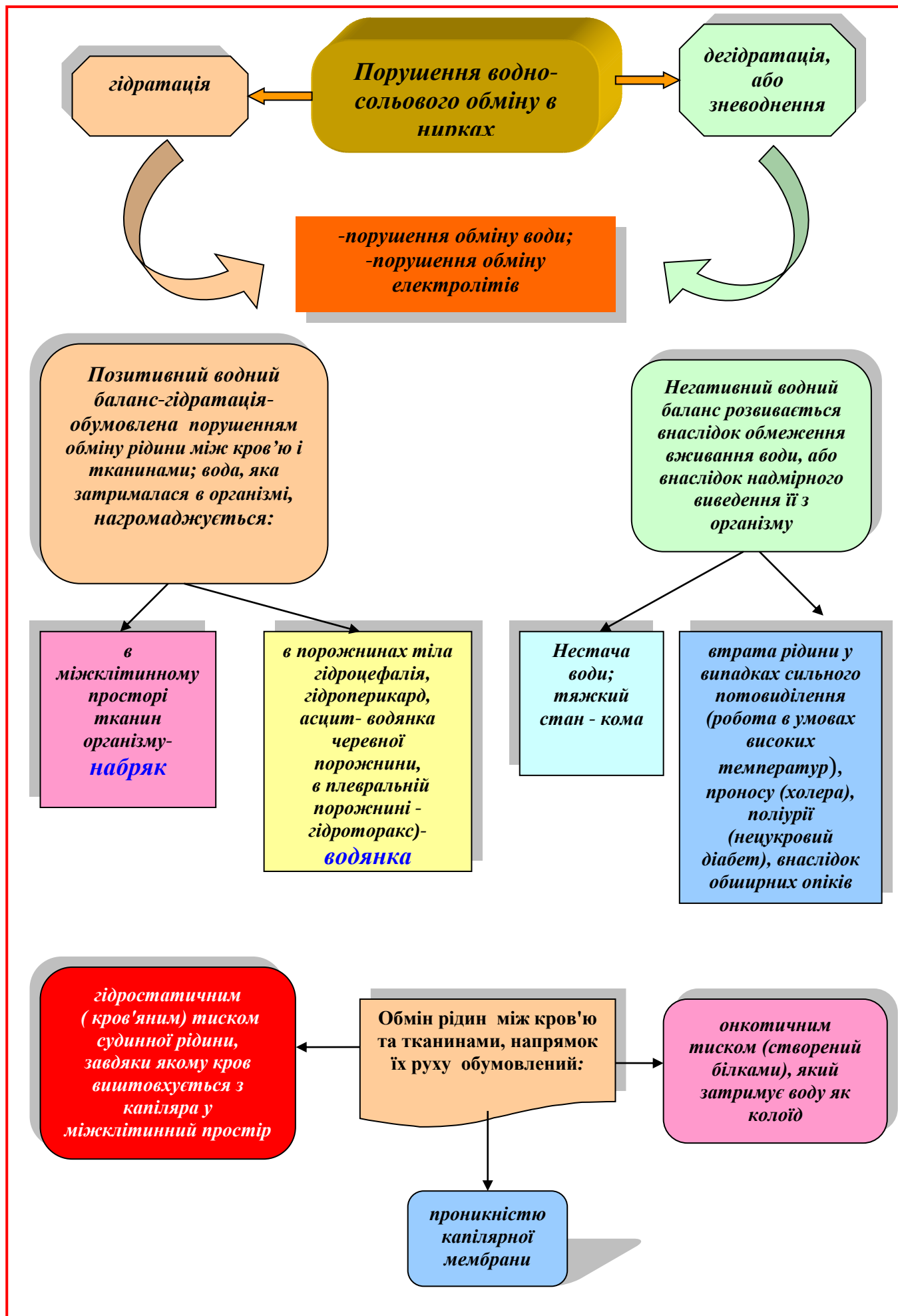
пасивним шляхом секретуються сечовина, аміак, сечова кислота, креатинін

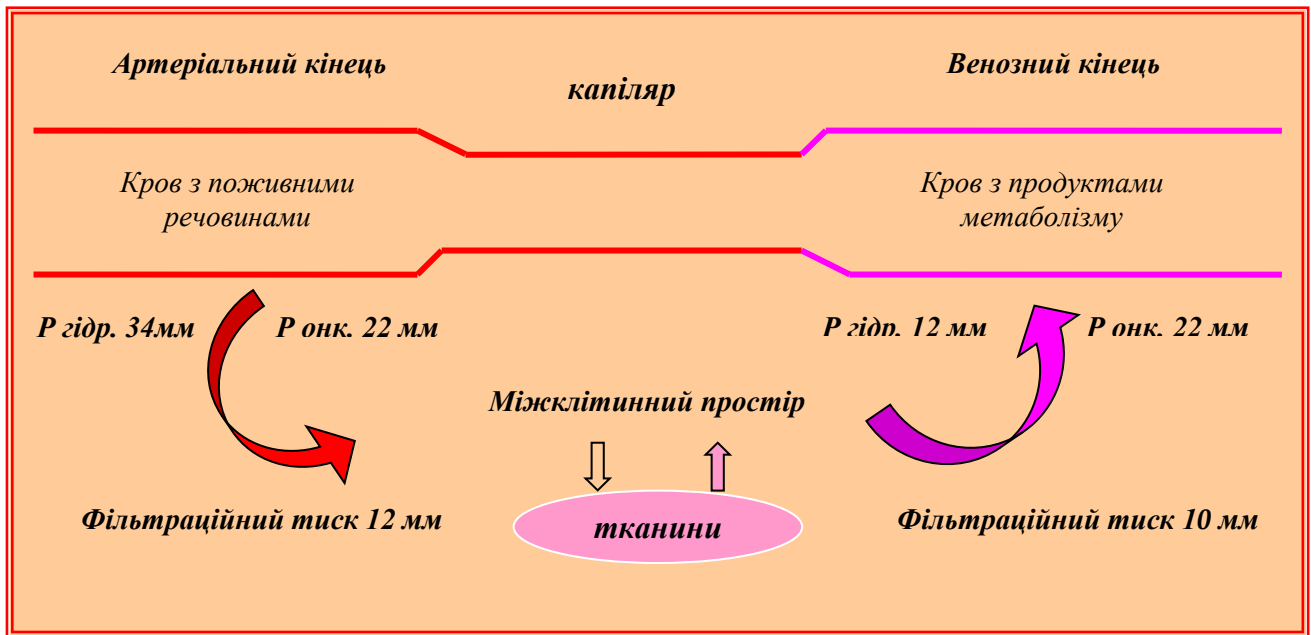
Таким чином, в результаті процесів фільтрації, реадсорбції, секреції утворюється остаточна, або **вторинна сеча**, яка складає 1% від первинної, 99% - реадсорбується.

Сечоутворення – складний процес, в якому поряд з явищами фільтрації і реабсорбції, велику роль відіграють процеси активної секреції та синтезу. Якщо процес фільтрації протікає за рахунок артеріального тиску, тобто за рахунок функціонування серцево-судинної системи, то процеси реабсорбції, секреції та синтезу є результатом активної діяльності клітин канальців і вимагають витрати енергії. З цим пов'язана велика потреба нирок у кисні. Вони використовують кисень в 6 – 7 разів більше, ніж м'язи (на одиницю маси).

В артеріальному кінці капіляра гідростичий ($P_{\text{гидр.}}$), або кров'яний тиск вищий за онкотичний ($P_{\text{онк.}}$)

В результаті кров проходить у міжклітинний простір

тканини

У венозному кінці капіляра кров'яний тиск знижується, а онкотичний залишається на тому ж рівні

співвідношення між цими протилежно діючими силами зсувається в бік збільшення онкотичного тиску

Міжклітинна рідина з продуктами метаболізму надходить

у венозний кінець капіляру

При порушеннях сечовидільної системи, пов'язаних з інфекційним ураженням (гломерулонефрит, пієлонефрит, цистит) тривале лікування тільки хіміопрепаратами може призвести до стійкості до них патогенної мікрофлори; ці препарати в певній мірі токсичні для нирок, тому підтримуюча фітотерапія важлива, особливо при хронічних формах

Антисептичні та діуретичні засоби рослинного походження

*Лікарський збір (чай):
листя берези повислої,
листя мучниці звичайної,
листя брусниці,
трава хвоща польового,
насіння льону звичайного,
плоди ялівця звичайного,
корінь кульбаби лікарської,
корінь солодки голої*

Антисептичні, протизапальні, заспокійливі та сечогінні засоби рослинного походження

*Лікарські збори (відвари):
листя мучниці звичайної, листя берези повислої,
кукурудзяні приймочки,
корінь солодки голої;
трава кропиви глухої, трава звіробою звичайного, трава фіалки трикольної,
трава хвоща польового*

Антисептичні, сечогінні та спазмолітичні засоби рослинного походження, які застосовуються при сечокам'яній хворобі, циститах (при відходженні піску)

*Лікарські збори (відвари):
трава хвоща польового, листя мучниці звичайної, квітки піжмо звичайного;

листя кропиви дводомної, кореневища айру тростинового, листя м'яти перцевої, трава хвоща польового, суцвіття липи серцевидної, квітки бузини чорної, плоди шипшини травневої, плоди ялівця звичайного;

плоди петрушки кучерявої, плоди анісу звичайного, плоди ялівця звичайного, трава грициків звичайних, корінь кульбаби лікарської, корінь вовчуга польового*

Лікарські рослини та їх застосування для покращення функціонування та лікування сечовидільної системи

Назва рослини 1	Родина 2	Лікарська форма 3	Діючі речовини 4	Фармакологічний ефект 5	Показання до застосування 6
Аммі зубна (<i>Ammi visnaga</i>)	Селерових (<i>Apiaceae</i>)	З плодів виготовля- ють препарати келін та авісан у таблетках	Вся рослина містить похід- ні фурано- хромону (основна діюча речовина келін), флавоноїди Крім цього, в плодах - понад 20 % жирної олії, є ефірна олія	Фармакологічна активність зумовлена сумою біологічно активних спазмолітичних речовин: знижує тонус судинних стінок сечового міхура та сечовивідних шляхів	Ефективний засіб при лікуванні нирковокам'я- ної хвороби (келін протиопока- зан при вираженій недостат- ності коровообігу)
Аніс звичайний (<i>Pimpinella anisum</i>)	Селерових (<i>Apiaceae</i>)	Настій, настойка плодів	Жирна олія, білки, складна ефірна олія, кумарини	Спазмолітичні, сечогінні, бактерицидні, протизапальні властивості	Сечокам'яна хвороба, запальні процеси в органах сечовидільної системи
Барбарис звичайний (<i>Berberis vulgaris</i>)	Барбари- сових (<i>Berberida- ceae</i>)	Настойка листіків, відвар кори	Дубильні речовини, ефірна олія, алкалоїди (берберин — головний алкалоїд), орг. кислоти, пектин, віт. С (20—55 мг%)	Протизапальна і сечогінна дія	Настойка листіків -при запальних процесах у сечових органах; відвар кори- при нирковокам'я- ній хворобі, набряках
Береза повисла (<i>Betula pendula</i>)	Березових (<i>Betulaceae</i>)	Настій, відвар, настойка бруньок; настій листіків; активоване вугілля	Ефірна олія (входить алкалоїд бетулен), сапоніни, дубильні речовини, смо- ли, віт. С, РР, флавоноїди, каротин	Спазмолітичні, протизапальні, антивірусні, ан- тифунгальні, загальнозміцню- ючі властивості	Галенові препарати бруньок та листя -при хронічних хворобах нирок і запаленнях сечового міхура, нирково- кам'яній хворобі; березовий сік- сечогінне

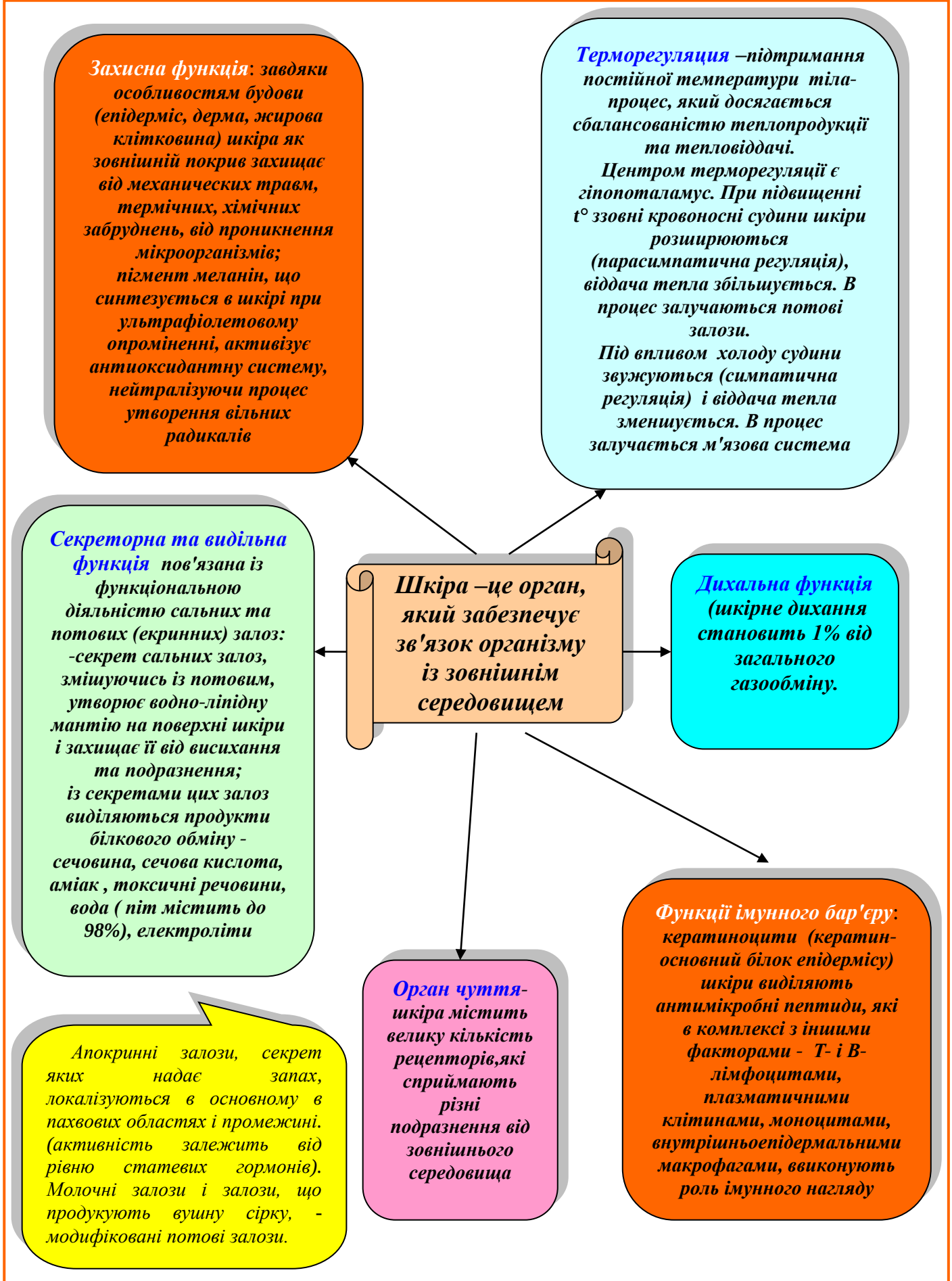
1	2	3	4	5	6
Брусниця (<i>Vaccinium vitis-idaea</i>)	Брусничних (<i>Vacciniaceae</i>)	Відвар листіків	Фенольні глікозиди: (арбутину до 9 %), дубильні речовини (до10%), орг. кислоти	Легка сечогінна дія, препарати здатні підвищувати діурез	При пієлонефриті, циститі, нирковокам'я- ній хворобі, гострих та хронічних запальних процесах у сечовивідній системі, нічному нетриманні сечі
Буквиця лікарська (<i>Betonica officinalis</i>)	Губоцвітих (<i>Lamiaceae</i>)	Настій тави	Дубильні речовини холін, сапоніни, смоли, органічні кислоти, каротиноїди	Виявляє протизапальну, сечогінну, знеболюючу дію	При хронічному гломеру- лонефриті і пієлонефриті
Верес звичайний (<i>Calluna vulgaris</i>)	Вересових (<i>Ericaceae</i>)	Відвар трави	Дубильні речовини (7%), глікозиди, флавоноїди, сапоніни, камеді	Сечогінні, протизапальні та бактерицидні властивості	Сечо-кам'яна хвороба, гострий та хронічний пієлонефрит, цистит, простатит
Вовчуг колючий (<i>Ononis spinosa</i>)	Бобових (<i>Fabaceae</i>)	Чай або відвар з листя та квіток	Дубильні речовини, глікозиди, органічні кислоти жирн та ефірна олії, фітостерин, слиз, смоли, цукор, крохмаль	Сечогінні, потогі- нні, літолітичні, дезинфікуючі властивості; регулює обмін речовин	При запальних процесах у нирках і сечовому міхурі, при порушеннях обміну сечової кис- лоти, для розчинення каменів і піску
Волошка синя (<i>Centaurea cyanus</i>)	Айстрових (<i>Asteraceae</i>)		Глікозиди, флавоноїди, рутин, сапон- іни, смоли, пектини, алкалоїди, віт.С, каротин,	Сечогінні, протизапальні, бактерицидні властивості	Нирково- кам'яна хвороба, пієліт, уретрит, цистит, нефроз

1	2	3	4	5	6
Гірчак земноводний (<i>Polygonum amphibium</i>)	Гречкових (<i>Poligona- ceae</i>)	Відвар кореневищ; настої і відвари трави	Дубильні речовини (~20 %); орг.кислоти, пектини,слиз в траві- ~31 мг% віт.С, флавоноїди, каротин	Сечогінні властивості	При нир- ковокам'яній хворобі
Дуднік лісовий (<i>Angelica sylvestris</i>)	Селерових (<i>Apiaceae</i>)	Настій, настойка кореневищ	Білок (понад 11,5 %), клітковина (~15%), віт. С (до 1150 мг%), жирна та ефірна олії	Сечогінні властивості	При млявому сечовипус- канні
Журавлина чотирипелюст- кова (<i>Oxycoccus palustris</i>)	Вересових (<i>Ericaceae</i>)	Свіжі плоди, морси, киселі	Дубильні речовини, флавоноїди, глікозиди пектини, орг. кислоти, 10— 22 мг% віт. С, мін. сполуки J, Fe, Cu, Mn, Mo	Засіб з сечогінними і анти мікробними властивостями (протипоказана людям із виразкою шлунку та гострими запальними процесами ШКТ)	Для про- філактики та лікування захворювань нирок, сечовивідних шляхів і сечового міхура
Зеленчук жовтий (<i>Galeobdolon luteum</i>)	Губоцвітих (<i>Lamiaceae</i>)	Настій трави	Відомо про водорозчинні сполуки кремнію; вивчено слабо	Має сечогінні та протизапальні властивості	При гострих і хронічних циститах, гломеруло- нефритах і уретритах, при піело- нефриті, аденомі передміху- рової залози; при нетриманні сечі у людей похилого віку
Золотушник звичайний (<i>Solidago virgaurea</i>)	Айстрових (<i>Asteraceae</i>)	Настій трави	Сапоніни, флавоноїди (астрагалін, кверцитрин, рутин), слизові, гіркі і дубильні речовини, смоли, орг. кислоти, ефірна олія, каротин, віт. С, РР	Сечогінні, антибактеріальні та протизапальні властивості (протипоказано при вагітності й гострому гломерулонефриті Рослина отруйна!)	При пієліті, ниркових каменях і піску, пієлонефриті; при розладах сечовиділен- ня; хронічних запаленнях нирок, сечо- вого міхура, набряках

1	2	3	4	5	6
Любисток лікарський (<i>Levisticum officinale</i>)	Селерових (<i>Apiaceae</i>)	Настій коренів, листків	Складна ефірна олія, фурокумарины, смоли, камедь, крохмаль, дубильні речовини мін.сполуки. У листі – віт. С (до 118 мг%)	Сечогінна дія	Набряки, водянка, хронічні запальні процеси у нирках. Діатези, викликані порушенням сольового обміну
Марена красильна (<i>Rubia tinctorum</i>)	Маренових (<i>Rubiaceae</i>)	Відвар кореневищ; галенові препарати	До 6% антраглікозидів, орг. кислоти, пектини, цукри, сполуки К, Са	Здатні розчиняти і сприяють швидкому виведенню з організму фосфатів, оксалатів і уратів. Мають сечогінні і спазмолітичні властивості	Нирково-кам'яна хвороба, пієліт, нічне нетримання сечі
Морква посівна (<i>Daucus sativus</i>)	Селерових (<i>Apiaceae</i>)	Настій насіння моркви Сирі коренеплоди моркви або свіжий морквяний сік	β-каротин (до 24 мг%), віт. РР, В ₁ , В ₂ , В ₃ , В ₆ , Е В ₆ , С, флавоноїди фосфоліпіди, лецитин, інозит, цукри пектини, клітковина сполуки К, Mg, Р, J, Со, Mn, Zn. У жирна, ефірна олії	Насіння моркви використовують як м'який сечогінний засіб; має солерозчинні властивості	Сечокам'яна хвороба; захворювання нирок
Мучниця звичайна (<i>Arctoslaphylos uva-ursi</i>)	Вересових (<i>Ericaceae</i>)	Настій, відвар листків; входить до складу сечогінних чаїв і зборів	Глікозиди (арбутину-8-16%), дубильні речовини, флавоноїди (розчеплення глікозидів відбувається тільки у лужній сечі; при кислій реакції сечі гідроліз не відбувається)	Глікозиди розщеплюються до гідрохінону, який має подразливі, антибактеріальні властивості, внаслідок чого підвищується діурез, а сечовивідні шляхи очищуються від бактеріальної флори	Інфекційні захворювання сечовивідних шляхів

1	2	3	4	5	6
Остудник голий (<i>Herniaria glabra</i>)	Гвоздикових (<i>Caryophyllaceae</i>)	Настій трави	Кумарини, флавоноїди, дубильні речовини, сапоніни, орг. кислоти ефірна олія, вітамін С, каротин і вуглеводи	Сечогінні, спазмолітичні, антибактеріальні властивості, нормалізує порушений мінеральний обмін в організмі	При гострому і хронічному катарі сечового міхура, пієліті, мимовільному сечовипусканні, нирковокам'яній хворобі, пієлонефриті, стійкій альбумінурії
Петрушка кучерява (<i>Petroselinum crispum</i>)	Селерових (<i>Apiaceae</i>)	Настій листіків, коренеплодів	Ефірна олія, флавоноїди. До того, у листі- віт. С (58-290 мг%), Е, бета-глюкоза і фруктоза; у коренеплодах віт. С, РР В ₁ білки і цукри (переважно сахароза)	Галенові препарати посилують діурез, підвищують тонус гладенької мускулатури матки, кишечника і сечового міхура, розчиняють кам'яні і пісок у сечовивідних шляхах	При набряках серцевого походження, водянці, нирковокам'яній хворобі, запальних процесах у сечовому міхурі. (Протипоказано при нефриті, гострому циститі і подагрі)
Підмаренник чіпкий (<i>Galium aparine</i>)	Маренових (<i>Rubiaceae</i>)	Настій трави	Глікозид асперулозид, дубильні речовини, сапоніни, орг. кислоти віт. С (128 мг%).	Діуретичні, знеболювальні, бактерицидні властивості	При нирковокам'яній хворобі, циститі, водянці
Сокирки польові (<i>Consolidia iegalіs</i>)	Жовтецевих (<i>Ranunculaceae</i>)	Настій трави; входить до складу сечогінного збору Hermes № 7 (ФРН)	Алкалоїди, флавоноїди, глікозид дельфінін, аконітову кислоту, спирт маніт, пігменти (наявність алкалоїдів-кураринів робить всі частини рослини отруйними)	Виявляє сечогінну, протизапальну дію	Запальні процеси сечовивідних шляхів; цистит

1	2	3	4	5	6
Спориш звичайний (<i>Poligonum aviculare</i>)	Гречкових (<i>Poligona-ceae</i>)	Настій трави	Дубильні речовини, флавоноїди, кумарини сапоніни, алкалоїд, вітамін С (57-450 мг%), каротин, пектин, полісахаридний комплекс, кремнієві сполуки	Запобігають утворенню сечових каменів, підвищують діурез, виводять з сечею надлишок іонів натрію і хлору, збільшуючи фільтрацію в ниркових клубочках і зменшуючи зворотну реабсорпцію в ниркових каналцях	Для лікування хронічних захворювань сечовивідних шляхів
Тополя чорна (<i>Populus nigra</i>)	Вербових (<i>Salicaceae</i>)	Настій листкових бруньок	Фенол-глюкозиди саліцин і популін; флавоноїди, органічні кислоти, до 0,7 % ефірної олії, віт. С	Діуретичні, антисептичні і потогінні властивості	При захворюваннях нирок, циститах, нетриманні сечі, болісному сечовипусканні
Хвощ польовий (<i>Equisetum arvense</i>)	Хвоцевих (<i>Equiseta-ceae</i>)	Відвар, настій трави; входить до складу сечогінних чаїв	Кремнієва кислота (до 25%), флавоноїди, дубильні речовини, смоли, орг. кислоти, віт. С (до 190 мг%), каротин	Сечогінний, протизапальний засіб. Перешкоджають утворенню сечових каменів (дія розчинних сполук кремнієвої кислоти- утримує в сечі рівновагу між колоїдами та кристалоїдами), поліпшує водно-сольовий обмін	при застійних явищах серцевого походження: пороки серця, серцева недостатність; пієліти, цистити, уретрити
Яглиця звичайна (<i>Aegopodium podagria</i>)	Селерових (<i>Ariaceae</i>)		Віт. С (65-100 мг%), сполуки Fe (16,6 мг%), Cu (1,9мг%), Mn (2,1мг%), В (3,9 мг%).	Сечогінне, збільшує діурез	При захворюваннях нирок і сечового міхура
Ялівець звичайний (<i>Juniperus communis</i>)	Кипарисових (<i>Cupressa-ceae</i>)	Настій, настойка плодів; входять до складу сечогінних чаїв	Ефірна олія, флавоноїди, смоли, орг. кислоти, дубильні речовини, пектини калію	Підвищують діурез і дезинфікують сечовивідні шляхи	При наřаках, пов'язаних з нирковою недостатністю і порушенням кровообігу, при хронічних пієлітах

Окремі різновиди уражень шкіри, при лікуванні яких використовуються фітотерапевти

Піодермія (pyoderμία; від грец. πυον - гній і derma - шкіра) - група запальних уражень шкіри, викликаних гноєтворними бактеріями - стафілококами і стрептококами (рідше кишковою та синьонозною паличками). Зокрема, стафілококовою піодермією є фурункул (утворення поодинокі виразки), фурункульоз (множинне та рецидивуюче утворення фурункулів)

Фактори виникнення:

- надмірне забруднення шкіри, зокрема професійне забруднення - мастилами, бензином, гасом, вугіллям, цементом та ін;
- мікротравми (порізи, укуси, опіки, укуси комах);
- переохолодження і перегрівання шкіри;
- знижене харчування і брак вітамінів (А, С та ін);
- виснажливі гострі та хронічні захворювання, кишкові інтоксикації, порушення обміну речовин (особливо вуглеводного - діабет);
- тривале фізичне і нервово перенапруження.

Екзема - неінфекційне запальне ураження шкіри у вигляді бульбашок, схожих на бульбашки киплячої води ("eczema", грец. - "скипати"), проявляється у вигляді різноманітних висипань на шкірі, іноді з печінням, свербінням і схильністю до рецидивів

Ключовий екзогенний фактор - алергічна природа;
ендогенні фактори:

- інфекції в мигдаликах при ангіні, в каріозних зубах, в ранах, що загоюються.
- глистна інвазія;
- порушення в роботі ендокринної системи - цукровий діабет, тиреотоксикоз;
- порушення синтезу гормонів надниркових залоз.

Трофічні виразки - відкриті рани (в основному на нижніх кінцівках), що не заживають тривалий час. Основна причина - порушення кровообігу. 75% складають варикозні виразки, рідше - артеріальні, змішані і посттромбофлебітичні виразки.

Себорея - (від лат. Sebum - сало і грец. ρεω - (тексти) - хворобливий стан шкіри через підсилене утворення шкірного сала внаслідок порушення нервової та нейроендокринної регуляції

Лікарські засоби рослинного походження, які застовуються при піодерміях

Бактерицидні засоби: корінь солодки голої, лопуха великого, кульбаби лікарської; трава фіалки триколірної, череди трироздільної; кора крушини ламкої, плоди фенхеля звичайного; проти запальні та бактерицидні: галенові препарати берези повислої, череди трироздільної, ромашки лікарської, календули лікарської, шавлії лікарської. Для зовнішнього застосування: Настойка софори японської, арніки гірської. Сік каланхоє перистого; олія з листя евкаліпту кулястого; олія із звіробою звичайного; олія з плодів коріандру посівного. Для підсилення імунітету: Сік алое деревовидного, подорожника великого, олія обліпихи, екстракти елеутерокока, настойка женьшеню

Лікарські засоби рослинного походження, які застовуються при трофічних язвах

Для нормалізації процесу згортання крові (протромбінового індексу та ін. факторів фібрinolізу): препарат ескузан-сухий екстракт з насіння каштану кінського, настойка вовчуга польового.

Для зменшення проникності судин: примочки з трави хвоща польового, деревію звичайного, фіалки триколірної, звіробою звичайного, буркуна лікарського; квіток ромашки лікарської, календули звичайної; кори дуба звичайного

Лікарські засоби рослинного походження, які застовуються при екземі

Враховуючи зв'язок екземи з функціональними порушеннями травного тракту: настої та відвари з листя шавлії лікарської, подорожника великого, полину гіркого, звіробою звичайного, деревію звичайного, золототисячника малого; Трави кропиви дводомної, хвоща польового; кореня солодки голої, плодів ялівця звичайного

Для усунення сверблячки і як заспокійливі засоби: настої та відвари з листя берези повислої; трави череди трироздільної, кропиви дводомної, хвоща польового; настойки кореня та кореневища валеріани лікарської

Лікарські рослини та їх застосування для покращення функціонування та лікування шкіри

Назва рослини 1	Родина 2	Лікарська форма 3	Діючі речовини 4	Фармакологічний ефект 5	Показання до застосування 6
Арніка гірська (<i>Arnica Montana</i>)	Айстрових (<i>Asteraceae</i>)	Настій, настоянка квіток у вигляді компресів, примочок тощо	Ефірна олія, дубильні речовини, алканойди, цукри, віт. С, холін, пігменти фарадіол, арніцин	Кровоспинні, подразнювальні та бактеріостатичні властивості	Для лікування забитих місць, гематом, гноячкових захворювань шкіри, трофічних виразок, опіків і відморожень
Бавовник шорсткий (<i>Gossypium hirsutum</i>)	Мальвових (<i>Malvaceae</i>)	Кора коріння; з коріння одержують препарат госипол	Госипол, дубильні речовини, віт. С, К, ефірна олія	Володіє активністю по відношенню різних штамів та вірусів, в тому числі до дерматотропних штамів вірусу герпеса має слабку протимікробну дію	при герпетичному кератиті, псоріазі, звичайному, пухирчастому та оперізуючому лишаях
Буркун лікарський (<i>Mellilotus officinalis</i>)	Бобових (<i>Fabaceae</i>)	Припарки або компреси; настій квіток на олії; використовують для виготовлення зеленого витяжного пластиру	Кумарин (0,4-0,9 %), кумарову і меліотову кислоти, глікозид мелілотозид, білок (17,6 %), ефірна олія	знеболювальні, антикоагулюючі властивості; посилює кровообіг, сприяють зменшенню набряків і усуненню запальних процесів, для виготовлення зеленого витяжного пластиру	Для розм'якшення та розсмоктування затверділостей, абсцесів, незрілих фурункулів, набряків, при герпесі
Вербена лікарська (<i>Verbena officinalis</i>)	Вербенових (<i>Verbenaceae</i>)	Настій трави	Глікозиди вербеналін, вербенін, алкалоїди, слиз, гіркота, таніни, ефірна олія, саліцилова кислота	Протиалергічна, бактерицидна, кровоочисна дія	Фурункульоз, висипи на тілі в тому числі алергічної природи, різних виразках

Назва рослини 1	Родина 2	Лікарська форма 3	Діючі речовини 4	Фармако-логічний ефект 5	Показання до застосування 6
Волошка синя (<i>Centurea cyanis</i>)	Айстрових (<i>Asteraceae</i>)	Примочки з відвару суцвіть	Глікозиди, антоціани, флавоноїди, рутин, сапоніни, смолисті й пектинові речовини, алкалоїди, віт. С, каротин	Протизапальні, дезинфікуючі властивості	Фурункульоз, трофічні виразки, гніздове облісіння
Гадючник в'язолистий (<i>Filipendula ulmania</i>)	Розових (<i>Rosaceae</i>)	Настій з коренів	Дубильні речовини, саліцилова кислота, віт. С, глікозиди гаультерин і спіреїн У всіх частинах рослини є метилово-саліцилова ефірна олія	Протизапальні, анальгетичні властивості	Вживання препаратів внутрішньо-при лікуванні захворювань шкіри. Зовнішньо- сік, відвари, мазі - при лікуванні ран, виразок і фурункулів, укусах змій або скажених тварин
Гірчак зміїний (<i>Poligonum bistorta</i>)	Гречкових (<i>Poligonaceae</i>)	Настій, відвар трави (компреси, примочки)	Дубильні речовини (25%), орг. кислоти, крохмаль, флавоноїди	Протизапальні, бактерицидні, кровоспинні властивості	Екземи різного походження, застарілі рани, фурункульоз
Деревій звичайний (<i>Achillea millefolium</i>)	Айстрові (<i>Asteraceae</i>)	Настій, настойка трави	Алкалоїд ахіллеїн, ефірна олія (входить хамазулен), дубильні речовини, гіркоти, віт. С, К	Спазмолітична, знеболювальна, кровоспинна, ранозагоювальна, дерматонічна дія	При гніздовому облісінні, надмірній жирності шкіри, вуграх, геморої й герпесі, сприяють загоюванню свіжих і інфікованих ран, виразок, фурункулів і лускатого лишая стимулюють ріст волосся

Назва рослини 1	Родина 2	Лікарська форма 3	Діючі речовини 4	Фармако-логічний ефект 5	Показання до застосування 6
Ехінацея пурпурова (<i>Echinacea purpurea</i>)	Айстрових (<i>Asteraceae</i>)	Настойка коренів	Глікозиди, фітостерини, смоли, (до складу яких входять пальмітинова, лінолева та ін. кислоти). Вся рослина містить ефірну олію, сполуки К, Mg, Fe, Al	Бактерицидна, ранозагоювальна дія	Очищення гнійних ран, опіків
Живокіст лікарський (<i>Symphytum officinale</i>)	Шорстколистих (<i>Scrophulariaceae</i>)	Відвар та настій кореня	Дубильні, слизисті речовини, алаттоїн-основні діючі; аспарагін холін, вуглеводи, ефірна олія, 0,2- 0,8 % алкалоїдів,	Протизапальний, обволікуючий і такий, що стимулює проліферацію клітин (сприяє швидкому загоєнню)	Внутрішньо-при фурункулах, виразках і абсцесах. Зовнішньо – при гнійничкових висипах, тріщинах шкіри, трофічних виразках
Каланхое перисте (<i>Kalanchoe pinnata</i>)	Товстолистих (<i>Crassulaceae</i>)	Сік з трави; мазь	Полісахариди, флавоноїди, катехіни, дубильні речовини, орг. кислоти, сполуки Al, Mg, Ca, Mn, Fe, Si	Антисептичні, протизапальні властивості, сприяє швидкому очищенню ран і виразок від некротичних тканин, прискорює їхню епітелізацію	Для лікування довгонебезагоєваних ран, трофічних виразок гомілки, при пролежнях, гнійних процесах, що супроводжують ся відмиранням тканин
Калина звичайна (<i>Viburnum opulus</i>)	Жимолостевих (<i>Caprifoliaceae</i>)	Настій плодів	Суміш флавоноїдів-вібурнін, органічні кислоти, дубильні та пектинові речовини, ефірна олія, віт. С	вмісту вітамінів має ранозагоювальну дію; вітамінний, загальнозміцнюючий засоби.	Фурункульоз, карбункульоз, екземи, різних висипів на тілі

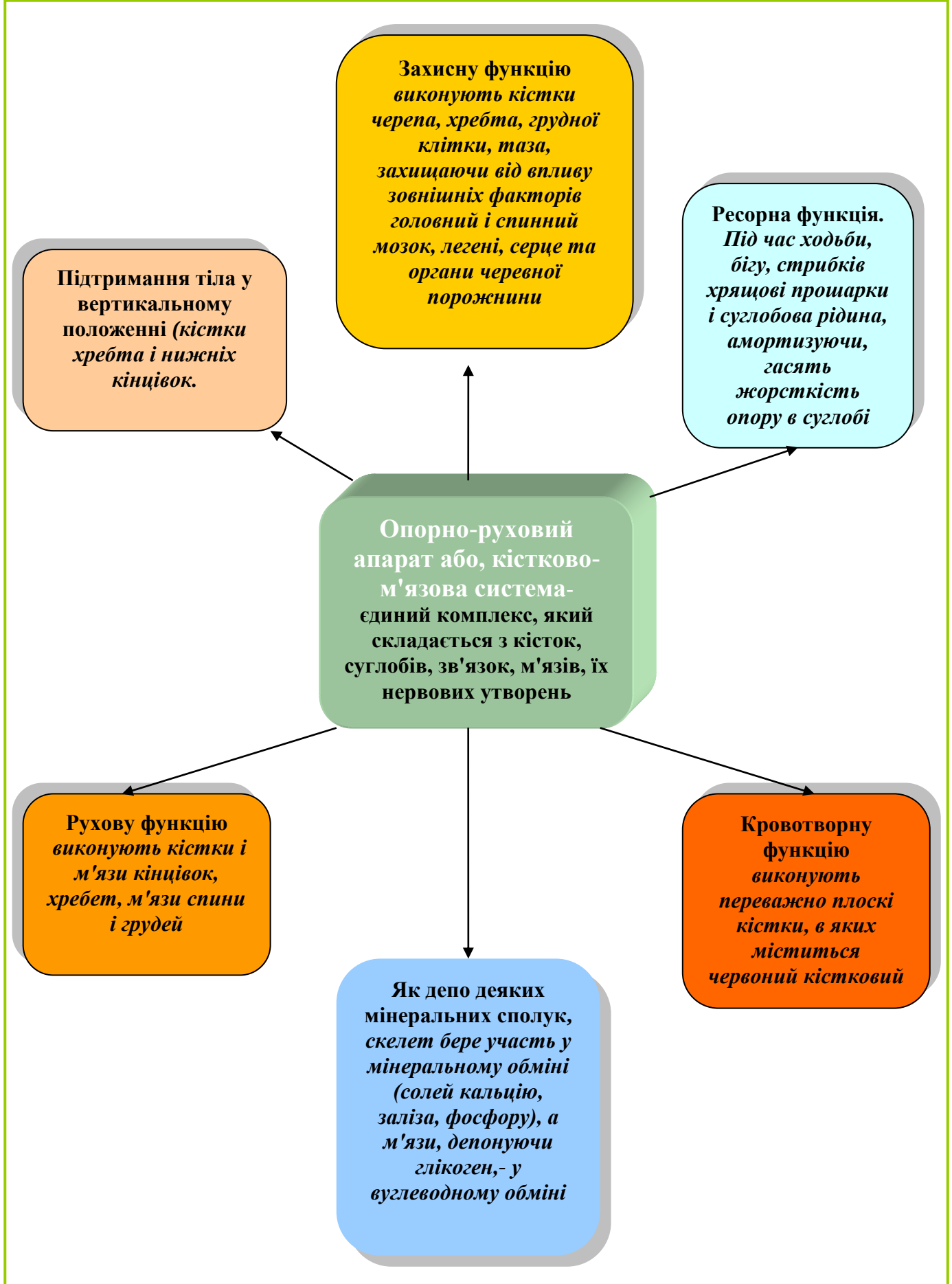
Назва рослини 1	Родина 2	Лікарська форма 3	Діючі речовини 4	Фармакологічний ефект 5	Показання до застосування 6
Ломиніс лозяний (<i>Clematis vitalba</i>)	Жовтецевих (<i>Ranunculaceae</i>)	Настій трави	Алкалоїд клематин, дубильні речовини, сапоніни, фенолкарбон ові кислоти (кавова, хлорогенова, дигідроксикорична), віт. Е, каротин ефірна олія (в квітках)	Бактерицидні, фунгіцидні властивості листя і квіток ломиноса лозяного.	Для лікування корости і захворювань шкіри інфекційного характеру, таких, як піодермії, мікози, інфекційні грибкові тріщини куточків рота, фурункули, інфіковані рани
Лопух справжній (<i>Arctium lappa</i>)	Айстрових (<i>Asteraceae</i>)	Водний настій коренів; настій коренів в олій-реп'яхова олія	Дубильні, гіркі речовини, слиз, флавоноїди, ефірна (до 0,17%) і жирна олії, інулін (до 45%), орг. кислоти глікозид арктиїн, віт. С (до 350 мг%)	Дезинфікуюча дія; покращують обмін речовин в організмі	При захворюваннях шкіри (нагноєння, шкірні висипи на ґрунті скрофульозу, фурункули, сверблячка, вугри); настій на олій- при вогнищевому ооблісінні, себореї
Льонок звичайний (<i>Linaria vulgaris</i>)	Ранникових (<i>Scorophulariaceae</i>)	Настій трави	Алкалоїд D. L-пеганін, флавоноїдні глікозиди, , пектинові і смолисті речовини, слиз, каротин, віт. С (у свіжому листі до 170 мг%), В _с ,.	Підвищує тонус і збільшує амплітуду скорочень гладеньких м'язів кишечника і матки та виявляє жовчогінну, послаблюючу дію	При фурункульозі, виразках, вуграх, гноячках і висипах; мазь - для лікування екземи та лишаїв
Маклея дрібноплісна (<i>Macleaya microcarpa</i>)	Макових (<i>Papaveraceae</i>)	Настій трави; лікарський препарат сангвіритрин .	0,78—1,28 % суми алкалоїдів (бісульфати сангвінарин, хелеритрину лік. препарат)	Має антимікробну активність по відношенню до грампозитивних і грамнегативних бактерій та до патогенних грибів	При ураженнях шкіри, спричинених дріжджами; лікування важкозагоєваних, інфікованих ран і виразок

Назва рослини 1	Родина 2	Лікарська форма 3	Діючі речовини 4	Фармакологічний ефект 5	Показання до застосування 6
Нагідки лікарські (<i>Calendula officinalis</i>)	Айстрові (<i>Asteraceae</i>)	Настій, спиртова настойка суцвіть; 10-% настойка квітів в олії	3 % каротиноїдів серед яких є каротин, лікопін; флавоноїди, ефірні олії, сапоніни, гірка речовина календен, смолисті (до 3,44 %) і дубильні речовини, слиз, інулін, орг. кислоти, вітамін С, алкалоїди	Протизапальні, бактерицидні, спазмолітичні, властивості	Спиротовою настойкою лікують жир-ну себорею, екземи, гнійничкові шкірні хвороби, обмороження; тріщини шкіри, герпес-олійною настойкою
Настурція лікарська (<i>Nasturtium officinale</i>)	Хрестоцвітих (<i>Crucifera-ceae</i>)	Трава у свіжому вигляді; мазь на основі трави	Ефірна (близька до гірчичної) олія, дубильні речовини, віт. С, В ₁ , В ₂ , Е, каротин, сполуки J (5мг%) К, Fe, As	Протизапальні, протиалергічні властивості.	При шкірних захворюван-нях (хронічні висипи, сверблячі екземи тощо)
Нетреба звичайна (<i>Xanthium strumarium</i>)	Айстрових (<i>Asteraceae</i>)		Значна кількість йоду, алкалоїди, глікозид ксантострума - рин, віт. С	Протизапальні, бактерицидні властивості	Екзема, лишаї, скрофульозні струпи, рак шкіри, вугри, висипи, грибкові ураження
Оман високий, дивосил Олени (<i>Inula helenium</i>)	Айстрові (<i>Asteaceae</i>)	Мазі або настій на олії	Полісахарид інулін, смоли, камедь, сліди алкалоїдів, сапоніни, органічні кислоти й ефірна олія	Протизапальні, бактерицидні, обволікаючі властивості	Короста, екзема, нейродерміти

Назва рослини 1	Родина 2	Лікарська форма 3	Діючі речовини 4	Фармакологічний ефект 5	Показання до застосування 6
Паслін солодко-гіркий (<i>Solanum dulcamara</i>)	Пасльонових (<i>Solanaceae</i>)	Порошок трави	Алкалоїди, дубильні речовини, сапонінові кислоти і гіркий глікозид	Протизапальна, знеболююча дія	Сверблячка, дерматити, кропив'янка, хронічні екземи, лишай, псоріаз, ексудативний діатез, запальні процеси і різні висипи на шкірі
Розхідник звичайний (<i>Glechoma hederacea</i>)	Губоцвіті (<i>Lamiaceae</i>)	Примочки, компреси з настоєм трави; ванни з відвару трави; настій трави на оцті- для лікування корости	Ефірна олія, сапоніни, дубильні та гіркі речовини, органічні кислоти, смоли, віт. С, каротин	Протизапальний, знеболювальний засоби	Гнійні набряки, фурункульоз; (водний настій підвищеної концентрації – для ван) – гнійні рани, виразки, висипи
Підмаренник справжній (<i>Galium verum</i>)	Маренових (<i>Rubiaceae</i>)	Свіжий сік, настій трави; порошок з трави	Глікозиди, дубильні речовини, лимонна кислота, флавоноїди, кумарини	Протизапальні, антисептичні, знеболюючі властивості	При болісних висипах, дерматозах з больовим синдромом, екземах – внутрішньо; порошком із трави присипають рани, нарізи та опіки і виразки, це прискорює їхнє загоєння
Плаун булавовидний (<i>Lycopodium clavatum</i>)	Плаунових (<i>Lycopodiaceae</i>)	Порошок зі спор; відвар зі спор для примочок	до 50% жирної олії (в складі- гліцериди вищих жирних жирних кислот терпени гліцерин, клітковина,	Протизапальні, антисептичні, знеболюючі властивості	Для присипання запрілих місць, гострих мокнучих екзем, пролежнів, ран, опіків, відморожень; примочки при корості, псоріазі, сверблячих висипів, гнояків, фурункулів

Назва рослини 1	Родина 2	Лікарська форма 3	Діючі речовини 4	Фармакологічний ефект 5	Показання до застосування 6
Свербіжниця польова (<i>Scabiosa arvensis</i>)	Черсакових (<i>Dipsacaceae</i>)	Настій трави; міцний настій трави для зовнішнього застосування	Сапоніни, дубильні й гіркі речовини, каротин, цукри.	Антисептична, протизапальна, дермотонічна дія; засіб, що усуває сверблячку	Внутрішньо- у випадку хронічних, затяжних алергічних дерматитів, сверблячці. Зовнішньо- при різних шкірних захворюваннях, зокрема при корості
Татарник звичайний (<i>Onopordum acanthium</i>)	Айстрових (<i>Asteraceae</i>)	Свіжий сік у вигляді приморчок і компресів- для зовнішнього; настій трави- для внутрішнього застосувань	Алкалоїди, сапоніни, віт.С (47,4-93,2 мг%), К, цукри, смоли, дубильні речовини.	Мають дермотонічну, кровоспинну, бактерицидну дію	Зовнішньо-рак шкіри, гноячкові висипи при імпетиго, фурункули, гнійні рани, інфекційні тріщини куточків рота, лишай, та коросту. Внутрішньо- при гнійних ранах, фурункулах і набряках запального походження
Черета трироздільна, або "золотушна трава" (<i>Bidens tripartita</i>)	Айстрових (<i>Asteraceae</i>)	Настій трави; мазь з екстракту трави	Флавоноїди, дубильні речовини (до 6,5 %), гіркоти каротин, віт. С (60—70 мг%), ефірна олія, мін. сполуки (марганцю)	Протизапальна, ранозагоювальна, баактерицидна дія; покращує обмін речовин (що визначає її застосування при діатезах, нейродермітах, екземах)	"золотушна трава"- при золотусі, фурункульозі, діатезах, екземі (у суміші з листом брусниці); при скрофульозі (туберкульозне ураження шийних лімфатичних вузлів); при псоріазі- зовнішньо: мазь, відвар

Назва рослини 1	Родина 2	Лікарська форма 3	Діючі речовини 4	Фармакологічний ефект 5	Показання до застосування 6
Чистець болотний (<i>Stachys palustris</i>)	Губоцвітих (<i>Lamiaceae</i>)		Дубильні речовини, флавоноїди, кумарини, пектини, ефірна олія, органічні кислоти, віт. С (132 мг%)	Протизапальний, загальнозміцнюючий, ранозагоювальний засоби	При діатезах (золотусі), екземах, лишаях
Чистотіл звичайний (<i>Chelidonium majus</i>)	Макових (<i>Papaveraceae</i>)	Настій трави; екстракт свіжої трави; всі частини рослини отруйні!	Алкалоїди (до 1,87%), ефірна олія, віт. С (до 171 мг%), каротин, флавоноїди, сапоніни	Знеболювальні, протизапальні, бактерицидні (екстракт свіжого соку згубно впливає на стрепто-, стафілококи, грибки, туберкульозну паличку) властивості;	Червоний вовчак з переважним ураженням шкіри (системне аутоімунне захворювання, яке викликає запалення судин і сполучної тканини); виразки, бородавки, злоякісні пухлини шкіри
Чорнокорінь лікарський (<i>Cynoglossum officinale</i>)	Шорстко-листих (<i>Boraginaceae</i>)	Ванни, обмивання, примочки, компреси з відвару подрібненого коріння; свіже потовчене коріння	Алкалоїди, дубильні речовини, смоли, гіркоти, каротин, ефірна олія; у корінні-інулін	Знеболювальна, протизапальна дія, стимулює ріст волосся	При запальних процесах шкіри, виразках
Шавлія лікарська (<i>Salvia officinalis</i>)	Губоцвітих (<i>Lamiaceae</i>)	Примочки, обмивання, місцеві і загальні ванни	Ефірна олія (до 2,5 %), дубильні речовини (4 %), терпени, гіркоти, флавоноїди, кумарин	Протизапальна, дезинфікуюча, дія; впливають кровоспинно на ушкоджені капіляри кровоносних судин, зміцнюючи їх стінки	При запальних захворюваннях шкіри, інфікованих ранах і виразках, легких опіках і відмороженнях
Щавель кислий (<i>Rumex acetosa</i>)	Гречкових (<i>Poligonaceae</i>)	Компреси, примочки і полоскання настоєм трави з корінням; свіжий сік трави	Рутин, кверцетин, флавоноїди, органічні кислоти, віт. С, каротин, сполуки Fe, К	Високий вміст фенольних сполук (флавоноїдів і фенолокислот) зумовлює капіляророзміцнюючі, протизапальні властивості	Шкірні захворювання із запальними явищами. Свіже потовчене листя прикладають до застарілих ран і виразок

**Основні види
порушень опорно-
рухового апарату
(ОРА)**

Самостійні

Артрози
(деформуючий
артроз)- хронічне
захворювання
суглобів, при
якому відбувають-
ся дегенерація та
руйнування сугло-
бового хряща, пов'я-
зане з порушенням
його метаболізму

**Основні причини
виникнення:**
-як наслідок
старіння суглобового
хряща;
-надмірне
навантаження на
суглоби;
-надмірна вага тіла;
-порушення
кровоотоку в суглобі;
травми

Артрити -
результат
запального
процесу, в
суглобах.
Якщо запалення
одночасно
охоплює кілька
суглобів, виникає
поліартрит

**Основні причини
виникнення:**
-травматичне
пошкодження
суглоба;
-інфекції (гонококи
туберкульоз,
бруцельоз, сифіліс)
викликають
специфічний артрит

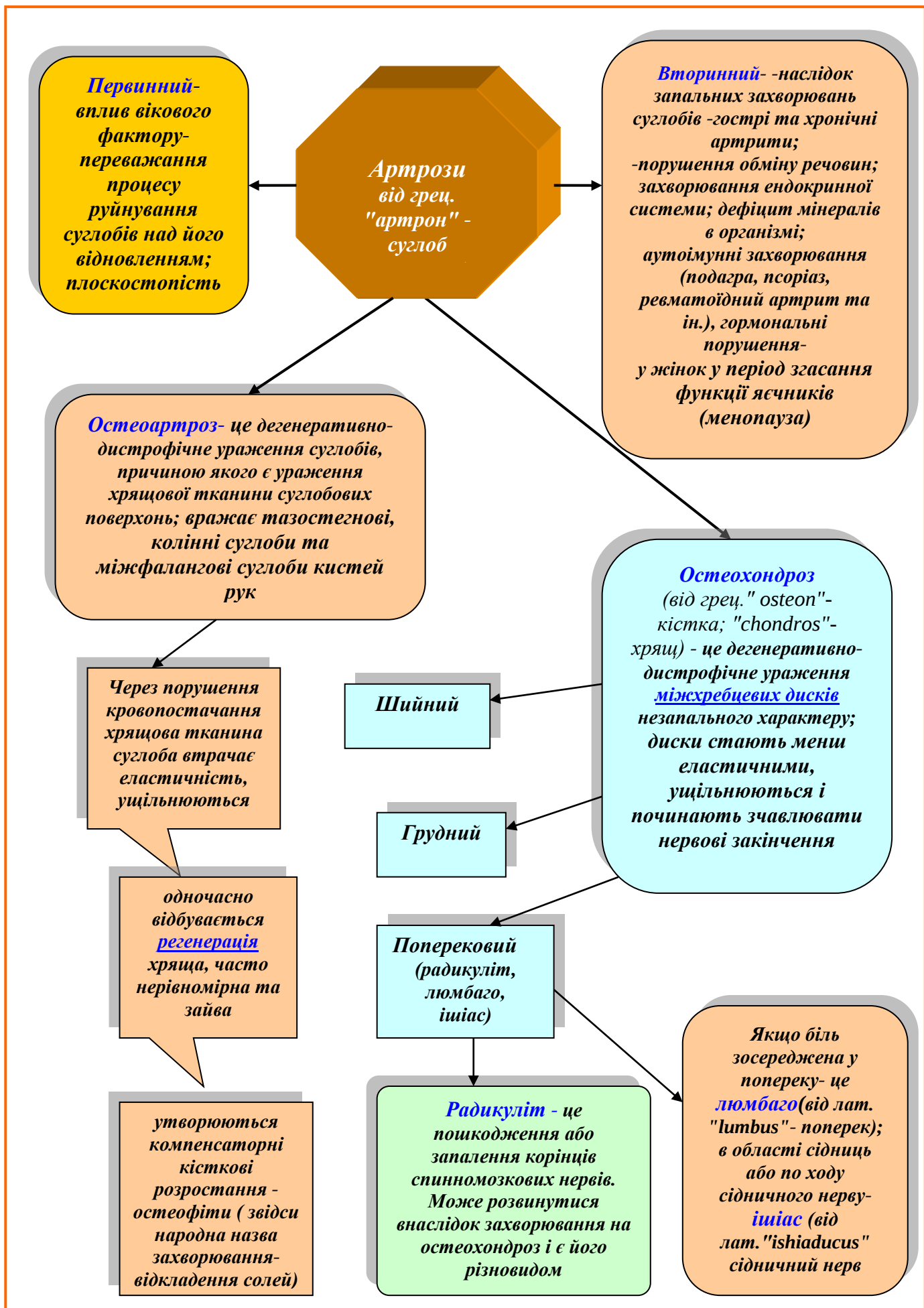
Вторинні

виникають
внаслідок
ускладнення
іншого
патологічного
процесу, який
відбувається в
організмі

Захворювання інфекційно-
алергічного характеру-
ревматоїдний артрит*,
порушення обміну речовин-
подагра,
авітамінози (віт. D) - рахіт ;
недостатність мікро-,
макроелементів- артрози,
остеомаляцію,
остеопороз.

перенесені гострі
респіраторні захворювання,
краснуха, паротит -
реактивні артрити;

** Ревматизм-системне захворювання, при якому уражуються сполучні тканини суглобів, серця, внутрішніх органів як наслідок β -гемолітичної стрептококової інфекції. Особливість ревматичного артриту – швидке запалення суглобів та швидке самостійне його зникнення. Після ураження суглобів захворювання "перекидається" на серцеві клапани. Ревматоїдний артрит – це не ревматизм! При цьому захворюванні утворюються антитіла проти власної сполучної тканини, але причина досі не відома.*

Обмінні порушення кісток – атрофія кісткової тканини (atrophia від грец. "a" -заперечення; "trophē"- живлення) зменшення об'єму органів, тканин, яке супроводжується зниженням їх функцій

Остеопороз (osteoporosis від грец. "osteon"- кістка; "poros" -пора, отвір) - розрідження кісткової тканини в результаті зменшення її маси в одиниці об'єму

Є результатом дисбалансу між процесами новоутворення та руйнування кісткової тканини

порушується структура (мікроархітектоніка) кістки: зтоншується кортикальний шар, зменшується кількість перегородок губчастої речовини, яка забезпечує міцність та опору при навантаженнях

підвищується крихкість кісток зі збільшенням ризику їх переломів; у дитячому віці- до деформації кісток

Рахіт ("rachis" від грец. -хребет) — захворювання дітей грудного і раннього віку, полягає в порушенні фосфорно-кальцієвого обміну

наслідок нестачі вітаміну D при недостатньому вживанні його з їжею і порушенні природного утворення в організмі через дефіцит ультрафіолетового опромінення сонця - "англійська хвороба"

розм'якшення кісток черепи, викривлення кістки плеча, таза, нижніх кінцівок (О - і Х-подібні ноги)

Остеомалія (osteomalacia від грец. "osteon" кістка; "malakia"- м'якість), рахіт дорослих- системне захворювання, яке характеризується недостатньою мінералізацією кісткової тканини

Обумовлено нестачею вітаміна D, порушенням його обміну; дефіцитом макро-, мікроелементів через їх підвищену фільтрацію нирками, або порушенням всмоктування в кишечнику

як наслідок- надмірне навантаження викликає викривлення кісток

Лікарські рослини та їх застосування для покращення функціонування та лікування опорно-рухового апарату

Назва рослини	Родина	Лікарська форма	Діючі речовини	Фармакологічний ефект	Показання до застосування
Береза повисла (<i>Betula pendula</i>)	Березових (<i>Betulaceae</i>)	Настойка бруньок для натирань, компресів; березові віники для бані	Ефірна олія (до складу входить алкалоїд бетулен), сапоніни, дубильні речовини, смоли, віт. С, РР, флавоноїди, каротин	Протизапальний засіб	Зовнішньо при артритих, міозитах (запалення м'язів), радикулітах; свіжі листки для обкладання хворих суглобів
Верба козяча (<i>Salix caprea</i>)	Вербових (<i>Salicaceae</i>)	Відвар, настій кори	12-14% дубильних речовин, флавоноїди, глікозиди (до 3%)	Знеболювальний, протизапальний, антисептичний, потогінний засоби	Ревматизм суглобів, подагра
Гадючник в'язолистий (<i>Filipendula ulmaria</i>)	Розових (<i>Rosaceae</i>)	Настій трави, кореневищ	Дубильні речовини, глікозиди, віт. С (до 370 мг/%)	Знеболювальний, сечо-, потогінний засоби	Ревматизм суглобів, подагра
Гірчиця чорна (<i>Sinapis nigra</i>)	Хрестоцвітих (<i>Cruciferaeae</i>)	Гірчичник з макухи насіння; гірчичний спирт	Глікозид синігрин, ефірна олія, слиз, жирна олія	Мають властивість подразнювати шкіру і зумовлювати, перерозподіл крові – оброблені ділянки шкіри кров'ю інтенсивніше кровопостачуються	Прикладають, або натирають (спирт) до больових зон при невралгіях і радикуліті
Дудник лісовий (<i>Angelica sylvestris</i>)	Селерових (<i>Apiaceae</i>)	Настойка кореневищ	Білок, клітковина сполуки Са, Р, Мп, Cu, Fe, Ni, ефірна олія	Сечогінний, потогінний засіб	Для натирань при подагрі, ревматизмі, болях у попереку
Живокіст лікарський (<i>Symphytum officinale</i>)	Шорстколистих (<i>Boraginaceae</i>)	Свіжий сік з коріння, відвар коренів	Алкалоїди (алантоїн та ін.), орг. кислоти, дубильні речовини, вуглеводи, ефірні олії	Протизапальне; завдяки алантоїну, стимулює проліферацію клітин, сприяє зростанню кісток, відновленню окістя, м'язів	Травми опорно-рухового апарату, артрити, артрози

Назва рослини	Родина	Лікарська форма	Діючі речовини	Фармакологічний ефект	Показання до застосування
Дягель лікарський (<i>Angelica archangelica</i>)	Селерових (<i>Apiaceae</i>)	Настойка кореневищ	Дубильні речовини, кумарини, ефірна олія	Протизапальний, знеболювальний, сечо- і потогінний засоби (більш ефективний за препарати дудника лісового)	Для натирань при подагрі, ревматизмі, болях у попереку
Кремена лікарська, лопух водяний (<i>Petasites officinalis</i>)	Айстрових (<i>Asteraceae</i>)	Припарки зі свіжого листя	Сапоніни, дубильні речовини, ефірна олія, флавоноїди, інулін і значну кількість Мп	Протизапальний і знеболювальний засоби	Для зменшення подагричного й ревматичного болю
Кропива дводомна (<i>Urtica dioica</i>)	Кропивових (<i>Urticaceae</i>)	Настій листків, свіже листя	Глікозид уртицин, віт. С, В ₂ , В ₃ , орг. кислоти, хлорофі (до 5%) сполуки Si, Fe, Cu, Mn, Ni, В. У свіжому листі-віт. К, дубильні речовини, каротиноїди	Стимулююча, тонізуюча дія; активація основного обміну речовин, стимулювання грануляції та епітелізації уражених тканин-завдяки хлорофілу. Діуретичний ефект обумовлюють флавоноїди і орг. кислоти	При м'язовому і суглобовому ревматизмі нажалюють бо-лісні місця кропивою
Кульбаба лікарська (<i>Taraxacum officinale</i>)	Айстрових (<i>Asteraceae</i>)	Настій коренів	Інулін, гіркоти, флавоноїди, слиз, гіркоти, стерин, віт. С (до 50 мг%), В ₂ , мінеральні сполуки Fe, Ca, P, K, Mg	Покращує апетит, посилює виділення шлункового соку, протизапальний засіб; (біологічно активні речовини, зокрема, інулін, мають загальнозміцнюючу дію, стимулюють процеси травлення і краще засвоєння поживних речовин)	Для зміцнення кісткової системи у дітей, при рахіті, попередження пародонтозу; зміцнення зубів, при переломах для покращення зростання кісток
Купина запашна (<i>Polygonatum odoratum</i>)	Лілійних (<i>Liliaceae</i>)	Відвар кореневищ	Алкалоїди, сапоніни, легкозасвою-вальні вуглеводи	Знеболюючий засіб	При люмбаго, радикуліті, ревматизмі, подагрі
Лавр благородний (<i>Laurus nobilis oratum</i>)	Лаврових (<i>Lauraceae</i>)	Настій сухого листя на олії; мазь з листя лавра і хвої ялівцю звичайного	Ефірна олія (0,5—4,5%), катехіни, флавоноїди, терпени	Знеболюючий, бактерицидний засоби	Натирання болючих місць при ар тритах, міозитах і невралгіях

Назва рослини	Родина	Лікарська форма	Діючі речовини	Фармакологічний ефект	Показання до застосування
Лакфіоль садова (<i>Cheiranthus cheiri</i>)	Хрестоцвітих (<i>Crucifera-ceae</i>)	Припарки з квіток і листя; настойка свіжих квіток на соняшниковій олії	Ефірна олія, флавоноїди, фермент мірозин	Сечогінний та знеболювальний засіб	При ревматичних і подагричних болях
Лобода біла (<i>Chenopodium album</i>)	Лободових (<i>Chenopodiodeae</i>)	Припарки з трави	Алкалоїди, сапоніни, флавоноїди, вітаміни (В ₁ , В ₂ , С, Е, каротин), ефірна олія	Протизапальний, знеболювальний сечогінний засоби	При ревматизмі і радикуліті
Лопух справжній (<i>Arctium lappa</i>)	Айстрових (<i>Asteraceae</i>)	Відвар коріння	Дубильні речовини, слиз, флавоноїди ефірна і жирна олії, інουλін (до 45%), орг. кислоти, глікозид арктеїн	Діуретичні, бактерицидні, потогінні властивості	Внутрішньо. При подагрі, суглобовому ревматизмі
Нагідки лікарські, календула лікарська (<i>Calendula officinalis</i>)	Айстрові (<i>Asteraceae</i>)	Спиртова настойка суцвіть, настойка квітів в олії	Дубильні речовини, вітамін С, алкалоїди флавоноїди, каротин, лікопін, ефірна олія, сапоніни	Покращує процеси регенерації тканин, протизапальний і капіляророзміцнюючий засоби	Для дітей, хворих на рахіт; у климактеричному періоді у жінок нормалізує гормональний обмін
Осика (<i>Populus tremula</i>)	Вербових (<i>Salicaceae</i>)	Припарки із свіжих подрібнених листків	Глікозиди (саліцин та ін.), мурашина, лимонна, яблучна та ін. орг. кислоти, дубильні речовини, віт. С (до 470 мг%), каротин (до 43 мг%)	Протизапальні, знеболювальні, жарознижуючі, сечогінні, потогінні властивості	Ревматизм, подагра
Переступень чорноягідний (<i>Begonia alba</i>)	Гарбузових (<i>Cucurbitaceae</i>)	Свіжий сік з коріння, емульсія (на основі олії), мазь	Алкалоїд бріоніцин, глікозиди, орг. кислоти (23), ефірна олія, віт. групи В, D, Е,	Сечогінні, знеболювальні, місцеві подразні властивості	Розтирання при суглобовому ревматизмі

Назва рослини	Родина	Лікарська форма	Діючі речовини	Фармакологічний ефект	Показання до застосування
Пирій повзучий (<i>Elitrigia repens</i>)	Злакових (<i>Gramineae</i>)	Відвар кореневищ	Вітаміни С, каротин, вуглеводи, білки	Знеболювальний, сечогінний, потогінний засоби; сприяє відновленню обміну речовин	Ревматизм, подагра, остеохондроз, рахіт, люмбаго, наслідки артрити
Рута садова (<i>Ruta graveolens</i>)	Рутових (<i>Rutaceae</i>)	Спиртова настойка трави	Алкалоїди, ефірна олія, кумарини, орг. кислоти, рутин	Знеболювальне	Розтирання при ревматизмі, радикуліті, невралгії, подагрі
Синяк звичайний (<i>Echium vulgare</i>)	Щорстко-листя (<i>Boragina-ceae</i>)	Припарки з відвару трави	Сапоніни, алкалоїди, холін, віт. С (у свіжому листі до 120 мг%)	Знеболювальний, загальнозміцнюючий засоби	При ревматичних болях у суглобах, розтягу сухожилків
Сосна звичайна (<i>Pinus sylvestris</i>)	Сосонових (<i>Pinaceae</i>)	Відвар, на-тойка з бруньок, смола-живиця-сировина для скипидару	Ефірна олія (до 0,36%), дубильні гіркі речовини, каротин, віт. С, похідні флавоноїдів	Розігріваючий, знеболювальний засоби	Внутрішньо - відвар бруньок при ревматизмі, подагрі; зовнішньо-натирання скіпідаром, ванни з відвару бруньок - при ревматизмі
Цикорій дикий (<i>Cichoiium intybus</i>)	Айстрових (<i>Asteraceae</i>)	Відвар коренів	Корені містять до 40 % інуліну, глікозиди, віт. С, групи В, Е, мікроелементи, пектини, холін	Тіреостатична дія, активує обмін речовин; має тонізуючі і регенеруючі властивості. Вітамінний комплекс (особливо віт. С і групи В) впливає на синтез колагену	При переломах кісток, для зміцнення опорно-рухового апарату
Яглиця звичайна (<i>Aegorodium podagraria</i>)	Селерових (<i>Ariaceae</i>)	Знеболю-ючі компреси з настою трави	Віт С (65-100 мг%), сполуки Fe, Cu, Mn, В, Тп	Має протизапальну, знеболюючу і ранозагоювальну дію	Для лікування уражень суглобів (подагра, ревматизм)
Ясен звичайний (<i>Fraxinus excelsior</i>)	Маслинових (<i>Oleaceae</i>)	Настій з кори або листя	Дубильні речовини, глікозид кверцитрин, віт. С, каротин. У корі- синиргін, маніт, інозит,	Протизапальний, сечогінний засоби	Внутрішньо при ревматичних захворюваннях, особливо при ревматоїдному поліартриті